

Teminės diskusijos su suinteresuotomis šalimis dėl 2021 – 2027 m. ES fondų investicijų programos

**VIEŠOSIOS KONSULTACIJOS RAŠTU EPILIETIS.LT SISTEMOJE
REZULTATAI**

Turinys

Uždavinys 1.1. Stiprinti mokslinių tyrimų ir inovacinius pajėgumus ir diegti pažangiąsias technologijas	3
Uždavinys 1.2. Pasinaudoti skaitmeninio teikiama nauda piliečiams, įmonėms ir vyriausybėms	10
Uždavinys 1.3. Stiprinti MVĮ augimą ir konkurencingumą	12
Uždavinys 1.4. Ugdyti pažangiajai specializacijai, pramonės pereinamajam laikotarpiui ir verslumui reikalingus įgūdžius	15
Uždavinys 2.1. Skatinti naudoti energijos vartojimo efektyvumą didinančias priemones ir mažinti šiltnamio dujų išmetimus	21
Uždavinys 2.2. Skatinti naudoti atsinaujinančiąją energiją	25
Uždavinys 2.3. Kurti pažangiąsias elektros energijos sistemas ir tinklus, taip pat energijos kaupimo vietas lygmeniu sprendimus už TEN-E ribų	29
Uždavinys 2.4. Skatinti prisitaikymą prie klimato kaitos, rizikos prevenciją ir atsparumą nelaimėms, atsižvelgiant į ekosistemos pagrįstus metodus	31
Uždavinys 2.5. Vandens prieinamumo ir tvaraus vandens išteklių valdymo skatinimas	33
Uždavinys 2.6. Skatinti perėjimą prie žiedinės ekonomikos ir tausiai išteklius naudojančios ekonomikos	35
Uždavinys 2.7. Skatinti biologinę įvairovę, žaliąją infrastruktūrą miesto aplinkoje ir mažinti taršą	44
Uždavinys 2.8. Skatinti darnų įvairiarūšį judumą miestuose	47
Uždavinys 3.1 Gerinti skaitmeninį junglumą	49
Uždavinys 3.2. Kurti tvarų, atsparų klimato kaitai, pažangų, saugų ir įvairiarūšį transeuropinį transporto tinklą	51
Uždavinys 3.3. Kurti tvarų, atsparų klimato kaitai, pažangų ir įvairiarūšį nacionalinį, regiono ir vietos judumą, įskaitant geresnes galimybes naudotis TEN-T ir tarpvalstybinį judumą	55
Uždavinys 4.1. Suteikti daugiau galimybių įsidarbinti visiems darbo ieškantiems asmenims, visų pirma jaunimui ir ilgalaikiams bedarbiams, taip pat neveikliems žmonėms, propaguoti savarankišką darbą ir socialinę ekonomiką	58
Uždavinys 4.2. Didinti švietimo ir mokymo sistemų kokybę ir rezultatyvumą	61
Uždavinys 4.3. Didinti švietimo prieinamumą sudarant vienodas galimybes gauti kokybiškas ir įtraukias švietimo ir mokymo paslaugas	66
Uždavinys 4.4. Skatinti lanksčias kompetencijų kėlimo, kvalifikacijos įgijimo ir persikvalifikavimo galimybes	68
Uždavinys 4.5. Gerinti švietimo, mokymo ir mokymosi visą gyvenimą kiekvienam paslaugas tobulinant infrastruktūrą (ERPF)	70
Uždavinys 4.6. Didinti ugdymo ir koordinuotai teikiamų paslaugų prieinamumą ir kokybę švietimo įstaigose nepalankias sąlygas turintiems mokiniams (ERPF)	72
Uždavinys 4.7. Skatinti aktyvią įtrauktį, siekiant propaguoti lygias galimybes ir aktyvų dalyvavimą ir gerinti įsidarbinamumą	75
Uždavinys 4.8. Suteikti daugiau vienodų galimybių už prieinamą kainą laiku gauti kokybiškų ir tvarių paslaugų; modernizuoti socialinės apsaugos sistemas, be kita ko, siekti, kad būtų socialinės apsaugos galimybių	80
Uždavinys 4.9. Didinti socialinę ir ekonominę marginalizuotų bendruomenių, migrantų ir nepalankias sąlygas turinčių grupių integraciją įgyvendinant integruotas priemones, įskaitant aprūpinimą būstu ir socialinių paslaugų teikimą (ERPF)	83
Uždavinys 4.10. Gerinti sveikatos priežiūros sistemų ir ilgalaikės priežiūros paslaugų prieinamumą, rezultatyvumą ir tvarumą	89
Uždavinys 4.11. Užtikrinti vienodas galimybes naudotis sveikatos priežiūros paslaugomis plėtojant infrastruktūrą, įskaitant pirminę sveikatos priežiūrą (ERPF)	94
Prioritetas 5 "Piliečiams artimesnė Europa"	96
Ar turite papildomų pastebėjimų/pasiūlymų dėl 2021-2027 m. ES fondų investicijų programos?	99

Išvadas

Suinteresuotų šalių įtraukimas į ES fondų investicijų programos (Programos) rengimą ir svarstymą yra būtina gero valdymo sąlyga. Todėl jau keletą metų vyksta intensyvios diskusijos ir konsultacijos su socio-ekonominiais partneriais ir visuomene dėl prioritetinių investavimo kryptų, sprendinių problemų, išmokyti pamokų ir kt.

2020 m. rugpjūčio 10 d. – rugsėjo 30 d. vyko viešosios konsultacijos raštu su visuomene dėl ES fondų investicijų programos. Konsultacijų metu respondentai buvo kviečiami vertinti ir komentuoti antrąjį (2020 m. liepos mėnesį Europos komisijai (EK) pateiktą) ES fondų investicijų programos projektą. Konsultacijos buvo skelbiamos e.pilietis konsultacijų sistemoje. Piliečiai buvo kviečiami raštu išreikšti savo nuomonę dviem būdais:

- Užpildant apklausą
- Atsiunčiant komentarus laisva forma el. paštu.

Apklausos metu respondentai galėjo pasirinkti, kurios Programos uždavinius jie norėtų pakomentuoti/įvertinti. Apklausoje buvo pristatomi uždaviniu sprendžiami iššūkiai (identifikuoti ministerijų) bei numatomos veiklos (aprašomos Programoje). Respondentų buvo prašoma pakomentuoti ir įvertinti šiuos aspektus.

Iš viso buvo gauti 232 atsakymai į apklausą. 44 iš šių atsakymų buvo pilni. Taip pat buvo gauti 17 raštų/pasiūlymų el. paštu.

Šio dokumento tikslas – pristatyti šių konsultacijų raštu rezultatus. Dokumente pateikiami individualūs apklausos atsakymai bei el. paštu gauti raštai/pasiūlymai. Šių rezultatų pagrindu kiekvieno skyriaus pradžioje pateikiami trumpi apibendrinimai. Dokumentas yra suskirstytas į skyrius pagal Programos uždavinius (papildomas skyrius- bendrieji komentarai).

Uždavinys 1.1. Stiprinti mokslinių tyrimų ir inovacinius pajėgumus ir diegti pažangiąsias technologijas

Apibendrinimas:

Sprendžiami iššūkiai:

- Absoliuti dauguma atsakiusių sutinka, kad visi uždavinyje identifikuoti iššūkiai yra svarbūs ir aktualūs (18 iš 22 atsakiusių), bei kad nėra praleidžiami svarbūs iššūkiai (17 iš 22 atsakiusių).
- Svarbiausi/aktualesi iššūkiai: „Žemas investicijų į MTEP lygis“ buvo dažniausiai minimas kaip svarbiausias/aktualesias iššūkis: šį variantą pasirinko visi 7 iššūkių aktualumą komentavę respondentai. Kaip svarbiausi/aktualesi iššūkiai taip pat sąlyginai dažnai buvo minimi „Fragmentuota inovacijų paramos sistema“ bei „Žemas mokslo ir verslo bendradarbiavimo lygis“.
- Mažiausiai svarbūs iššūkiai: „Žema ekonomikos geba pasinaudoti mokslo žiniomis ir diegti technologines inovacijas“, „Žema ekonomikos geba diegti bendrojo pobūdžio/ netechnologines inovacijas (pvz. vadybinės inovacijos)“, bei „Ribotos Lietuvos tyrėjų dalyvavimo apimtys tarptautinėse MTEP programose ir infrastruktūrose“ buvo dažniausiai įvardijami kaip mažiausiai svarbūs iššūkiai.
- Kaip sričiai svarbius iššūkius, kurie šiuo metu nėra minimi Programos projekte respondentai įvardino:
  - Tarpsektorinės partnerystės, socialinio kapitalo ir pasitikėjimo trūkumas.
  - MTEPI trūkumas kultūros ir socialinėse srityse
  - Iššūkiai aktualūs socialiniams ir humanitariniams mokslams (šiuo metu akcentuojami tik STEM mokslai).
  - Sisteminio požiūrio į mokslinių tyrimų tematiką trūkumas.

Numatomos veiklos:

- Dauguma atsakiusių sutinka, kad visos numatytos veiklos yra svarbios ir tinkamos (16 iš 22 atsakiusių), kad nėra praleidžiamos svarbios veiklos (15 iš 22 atsakiusių), bei kad sėkmingai įgyvendintos minimos veiklos leis pasiekti reikšmingą teigiamą progresą (17 iš 22 atsakiusių).
- Svarbiausios/tinkamiausios veiklos: Respondentų nuomonės apie svarbiausias veiklas išsiskyrė. Tačiau „Tyrėjų gebėjimų stiprinimas, didinant tyrėjų karjeros patrauklumą, ir protų cirkuliacijos skatinimas“ ir „Skatinti vykdyti taikomuosius mokslinius tyrimus“ buvo dažniausiai minimos kaip svarbios veiklos (jas pasirinko 5 iš 8 veiklų aktualumą komentavusių asmenų).
- Mažiausiai svarbios/tinkamos veiklos: respondentų nuomonės iš esmės išsiskyrė, tendencijos neaiškios.
- Kaip svarbias veiklas, kurios šiuo metu nėra minimos Programos projekte respondentai įvardino:
  - Akademinių personalo darbo užmokesčio kėlimas.
  - Investicijos į humanitarinės-socialinės srities universitetinius tyrimus ir institutus.
  - Inovacijų skatinimas kultūros ir kūrybiniame sektoriuje.
  - Sistemologijos mokslo ir praktikos skatinimas.

Bendrieji/papildomi komentarai:

- Tęsimas praėjusio finansavimo laikotarpio veiklos. Reikėtų vertinimų, kas veikia.
- Numatyti investicijų grąžą ir tolygumą.
- Valdymo institucijų suinteresuotumas ir aktyvumas įgyvendinant kaip viena iš sėkmės sąlygų.
- Labiausiai reikalingos investicijos į sektorius, kurie turi potencialą žemos-vidutinės pridėtinės vertės produktus transformuoti į vidutinę-aukštą pridėtinę vertę.
- Rekomenduojama įtraukti ir Vidurio ir Vakarų Lietuvos regioną.
- Papildyti 1 prioritetą „Pažangesnė Europa“ įtraukiant bei išskiriant kultūrinių, kūrybinių industrijų plėtros bei verslo ir inovacijų sritis, kuriose vykdomos kūrybiškumu ir intelektiniu kapitalu grindžiamos tarpsektorinės ekonominės veiklos, kuriančios materialius produktus bei nematerialias intelektines arba menines paslaugas, pasižyminčias kūrybine, kultūrine ir ekonomine verte, įveiklinant esamą viešąją infrastruktūrą taip pritaikant bendruomeninei veiklai, kaip tikslines grupes nurodant platesnio spektro nevyriausybines organizacijas, viešąsias įstaigas, savivaldybių įstaigas.

Atsakymų skaičius: 22

IŠŠŪKIAI: Kiek jūs sutinkate/nesutinkate su šiais teiginiais (lentelėje pateikiamas konkretų variantą pasirinkusių respondentų skaičius)?

	1- visiškai nesutinku	2- nesutinku	3- labiau nesutinku, nei sutinku	4- nei sutinku, nei nesutinku	5- labiau sutinku, nei nesutinku	6- sutinku	7- visiškai sutinku	Nežinau/ negaliu atsakyti	Atsakymų skaičius iš viso
Visi identifikuoti iššūkiai yra svarbūs	-	1	2	1	3	7	8	-	22

ir aktualūs									
Yra identifikuoti visi svarbiausi iššūkiai šioje srityje	-	3	1	1	4	10	3	-	22

Kurie iš minimų iššūkių Jums atrodo patys svarbiausi/aktualiausi (pasirinkite iki 3 variantų)? Kurie iš minimų iššūkių Jums atrodo kaip mažiausiai svarbūs/aktualūs (pasirinkite iki 3 variantų)?

Respondentas Nr. 140

Mažiausiai svarbūs iššūkiai:

- Žema ekonomikos geba pasinaudoti mokslo žiniomis ir diegti technologines inovacijas
- Žema ekonomikos geba diegti bendrojo pobūdžio/ netechnologines inovacijas
- Ribotos Lietuvos tyrėjų dalyvavimo apimtys tarptautinėse MTEP programose ir infrastruktūrose
- Žemas tyrėjų karjeros patrauklumas

Svarbiausi/aktualiausi iššūkiai:

- Žemas investicijų į MTEP lygis
- Fragmentuota inovacijų paramos sistema
- Žemas mokslo ir verslo bendradarbiavimo lygis

Pakomentuokite savo pasirinkimus:

- Kol investicijų į MTEP lygis yra vienas žemiausių ES sunku tikėtis proveržio šioje srityje. Fragmentuota ir netolygi inovacijų paramos sistema ir žemas mokslo ir verslo bendradarbiavimo lygis neleidžia sutelkti pakankamai lėšų ir žmogiškųjų resursų.

Respondentas Nr. 239

Svarbiausi/aktualiausi iššūkiai:

- Žemas investicijų į MTEP lygis
- Žemas mokslo ir verslo bendradarbiavimo lygis
- Ribotos Lietuvos tyrėjų dalyvavimo apimtys tarptautinėse MTEP programose ir infrastruktūrose
- Žemas tyrėjų karjeros patrauklumas

Pakomentuokite savo pasirinkimus:

- Stinga sisteminio požiūrio į mokslinių tyrimų tematiką, ir dėl to daugelyje atvejų kapanojamasi panašiuose tyrimuose užuot sprendus fundamentalias problemas

Respondentas Nr. 304

Mažiausiai svarbūs iššūkiai:

- Aukšto tarptautinio lygio MTEP rezultatų stygius
- Ribotos Lietuvos tyrėjų dalyvavimo apimtys tarptautinėse MTEP programose ir infrastruktūrose
- Neišplėtoti MSI „trečiosios misijos“ (verslumo, žinių ir technologijų perdavimo) pajėgumai

Svarbiausi/aktualiausi iššūkiai:

- Žemas investicijų į MTEP lygis
- Fragmentuota inovacijų paramos sistema
- Žemas tyrėjų versle skaičius

Pakomentuokite savo pasirinkimus:

- Kol versle nebus žmonių suprantančių MTEP naudą (t.y. su dr. laipsniu), sistema stagnuos. Ribotos apimtys tarptautinėse programose užprogramuoja tyrėjų gaunamas atlygis per paskutinius 12 mėn., o ne gebėjimas laimėti projektus

Respondentas Nr. 140

Mažiausiai svarbūs iššūkiai:

- Žema ekonomikos geba pasinaudoti mokslo žiniomis ir diegti technologines inovacijas
- Žema ekonomikos geba diegti bendrojo pobūdžio/ netechnologines inovacijas (pvz. vadybinės inovacijos)
- Ribotos Lietuvos tyrėjų dalyvavimo apimtys tarptautinėse MTEP programose ir infrastruktūrose
- Žemas tyrėjų karjeros patrauklumas

Svarbiausi/aktualiausi iššūkiai:

- Fragmentuota inovacijų paramos sistema
- Žemas investicijų į MTEP lygis
- Žemas mokslo ir verslo bendradarbiavimo lygis

Respondentas Nr.155

Svarbiausi/aktualiausi iššūkiai:

- Žema ekonomikos geba pasinaudoti mokslo žiniomis ir diegti technologines inovacijas
- Žema ekonomikos geba diegti bendrojo pobūdžio/ netechnologines inovacijas (pvz. vadybinės inovacijos)
- Ribotos Lietuvos tyrėjų dalyvavimo apimtys tarptautinėse MTEP programose ir infrastruktūrose
- Žemas tyrėjų karjeros patrauklumas
- Fragmentuota inovacijų paramos sistema
- Žemas investicijų į MTEP lygis
- Žemas mokslo ir verslo bendradarbiavimo lygis

Respondentas Nr. 262

Mažiausiai svarbūs iššūkiai:

- Aukšto tarptautinio lygio MTEP rezultatų stygius
- Žema ekonomikos geba diegti bendrojo pobūdžio/ netechnologines inovacijas (pvz. vadybinės inovacijos)
- Ribotos Lietuvos tyrėjų dalyvavimo apimtys tarptautinėse MTEP programose ir infrastruktūrose

Svarbiausi/aktualiausi iššūkiai:

- Žema ekonomikos geba pasinaudoti mokslo žiniomis ir diegti technologines inovacijas
- Žemas investicijų į MTEP lygis
- Žemas tyrėjų versle skaičius

Respondentas Nr.177

Mažiausiai svarbūs iššūkiai:

- Žema ekonomikos geba diegti bendrojo pobūdžio/ netechnologines inovacijas
- Fragmentuota inovacijų paramos sistema
- Aukšto tarptautinio lygio MTEP rezultatų stygius
- Žemas tyrėjų versle skaičius

Svarbiausi/aktualiausi iššūkiai:

- Žema ekonomikos geba pasinaudoti mokslo žiniomis ir diegti technologines inovacijas
- Žemas investicijų į MTEP lygis
- Žemas mokslo ir verslo bendradarbiavimo lygis
- Ribotos Lietuvos tyrėjų dalyvavimo apimtys tarptautinėse MTEP programose ir infrastruktūrose
- Neišplėtoti MSI „trečiosios misijos“ (verslumo, žinių ir technologijų perdavimo) pajėgumai
- Žemas tyrėjų karjeros patrauklumas

Įvardinkite šiai sričiai svarbius iššūkius, kurie šiuo metu nėra minimi Programos projekte ties uždaviniu

- Reikėtų vystyti ne tik STEM srities mokslus, bet ir humanitarinius, socialinius, nes jie svarbūs subjektyviai patiriamam gerovės jausmui, padeda suprasti savo susietumą su Lietuva. Valstybė, kuri remia savo šalies kultūrą, turi didesnį potencialą negu valstybė, orientuota į pramoninių prekių eksportą į kitas šalis.
- Pasigendu daugiau dėmesio "Žemas tyrėjų karjeros patrauklumas" bei "Žemas tyrėjų versle skaičius" iššūkių sprendimui, lygių galimybių užtikrinimui. Vargu ar numatytos priemonės reikšmingai prisidės prie tyrėjų karjeros patrauklumo didinimo. Gal vertėtų apsvarstyti ir dėmesį skirti "frugal innovation" vystymui/ekosistemos plėtrai.
- Nėra įvardinta tarpsektorinė partnerystė ir pasitikėjimas, kuris nepakankamai skatinamas ES programose, o be jo esant žemam socialiniam kapitalui: pasiekti ženklensio proveržio yra sunku
- Sistemologijos mokslo ir praktikos ignoravimas
- Trūksta MTEP veiklų skatinimo aspektų tokiose valstybei svarbiose srityse kaip kultūra ar švietimas. Yra išskirta veikla "Skatinti inovacijas viešajame sektoriuje", tačiau kultūros paslaugas teikia ne tik viešojo, tačiau ir privataus sektoriaus organizacijos, kultūros ir kūrybinių industrijų sektoriuje yra itin didelis potencialas vykdyti eksperimentinės plėtros veiklas, tačiau jos nėra skatinamos.

VEIKLOS: Kiek jūs sutinkate/nesutinkate su šiais teiginiais (lentelėje pateikiamas konkretų variantą pasirinkusių respondentų skaičius)?

	1-visiškai nesutinku	2-nesutinku	3- labiau nesutinku, nei sutinku	4- sutinku, nei nesutinku	5- labiau sutinku, nei nesutinku	6-sutinku	7-visiškai sutinku	Nežinau/negaliu atsakyti	Atsakymų skaičius iš viso
Visos numatytos veiklos yra svarbios ir tinkamos, siekiant įgyvendinti šį uždavinį	-	1	2	3	3	8	5	-	22
Visos svarbiausios veiklos, būtinos šio uždavinio įgyvendinimui yra minimos dabartiniame Programos projekte	-	3	1	3	3	9	3	-	22
Sėkmingai įgyvendintos minimos veiklos leis pasiekti reikšmingą teigiamą progresą siekiant stiprinti mokslinių tyrimų ir inovacinius pajėgumus ir diegti pažangiąsias technologijas	1	1	-	3	3	10	4	-	22

Kurios iš minimų veiklų Jums atrodo pačios svarbiausios/tinkamiausios (pasirinkite iki 3 variantų)? Kurios iš minimų veiklų Jums atrodo kaip mažiausiai svarbios/tinkamos? (pasirinkite iki 3 variantų)

Respondentas Nr. 102

Mažiausiai svarbios/tinkamos veiklos:

- Skatinti vykdyti taikomuosius mokslinius tyrimus
- Skatinti startuolių vystymą, akceleravimą ir plėtrą
- Skatinti inovacijų pasiūlą

Svarbiausios/tinkamiausios veiklos:

- Didinti mokslo tarptautiškumo lygį
- Tyrėjų gebėjimų stiprinimas, didinant tyrėjų karjeros patrauklumą, ir protų cirkuliacijos skatinimas
- Skatinti inovacijas viešajame sektoriuje

Respondentas Nr. 304

Mažiausiai svarbios/tinkamos veiklos:

- Didinti mokslo tarptautiškumo lygį
- Skatinti inovacijas viešajame sektoriuje
- Skatinti MVĮ dalyvavimą tarptautinėse MTEPI iniciatyvose

Svarbiausios/tinkamiausios veiklos:

- Skatinti vykdyti taikomuosius mokslinius tyrimus
- Skatinti startuolių vystymą, akceleravimą ir plėtrą
- Skatinti MVĮ (pramonės) transformaciją

Pakomentuokite savo pasirinkimus:

- Mokslo rezultatų tarptautiškumo lygis yra puikus, jei vertinti pagal investicijas į mokslą. MVĮ neturi pakankamai tyrėjų, kurie būtų pajėgūs vykdyti tarptautinius projektus. Pirma reikia skatinti inovacijas eksportuojančiame sektoriuje.

Respondentas Nr. 155

Svarbiausios/tinkamiausios veiklos:

- Didinti mokslo tarptautiškumo lygį
- Skatinti inovacijas viešajame sektoriuje

- Skatinti MVĮ dalyvavimą tarptautinėse MTEPI iniciatyvose
- Skatinti vykdyti taikomuosius mokslinius tyrimus
- Skatinti startuolių vystymą, akceleravimą ir plėtrą
- Skatinti MVĮ (pramonės) transformaciją

Respondentas Nr. 177

Mažiausiai svarbios/tinkamos veiklos:

- Skatinti startuolių vystymą, akceleravimą ir plėtrą
- Skatinti inovacijų pasiūlą
- Skatinti inovacijas viešajame sektoriuje
- Skatinti tiesioginių užsienio investicijų pritraukimą

Svarbiausios/tinkamiausios veiklos:

- Skatinti vykdyti taikomuosius mokslinius tyrimus
- Didinti mokslo tarptautiškumo lygį
- Žinių perdavimo ir komercinimo sistemos stiprinimas
- Tyrėjų gebėjimų stiprinimas, didinant tyrėjų karjeros patrauklumą, ir protų cirkuliacijos skatinimas
- Skatinti MVĮ (pramonės) transformaciją
- Skatinti MVĮ dalyvavimą tarptautinėse MTEPI iniciatyvos

Pakomentuokite savo pasirinkimus:

- Startuolių vystymas jau turėtų pereiti į antrąją stadiją, t.y. juos turi stimuliuoti verslai, nes laisvų pinigų yra daug.

Respondentas Nr. 262

Mažiausiai svarbios/tinkamos veiklos:

- Didinti mokslo tarptautiškumo lygį
- Žinių perdavimo ir komercinimo sistemos stiprinimas
- Skatinti MVĮ dalyvavimą tarptautinėse MTEPI iniciatyvose

Svarbiausios/tinkamiausios veiklos:

- Skatinti startuolių vystymą, akceleravimą ir plėtrą
- Skatinti inovacijų pasiūlą
- Skatinti inovacijas viešajame sektoriuje

Respondentas Nr. 239

Mažiausiai svarbios/tinkamos veiklos:

- Žinių perdavimo ir komercinimo sistemos stiprinimas
- Skatinti tiesioginių užsienio investicijų pritraukimą

Svarbiausios/tinkamiausios veiklos:

- Skatinti vykdyti taikomuosius mokslinius tyrimus
- Tyrėjų gebėjimų stiprinimas, didinant tyrėjų karjeros patrauklumą, ir protų cirkuliacijos skatinimas
- Skatinti inovacijų pasiūlą

Pakomentuokite savo pasirinkimus:

- Tik nuosavo mokslo potencialo ugdymas gali duoti teigiamą Valstybės masto proveržį.

Respondentas Nr. 140

Mažiausiai svarbios/tinkamos veiklos:

- Skatinti MVĮ (pramonės) transformaciją
- Skatinti inovacijas viešajame sektoriuje
- Skatinti MVĮ dalyvavimą tarptautinėse MTEPI iniciatyvose

Svarbiausios/tinkamiausios veiklos:

- Skatinti vykdyti taikomuosius mokslinius tyrimus
- Žinių perdavimo ir komercinimo sistemos stiprinimas
- Tyrėjų gebėjimų stiprinimas, didinant tyrėjų karjeros patrauklumą, ir protų cirkuliacijos skatinimas

Pakomentuokite savo pasirinkimus:

- Taikomieji tyrimai skatina tyrėjų mobilumą ir sutelktumą, didina jų gebėjimus dalyvauti tarptautiniuose tyrimuose. Visos veiklos turi būti susijusios ir spręsti sisteminės problemas, pvz., tyrėjų adekvatų atlygį, lyginant su kitomis ES šalimis.

Respondentas Nr. 102

Mažiausiai svarbios/tinkamos veiklos:

- Skatinti vykdyti taikomuosius mokslinius tyrimus
- Skatinti startuolių vystymą, akceleravimą ir plėtrą
- Skatinti inovacijų pasiūlą

Svarbiausios/tinkamiausios veiklos:

- Didinti mokslo tarptautiškumo lygį
- Tyrėjų gebėjimų stiprinimas, didinant tyrėjų karjeros patrauklumą, ir protų cirkuliacijos skatinimas
- Skatinti inovacijas viešajame sektoriuje
-

Įvardinkite galimai svarbias veiklas, kurios šiuo metu nėra minimos Programos projekte ties uždaviniais

- 1. Akademinių personalo darbo užmokesčio kėlimas. 2. Investicijos į humanitarinės-socialinės srities universitetinius tyrimus ir institutus.
- Minima tarptautinė tinklaveika, bet neskatinama nacionalinė, minimas įsitraukimas į MTEPI partnerystės tinklus, klasterystė nesukūrus tam prielaidų.
- Regioninė atskirtis.
- Sistemiškumo stygius
- Inovacijų skatinimas kultūros ir kūrybiniame sektoriuje.

Į ką dar Jūsų nuomone vertėtų atsižvelgti įgyvendinant/planuojant šį uždavinį.

- Probleminių sričių sprendimo būdų ieška
- Tęsiama labai daug paramos sistemų, kurios jau buvo ir 2014-2020 m. periode, bet klausimas, ar buvo pasiekti labai reikšmingi rezultatai. Būtų tikslinga įsivertinti +- ir pasimokyti iš klaidų, kad nebūtų tik "įsisavinamos" lėšos su ribotomis sukuriamos pridėtinės vertės perspektyvomis.
- Numatyti investicijų grąžą ir tolygumą be kurių šis uždavinys negali būti įvykdytas
- Sistemologijos mokslo paradigmas
- Reikėtų atkreipti dėmesį į valdymo institucijų aktyvumą ir atsakingumą siekiant įgyvendinti minimas veiklas, kad būtų galima pasiekti reikšmingą teigiamą progresą.
- Vertėtų geriau apsvarstyti visus sektorius, kuriuose turėtų būti skatinamas inovacijų diegimas bei MTEP veiklų skatinimas, nes šiuo atveju akcentuojamos mokslo organizacijos, šiek tiek valstybinis sektorius.
- Investicijos į sektorius, kurie turi potencialą ŽV pridėtinės vertės produktus transformuoti į VA pridėtinę vertę. Investicijų į esamą A pridėtinės vertės sektorių rezultatai jau yra įsisotinę,

Uždavinys 1.2. Pasinaudoti skaitmeninimo teikiama nauda piliečiams, įmonėms ir vyriausybėms

Apibendrinimas:

Sprendžiami iššūkiai:

- (Beveik) visi atsakiusieji sutinka, kad visi uždavinyje identifiкуoti iššūkiai yra svarbūs ir aktualūs (11 iš 11 atsakiusių), bei kad nėra praleidžiami svarbūs iššūkiai (10 iš 11 atsakiusių).
- Kaip sričiai svarbius iššūkius, kurie šiuo metu nėra minimi Programos projekte respondentai įvardino:
  - Nepakankamas verslumas kaimuose. Autorių pastaba: galimai siūloma, kad skaitmenizacija kaimų teritorijose sudarys tinkamas sąlygas verslumo plėtrai.

Numatomos veiklos:

- (Beveik) visi atsakiusieji sutinka, kad visos numatytos veiklos yra svarbios ir tinkamos (11 iš 11 atsakiusių), kad nėra praleidžiamos svarbios veiklos (10 iš 11 atsakiusių), bei kad sėkmingai įgyvendintos minimos veiklos leis pasiekti reikšmingą teigiamą progresą (11 iš 11 atsakiusių).
- Kaip svarbias veiklas, kurios šiuo metu nėra minimos Programos projekte respondentai įvardino:
  - Skatinti inovatyvių ir vartotojui patrauklių kultūros skaitmeninių paslaugų kūrimą, plėtrą ir atnaujinimą.

Bendrieji/papildomi komentarai:

- Būtina „skaitmenizuoti“ ne tik Sostinės regioną, bet Vidurio ir Vakarų regioną.
- Skaitmeninių paslaugų plėtra turėtų būti vykdoma kuo platesnėse srityse (ne tik viešosios paslaugos).
- Nepakankamas dėmesys skiriamas tinkamos infrastruktūros plėtrai arba esamos viešosios infrastruktūros įveiklinimui.
- Skirti didesnę dėmesį į paprastų skaitmeninimo sprendimų diegimą, kai sujungimas keli sprendimai į vieną (apjungiami keli sprendimai pasinaudojant API technologijomis, kai sistemos saugiai naudojant įvairius saugumo kodus suteikia (grąžina) informaciją pagal gautas užklausas į sistemą iš jau egzistuojančių duomenų kaupimo at kitų sistemų, nedubliuojant informacijos.

Atsakymų skaičius: 11

IŠŠŪKIAI: Kiek jūs sutinkate/nesutinkate su šiais teiginiais (lentelėje pateikiamas konkretų variantą pasirinkusių respondentų skaičius)?

	1-visiškai nesutinku	2- nesutinku	3- labiau nesutinku, nei sutinku	4- nei sutinku, nei nesutinku	5- labiau sutinku, nei nesutinku	6- sutinku	7- visiškai sutinku	Nežinau/ negaliu atsakyti	Atsakymų skaičius iš viso
Visi identifiкуoti iššūkiai yra svarbūs ir aktualūs	-	-	-	-	-	5	6	-	11
Yra identifiкуoti visi svarbiausi iššūkiai šioje srityje	-	1	-	-	1	7	2	-	11

Įvardinkite šiai sričiai svarbius iššūkius, kurie šiuo metu nėra minimi Programos projekte ties uždaviniu

- Kaimų plėtra - nėra skiriamas prioritetas verslumo kaime skatinimui, o tai galėtų būti gyventojų pritraukimo į kaimiškas vietas ir išlaikymo jose galimybė.

VEIKLOS: Kiek jūs sutinkate/nesutinkate su šiais teiginiais (lentelėje pateikiamas konkretų variantą pasirinkusių respondentų skaičius)?

	1-visiškai nesutinku	2- nesutinku	3- labiau nesutinku, nei sutinku	4- nei sutinku, nei nesutinku	5- labiau sutinku, nei nesutinku	6- sutinku	7- visiškai sutinku	Nežinau/ negaliu atsakyti	Atsakymų skaičius iš viso
Visos numatytos veiklos yra svarbios ir tinkamos, siekiant įgyvendinti šį uždavinį	-	-	-	-	-	6	5	-	11
Visos svarbiausios	-	1	-	-	1	5	4	-	11

veiklos, būtinos šio uždavinio įgyvendinimui yra minimos dabartiniame Programos projekte									
Sėkmingai įgyvendintos minimos veiklos leis pasiekti reikšmingą teigiamą progresą siekiant pasinaudoti skaitmeninimo teikiama nauda piliečiams, įmonėms ir vyriausybėms	-	-	-	-	-	5	6	-	11

Įvardinkite galimai svarbias veiklas, kurios šiuo metu nėra minimos Programos projekte ties uždaviniu

- Skatinti inovatyvių ir vartotojui patrauklių kultūros skaitmeninių paslaugų kūrimą, plėtrą ir atnaujinimą.

Į ką dar Jūs nuomone vertėtų atsižvelgti įgyvendinant/planuojant šį uždavinį.

- Skaitmenizuoti ne tik Sostinės regioną, bet būtinai ir Vidurio ir Vakarų regioną, nes ir taip atsilikę miestai ir miesteliai iš viso liks nuošalyje, jei gal dideliu tempu nebus tęsiamas skaitmenizavimas. Taip, galbūt susidursime su kompetentingų asmenų trūkumu šiuo klausimu, mokytojų bus, o "mokinių" - nelabai, bet judėti pirmyn reikia.
- Į kuo platesnį spektrą sričių (ne tik viešosios paslaugos), kuriose turi būti skatinama skaitmeninių paslaugų pasiūla.
- Yra pamirštami - tinkamos infrastruktūros plėtra arba esamos viešosios infrastruktūros įveiklinimas numatomų veiklų vykdymui.

Uždavinys 1.3. Stiprinti MVĮ augimą ir konkurencingumą

Apibendrinimas:

Sprendžiami iššūkiai:

- Absoliuti dauguma atsakiusių sutinka, kad visi uždavinyje identifikuoti iššūkiai yra svarbūs ir aktualūs (9 iš 11 atsakiusių), bei kad nėra praleidžiami svarbūs iššūkiai (10 iš 11 atsakiusių).
- Mažiausiai svarbūs iššūkiai: „Šalyje dominuoja žemą pridėtinę vertę kuriantis verslas, kurio konkurencingumas sparčiai mažėja“ buvo minimas kaip mažiausiai svarbus iššūkis (jį pasirinko 2 iš 2 iššūkių aktualumą komentavusių respondentų). Tačiau dėl ypatingai mažos imties, šiuos rezultatus reikėtų interpretuoti itin atsargiai.
- Kaip sričiai svarbius iššūkius, kurie šiuo metu nėra minimi Programos projekte respondentai įvardino:

Numatomos veiklos:

- Dauguma atsakiusių sutinka, kad visos numatytos veiklos yra svarbios ir tinkamos (9 iš 11 atsakiusių), kad nėra praleidžiamos svarbios veiklos (9 iš 11 atsakiusių), bei kad sėkmingai įgyvendintos minimos veiklos leis pasiekti reikšmingą teigiamą progresą (9 iš 11 atsakiusių).
- Svarbiausios/tinkamiausios veiklos: „Skatinti MVĮ aukštos pridėtinės vertės produktų ir paslaugų sertifikavimą ir pristatymą užsienio rinkose“ buvo dažniausiai minima kaip svarbi veikla (ją pasirinko abu veiklų aktualumą komentavę asmenys).
- Kaip svarbias veiklas, kurios šiuo metu nėra minimos Programos projekte respondentai įvardino:
  - Stiprinti rizikos kapitalo fondus
  - Remti investicijas į gyvybės mokslus
  - Remti startuolius
  - Remti aukštos pridėtinės vertės inovacijų kūrimą per ikiprekybinius pirkimus.

Bendrieji/papildomi komentarai:

- Į veiklas „Skatinti pradedančiųjų SVV subjektų kūrimąsi, augimą ir plėtrą“; „Skatinti trumpų vertės kūrimo grandinių formavimąsi ir plėtrą tarp MVĮ“; „Skatinti talentų pritraukimą į MVĮ“ rekomenduojama įtraukti ir BIVP priemones.
- Veikla „Skatinti aukštą pridėtinę vertę kuriančių MVĮ verslo procesų skaitmeninimą“ turėtų būti nukreipta ne tik į pramonės įmones.
- Siūloma atkreipti dėmesį į veiklų adaptavimą kultūros ir kūrybinio sektoriaus įmonėms.
- Keliamas klausimas, kodėl ši veikla numatoma tik Šostinės regione.

Atsakymų skaičius: 11

IŠŠŪKIAI: Kiek jūs sutinkate/nesutinkate su šiais teiginiais (lentelėje pateikiamas konkretų variantą pasirinkusių respondentų skaičius)?

	1- visiškai nesutinku	2- nesutinku	3- labiau nesutinku, nei sutinku	4- nei sutinku, nei nesutinku	5- labiau sutinku, nei nesutinku	6- sutinku	7- visiškai sutinku	Nežinau/ negaliu atsakyti	Atsakymų skaičius iš viso
Visi identifikuoti iššūkiai yra svarbūs ir aktualūs	-	-	2	-	-	5	4	-	11
Yra identifikuoti visi svarbiausi iššūkiai šioje srityje	-	-	1	-	1	5	4	-	11

Kurie iš minimų iššūkių Jums atrodo patys svarbiausi/aktualiausi (pasirinkite iki 3 variantų)? Kurie iš minimų iššūkių Jums atrodo kaip mažiausiai svarbūs/aktualūs (pasirinkite iki 3 variantų)?

Respondentas Nr. 177

Mažiausiai svarbūs iššūkiai:

- Nauji verslai susiduria su ribotu prieinamumu prie finansinių išteklių
- Nauji verslai susiduria su iššūkiais, nulemtais kompetencijų stoka
- Lietuvos įmonės yra nepakankamai integruotos į vietas bei tarptautinius klasterius ir pasaulines vertės grandines
- Šalyje dominuoja žemą pridėtinę vertę kuriantis verslas, kurio konkurencingumas sparčiai mažėja

- Darbo našumas siekia tik apie 75 proc. ES vidurkio

Svarbiausi/aktualiausi iššūkiai:

- Egzistuoja informacijos asimetrija dėl rinkos paklausos ir galimybių

Pakomentuokite savo pasirinkimus:

- Net 75 proc. našumo ir jis auga.

Respondentas Nr. 207

Mažiausiai svarbūs iššūkiai:

- Šalyje dominuoja žemą pridėtinę vertę kuriantis verslas, kurio konkurencingumas sparčiai mažėja

Svarbiausi/aktualiausi iššūkiai:

- Lietuvos įmonės yra nepakankamai integruotos į vietas bei tarptautinius klasterius ir pasaulines vertės grandines

Išvardinkite šiai sričiai svarbius iššūkius, kurie šiuo metu nėra minimi Programos projekte ties uždaviniu

- Stiprinti rizikos kapitalo fondus, remti investicijas į gyvybės mokslų startuolius.

VEIKLOS: Kiek jūs sutinkate/nesutinkate su šiais teiginiais (lentelėje pateikiamas konkretų variantą pasirinkusių respondentų skaičius)?

	1-visiškai nesutinku	2- nesutinku	3- labiau nesutinku, nei sutinku	4- nei sutinku, nei nesutinku	5- labiau sutinku, nei nesutinku	6- sutinku	7- visiškai sutinku	Nežinau/negaliu atsakyti	Atsakymų skaičius iš viso
Visos numatytos veiklos yra svarbios ir tinkamos, siekiant įgyvendinti šį uždavinį	-	1	1	-	-	5	4	-	11
Visos svarbiausios veiklos, būtinės šio uždavinio įgyvendinimui yra minimos dabartiniame Programos projekte	-	1	1	-	2	3	4	-	11
Sėkmingai įgyvendintos minimos veiklos leis pasiekti reikšmingą teigiamą progresą siekiant stiprinti MVĮ augimą ir konkurencingumą	-	-	1	1	2	3	4	-	11

Kurios iš minimų veiklų Jums atrodo pačios svarbiausios/tinkamiausios (pasirinkite iki 3 variantų)? Kurios iš minimų veiklų Jums atrodo kaip mažiausiai svarbios/tinkamos? (pasirinkite iki 3 variantų)

Respondentas Nr. 177

Mažiausiai svarbios/tinkamos veiklos:

- Skatinti pradedančiųjų SVV subjektų kūrimąsi, augimą ir plėtrą
- Skatinti trumpų vertės kūrimo grandinių formavimąsi ir plėtrą tarp MVĮ Vidurio ir Vakarų Lietuvos regionuose
- Skatinti į eksportą orientuotų, į bendrą vertės grandinę susijungusių MVĮ tinklo kūrimąsi ir augimą

Svarbiausios/tinkamiausios veiklos:

- Skatinti talentų pritraukimą į MVĮ
- Skatinti MVĮ veiklos tarptautiškumą ir naujų eksporto rinkų identifikavimo veiklas
- Skatinti MVĮ aukštos pridėtinės vertės produktų ir paslaugų sertifikavimą ir pristatymą užsienio rinkose
- Skatinti pramonės MVĮ gamybos procesų automatizavimą ir skaitmeninio technologijų diegimą
- Skatinti aukštą pridėtinę vertę kuriančių MVĮ verslo procesų skaitmeninimą

Pakomentuokite savo pasirinkimus:

- laikas neužsibūti pirmoje verslo kūrimo stadijoje. gana jau. verslą kurti Lietuvoje yra lengva. skatinkim tik tuos kurie skaitmenizuoja, t.y. atsižvelkim į demografiją.

Respondentas Nr. 207

Mažiausiai svarbios/tinkamos veiklos:

- Skatinti MVĮ veiklos tarptautiškumą ir naujų eksporto rinkų identifikavimo veiklas

Svarbiausios/tinkamiausios veiklos:

- Skatinti MVĮ aukštos pridėtinės vertės produktų ir paslaugų sertifikavimą ir pristatymą užsienio rinkose

Įvardinkite galimai svarbias veiklas, kurios šiuo metu nėra minimos Programos projekte ties uždaviniu

- Į veiklas Skatinti pradedančiųjų SVV subjektų kūrimąsi, augimą ir plėtrą; Skatinti trumpų vertės kūrimo grandinių formavimąsi ir plėtrą tarp MVĮ; Skatinti talentų pritraukimą į MVĮ reikia įtraukti ir BIVP priemones.
- Veikla "Skatinti aukštą pridėtinę vertę kuriančių MVĮ verslo procesų skaitmeninimą" turėtų būti nukreipta ne tik į pramonės įmones.
- Remti aukštos pridėtinės vertės inovacijų kūrimą per ikiprekybinius pirkimus.

Į ką dar Jūsų nuomone vertėtų atsižvelgti įgyvendinant/planuojant šį uždavinį.

- Nauji verslai susiduria su nelanksčiais mokesčiais
- BIVP veiklos vykdomos vietos veiklos grupių miestuose (regionuose) efektyviai skatina verslų kūrimąsi ir plėtrą per konkrečias, jiems reikalingas priemones, specifinius mažų grupių mokymus. Per BIVP veiklas galima įtraukti į MVĮ skatinimo, inkubavimo, pre-akceleravimo veiklas savivaldos verslo informacinius centrus, kurie jau dabar kuria arba perima verslo inkubavimo priemones, jas išlaikyti ateityje padės savivaldybių administracijos, todėl šias veiklas ir jose dalyvaujančius MVĮ tikslinga įtraukti.
- Į veiklų adaptavimą kultūros ir kūrybinio sektoriaus įmonėms.
- Kyla klausimas, kodėl ši veikla numatoma sostinės regione. Juk yra ir kiti miestai Lietuvoje, kuriuose galėtų būti vykdoma. Skatinti aukštą pridėtinę vertę kuriančių MVĮ verslo procesų skaitmeninimą: siekiant spartinti ir efektyvinti MVĮ įsitraukimą į tarptautines vertės kūrimo grandines, bus skatinamos investicijos į pramonės MVĮ gamybos procesų įrangos su integruotomis skaitmeninimo technologijomis diegimą. Ši veikla bus įgyvendinama Sostinės regione.

Uždavinys 1.4. Ugdyti pažangiajai specializacijai, pramonės pereinamajam laikotarpiui ir verslumui reikalingus įgūdžius

Apibendrinimas:

Sprendžiami iššūkiai:

- Absoliuti dauguma atsakiusių sutinka, kad visi uždavinyje identifikuoti iššūkiai yra svarbūs ir aktualūs (17 iš 18 atsakiusių), bei kad nėra praleidžiami svarbūs iššūkiai (16 iš 18 atsakiusių).
- Svarbiausi/aktualiausi iššūkiai: „Nepakankami verslumo galimybių paieškos procese dalyvaujančių subjektų darbuotojų gebėjimai rengti ir įgyvendinti MTEPI srities strategijas“ buvo dažniausiai minimas kaip svarbiausias/aktualiausias iššūkis: šį variantą pasirinko 4 iš 5 iššūkių aktualumą komentavusių respondentų.
- Mažiausiai svarbūs iššūkiai: „Riboti įmonių pajėgumai įsisavinti technologijas, nulemti nepakankamų Sumanios specializacijos sričių darbuotojų kompetencijų ir įgūdžių, kurie yra reikalingi mažoms ir vidutinėms įmonėms (dominuojančioms pramonės struktūroje)“ bei „MSI mokslo vadybos ir žinių komercinimo kompetencijų stygius“ buvo dažniausiai įvardijami kaip mažiausiai svarbūs iššūkiai (pasirinko 4 ir 3 iš iššūkių aktualumą komentavusių respondentų).
- Kaip sričiai svarbius iššūkius, kurie šiuo metu nėra minimi Programos projekte respondentai įvardino:
  - Sisteminio požiūrio, skatinant bendradarbiavimą ir partnerystę, trūkumas

Numatomos veiklos:

- Dauguma atsakiusių sutinka, kad visos numatytos veiklos yra svarbios ir tinkamos (15 iš 18 atsakiusių), kad nėra praleidžiamos svarbios veiklos (13 iš 18 atsakiusių), bei kad sėkmingai įgyvendintos minimos veiklos leis pasiekti reikšmingą teigiamą progresą (14 iš 18 atsakiusių).
- Svarbiausios/tinkamiausios ir mažiausiai svarbios veiklos: Respondentų nuomonės išsiskyrė dėl veiklos „Mokslo vadybos ir žinių komercinimo gebėjimų mokslo ir studijų institucijose stiprinimas“ svarbos vertinimo. 3 iš 5 veiklų aktualumą komentavusių asmenų šią veiklą minėjo kaip svarbiausią/tinkamiausią. Kiti 2 ją įvardino kaip mažiausiai svarbią/aktualią veiklą, argumentuojant, tuo, kad „mokslininkai ir taip gerai moka rengti projektus“. 3 iš 5 veiklų aktualumą komentavusių asmenų veiklą „Ugdyti MVĮ reikalingus darbuotojų įgūdžius, leisiančius prisitaikyti prie ekonomikos technologinių pokyčių ir pramonės transformacijos“ įvardino kaip mažiausiai svarbią.

Bendrieji/papildomi komentarai:

- Įtraukti NVO šalia visų MVĮ priemonių, nes NVO ir pilietinės organizacijos, atlieka didžiąją dalį inovacijų socialiniame versle ir paslaugose.
- Svarbiausia yra darbuotojams sudaryti palankias sąlygas ugdytis savo įgūdžius ir jie tai padarys savarankiškai.

Atsakymų skaičius: 18

IŠŠŪKIAI: Kiek jūs sutinkate/nesutinkate su šiais teiginiais (lentelėje pateikiamas konkretų variantą pasirinkusių respondentų skaičius)?

	1- visiškai nesutinku	2- nesutinku	3- labiau nesutinku, nei sutinku	4- nei sutinku, nei nesutinku	5- labiau sutinku, nei nesutinku	6- sutinku	7- visiškai sutinku	Nežinau/ negaliu atsakyti	Atsakymų skaičius iš viso
Visi identifikuoti iššūkiai yra svarbūs ir aktualūs	-	-	1	-	4	8	4	1	18
Yra identifikuoti visi svarbiausi iššūkiai šioje srityje	-	-	1	1	4	9	3	-	18

Kurie iš minimų iššūkių Jums atrodo patys svarbiausi/aktualiausi (pasirinkite iki 3 variantų)? Kurie iš minimų iššūkių Jums atrodo kaip mažiausiai svarbūs/aktualūs (pasirinkite iki 3 variantų)?

Respondentas Nr. 157

Svarbiausi/aktualiausi iššūkiai:

- Riboti įmonių pajėgumai įsisavinti technologijas, nulemti nepakankamų Sumanios specializacijos sričių darbuotojų kompetencijų ir įgūdžių, kurie yra reikalingi mažoms ir vidutinėms įmonėms (dominuojančioms pramonės struktūroje).

Respondentas Nr. 140

Mažiausiai svarbūs iššūkiai:

- Žemi arba netinkami MVĮ reikalingi darbuotojų skaitmeniniai įgūdžiai ir kiti gebėjimai
- Riboti įmonių pajėgumai įsisavinti technologijas, nulemti nepakankamų Sumanios specializacijos sričių darbuotojų kompetencijų ir įgūdžių, kurie yra reikalingi mažoms ir vidutinėms įmonėms (dominuojančioms pramonės struktūroje)

Svarbiausi/aktualiausi iššūkiai:

- Lietuvoje trūksta sisteminių priemonių, skirtų darbo jėgai perkvalifikuoti arba jos kvalifikacijai tobulinti, siekiant spręsti iššūkius, kylančius įgyvendinant Sumaniąją specializaciją
- Nepakankami verslumo galimybių paieškos procese dalyvaujančių subjektų darbuotojų gebėjimai rengti ir įgyvendinti MTEPI srities strategijas

Respondentas Nr. 279

Mažiausiai svarbūs iššūkiai:

- MSI mokslo vadybos ir žinių komercinimo kompetencijų stygius
- Riboti įmonių pajėgumai įsisavinti technologijas, nulemti nepakankamų Sumanios specializacijos sričių darbuotojų kompetencijų ir įgūdžių, kurie yra reikalingi mažoms ir vidutinėms įmonėms (dominuojančioms pramonės struktūroje)

Svarbiausi/aktualiausi iššūkiai:

- Žemi arba netinkami MVĮ reikalingi darbuotojų skaitmeniniai įgūdžiai ir kiti gebėjimai
- Lietuvoje trūksta sisteminių priemonių, skirtų darbo jėgai perkvalifikuoti arba jos kvalifikacijai tobulinti, siekiant spręsti iššūkius, kylančius įgyvendinant Sumaniąją specializaciją
- Nepakankami verslumo galimybių paieškos procese dalyvaujančių subjektų darbuotojų gebėjimai rengti ir įgyvendinti MTEPI srities strategijas

Respondentas Nr. 138

Mažiausiai svarbūs iššūkiai:

- Lietuvoje trūksta sisteminių priemonių, skirtų darbo jėgai perkvalifikuoti arba jos kvalifikacijai tobulinti, siekiant spręsti iššūkius, kylančius įgyvendinant Sumaniąją specializaciją
- Riboti įmonių pajėgumai įsisavinti technologijas, nulemti nepakankamų Sumanios specializacijos sričių darbuotojų kompetencijų ir įgūdžių, kurie yra reikalingi mažoms ir vidutinėms įmonėms (dominuojančioms pramonės struktūroje)
- MSI mokslo vadybos ir žinių komercinimo kompetencijų stygius

Svarbiausi/aktualiausi iššūkiai:

- Žemi arba netinkami MVĮ reikalingi darbuotojų skaitmeniniai įgūdžiai ir kiti gebėjimai
- Nepakankami verslumo galimybių paieškos procese dalyvaujančių subjektų darbuotojų gebėjimai rengti ir įgyvendinti MTEPI srities strategijas

Respondentas Nr. 122

Mažiausiai svarbūs iššūkiai:

- Lietuvoje trūksta sisteminių priemonių, skirtų darbo jėgai perkvalifikuoti arba jos kvalifikacijai tobulinti, siekiant spręsti iššūkius, kylančius įgyvendinant Sumaniąją specializaciją.
- MSI mokslo vadybos ir žinių komercinimo kompetencijų stygius
- Žemi arba netinkami MVĮ reikalingi darbuotojų skaitmeniniai įgūdžiai ir kiti gebėjimai
- Riboti įmonių pajėgumai įsisavinti technologijas, nulemti nepakankamų Sumanios specializacijos sričių darbuotojų kompetencijų ir įgūdžių, kurie yra reikalingi mažoms ir vidutinėms įmonėms (dominuojančioms pramonės struktūroje)

Svarbiausi/aktualiausi iššūkiai:

- Nepakankami verslumo galimybių paieškos procese dalyvaujančių subjektų darbuotojų gebėjimai rengti ir įgyvendinti MTEPI srities strategijas

Pakomentuokite savo pasirinkimus:

- Manau teiginys "Žemi arba netinkami MVĮ reikalingi darbuotojų skaitmeniniai įgūdžiai ir kiti gebėjimai" absoliučiai prasilenkia su tikrove. Kaip tik mažų įmonių darbuotojai dažniausiai skaitmeniškai labiau pažengę.

Jvardinkite šiai sričiai svarbius iššūkius, kurie šiuo metu nėra minimi Programos projekte ties uždaviniais

- Lietuvoje trūksta sisteminio požiūrio, skatinant bendradarbiavimą ir partnerystę

VEIKLOS: Kiek jūs sutinkate/nesutinkate su šiais teiginiais (lentelėje pateikiamas konkretų variantą pasirinkusių respondentų skaičius)?

	1-visiškai nesutinku	2-nesutinku	3- labiau nesutinku, nei sutinku	4- nei sutinku, nei nesutinku	5- labiau sutinku, nei nesutinku	6- sutinku	7- visiškai sutinku	Nežinau/negaliu atsakyti	Atsakymų skaičius iš viso
Visos numatytos veiklos yra svarbios ir tinkamos, siekiant įgyvendinti šį uždavinį	-	-	2	1	2	8	5	-	18
Visos svarbiausios veiklos, būtinos šio uždavinio įgyvendinimui yra minimos dabartiniame Programos projekte	-	1	1	2	2	10	2	-	18
Sėkmingai įgyvendintos minimos veiklos leis pasiekti reikšmingą teigiamą progresą siekiant ugdyti pažangiajai specializacijai, pramonės pereinamajam laikotarpiui ir verslumui reikalingus įgūdžius.	-	-	2	2	3	7	4	-	18

Kurios iš minimų veiklų Jums atrodo pačios svarbiausios/tinkamiausios (pasirinkite iki 3 variantų)? Kurios iš minimų veiklų Jums atrodo kaip mažiausiai svarbios/tinkamos? (pasirinkite iki 3 variantų)

Respondentas Nr. 186

Mažiausiai svarbios/tinkamos veiklos:

- Ugdyti MVĮ ir kitų verslumo galimybių paieškos procese dalyvaujančių subjektų darbuotojų gebėjimus

Svarbiausios/tinkamiausios veiklos:

- Ugdyti MVĮ reikalingus darbuotojų įgūdžius, leisiančius prisitaikyti prie ekonomikos technologinių pokyčių ir pramonės transformacijos
- Mokslo vadybos ir žinių komercinimo gebėjimų mokslo ir studijų institucijose stiprinimas

Respondentas Nr. 157

Svarbiausios/tinkamiausios veiklos:

- Mokslo vadybos ir žinių komercinimo gebėjimų mokslo ir studijų institucijose stiprinimas

Respondentas Nr. 138

Mažiausiai svarbios/tinkamos veiklos:

- Ugdyti MVĮ reikalingus darbuotojų įgūdžius, leisiančius prisitaikyti prie ekonomikos technologinių pokyčių ir pramonės transformacijos
- Mokslo vadybos ir žinių komercinimo gebėjimų mokslo ir studijų institucijose stiprinimas

Svarbiausios/tinkamiausios veiklos:

- Ugdyti MVĮ ir kitų verslumo galimybių paieškos procese dalyvaujančių subjektų darbuotojų gebėjimus

Respondentas Nr. 122

Mažiausiai svarbios/tinkamos veiklos:

- Ugdyti MVĮ reikalingus darbuotojų įgūdžius, leisiančius prisitaikyti prie ekonomikos technologinių pokyčių ir pramonės transformacijos
- Mokslo vadybos ir žinių komercinimo gebėjimų mokslo ir studijų institucijose stiprinimas

Svarbiausios/tinkamiausios veiklos:

- Ugdyti MVĮ ir kitų verslumo galimybių paieškos procese dalyvaujančių subjektų darbuotojų gebėjimus

Pakomentuokite savo pasirinkimus:

- Mokslo vadybos ir žinių komercinimo gebėjimų mokslo ir studijų institucijose stiprinimas - bus švaistomos lėšos be rezultato, mokslininkai gerai moka rengti projektus, bet kaip bus pamatuota nauda. Rezultatas labai abejotinas.

Respondentas Nr. 140

Mažiausiai svarbios/tinkamos veiklos:

- Ugdyti MVĮ reikalingus darbuotojų įgūdžius, leisiančius prisitaikyti prie ekonomikos technologinių pokyčių ir pramonės transformacijos
- Ugdyti MVĮ ir kitų verslumo galimybių paieškos procese dalyvaujančių subjektų darbuotojų gebėjimus

Svarbiausios/tinkamiausios veiklos:

- Mokslo vadybos ir žinių komercinimo gebėjimų mokslo ir studijų institucijose stiprinimas

Pakomentuokite savo pasirinkimus:

- darbuotojams reikia sudaryti palankias sąlygas ugdytis savo įgūdžius ir jie tai padarys savarankiškai

Įvardinkite galimai svarbias veiklas, kurios šiuo metu nėra minimos Programos projekte ties uždaviniu

- ne tik mikroįmonės, mažosios ir vidutinės įmonės (MVĮ) yra Lietuvos ekonomikos ir gerovės variklis: užmiršamos NVO ir pilietinės organizacijos, kurios atlieka didžiąją dalį inovacijų socialiniame versle ir paslaugose

Į ką dar Jūsų nuomone vertėtų atsižvelgti įgyvendinant/planuojant šį uždavinį.

- į mokslo rezultatų panaudojimą įmonėse/organizacijose.
- įtraukti NVO šalia visų MVĮ priemonių.

Papildomi komentarai atsiųsti el.paštu:

Asociacija Santakos slėnis:

Asociacija SANTAKOS slėnis

Asociacija Santakos slėnis, kodas 302304542, K. Donelaičio 73, 44029 Kaunas Tel: +37037300282; faks. +37037300352

Lietuvos Respublikos Prezidento kanceliarijai
Lietuvos Respublikos Vyriausybės kanceliarijai
Lietuvos Respublikos Seimo Švietimo ir mokslo komitetui
Lietuvos Respublikos finansų ministerijai
Lietuvos Respublikos švietimo, mokslo ir sporto ministerijai
Lietuvos Respublikos ekonomikos ir inovacijų ministerijai
Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministerijai

2020-09-28 Nr. SS-20-17

DĖL 2021–2027 M. ES FONDŲ INVESTICIJŲ PROGRAMOS LIETUVAI PROJEKTO

Išnagrinėję 2021–2027 m. ES fondų investicijų programos Lietuvai projektą (toliau –Projektas), džiaugiamės, jog Projektu siekiama skatinti ekonomikos transformaciją, mažinti sveikatos netolygumus ir socialinę atskirtį, tačiau taip pat reiškiamo susirūpinimą dėl tam tikrų formuojamų strateginių krypčių ir uždavinių ES investicijoms paskirstyti, kurie, mūsų nuomone, neatspindi realaus regioninio potencialo, praktinio aukštųjų technologijų tarpdiscipliniškumo, sutelktų aukšto lygio fundamentaliųjų tyrimų bei tarptautiniu mastu konkurencingų mokslinių tyrimų ir eksperimentinės plėtos kompetencijų, todėl prašome:

1. įtraukti Vidurio ir Vakarų Lietuvos regioną papildant Projekto 1. Prioriteto „Pažangesnė Lietuva“ konkretaus uždavinio „1.1. Stiprinti mokslinių tyrimų ir inovacinius pajėgumus ir diegti pažangiąsias technologijas“ planuojamų finansinių priemonių naudojimo skiltį, nurodant, kad priemonės bus taikomos „MTEP vykdymui Sostinės, Vidurio ir Vakarų Lietuvos regionuose“.
2. Projekto 1. dalyje „Programos strategija: pagrindiniai programos uždaviniai ir priemonės“ įvardinti, kad mokslinių tyrimų ir inovacijų stiprinimas bus koncentruojamas ne tik Sostinės regione, bet ir Vidurio ir Vakarų Lietuvos regione.
3. numatyti uždavinius, tiesiogiai prisidedančius prie mokslinių tyrimų infrastruktūros kokybės palaikymo nacionaliniu lygiu.

Mūsų prašymai pagrįsti „Lietuvos universitetų, mokslinių tyrimų institutų ir universiteto ligoninės klinikų 2018 m. MTEP projektų ir sutarčių vertinimo rezultatais“ pagal 2019 m. spalio 18 d. duomenis¹. Vertinimo rezultatai rodo, kad Vidurio ir Vakarų Lietuvos regiono institucijos pirmąją tiek pagal lėšų sumas, kurias gavo dalyvaudamos tarptautinių mokslo programų projektuose, tiek pagal lėšų sumas, gautas vykdant ūkio subjektų mokslinių tyrimų ir eksperimentinės plėtos užsakyms, lyginant su Sostinės regiono institucijomis.

¹ <https://www.lmt.lt/lt/doclib/u9lrywfqijquv94aqg5g5z1s166b7gms>

Pažymime, kad Vidurio ir Vakarų Lietuvos regiono mokslo ir studijų institucijose yra sukaupta tarptautinės mokslinių tyrimų ir inovacijų veiklos vykdymo kompetencija ir patirtis dalyvaujant Europos Sąjungos mokslinių tyrimų ir inovacijų finansavimo programos „Horizontas 2020“ (toliau – H2020) projektuose. Vidurio ir Vakarų Lietuvos regiono mokslo ir studijų institucijos nuo 2014 m. viso vykdė / -ė 103 projektus, minėtų projektų bendra vertė 18,4 mln. eurų. Vien tik Asociacijos „Santakos slėnis“ mokslo ir studijų institucijose vykdomų H2020 projektų bendra vertė sudaro 16,1 mln. Eur. Kai tuo tarpu Sostinės regiono mokslo ir studijų institucijos nuo 2014 m. viso vykdė / -ė 104 H2020 projektus, kurių bendra vertė 16,5 mln. Eurų².

Aukščiau minėti faktai demonstruoja Vidurio ir Vakarų Lietuvos mokslo ir studijų institucijų kompetenciją vykdyti mokslinių tyrimų ir inovacijų veiklas, tai suponuoja poreikį plėtoti minėtas veiklas Vidurio ir Vakarų Lietuvos regiono mokslo ir studijų institucijose (toliau – MSI), siekiant veiklų tęstinumo, veiklų apimčių augimo, poveikio ekonomikai augimo ir pažangos plėtos bendradarbiaujant tarptautiniu mastu.

Projekte taip pat numatoma, jog „Vidurio ir Vakarų Lietuvos regione investicijos bus koncentruojamos į verslo konkurencingumo didinimą, energijos vartojimo efektyvumo skatinimą, prisitaikymo ir gyvenimo kokybės priemonės su investicijomis augimui skatinti regionuose, socialinės atskirties mažinimą, sveikatos priežiūros paslaugų kokybę ir prieinamumą“. Ši formuluoatė suponuoja mintį, jog **mokslas ir aukštosios technologijos, plėtojamos Vidurio ir Vakarų Lietuvoje, nėra prioretizuojami nacionaliniu lygiu**, kas daro abu regionus nepatraukliais pridėtinę vertę inovacijų srityje kuriančiam verslui, riboja tarpsektorinio bendradarbiavimo galimybes pritraukiant ir parengiant atitinkamų sričių specialistus.

Atkreipiame dėmesį, kad pastaraisiais metais Vidurio ir Vakarų Lietuvos regione daugėja tiek produktų, tiek technologinių procesų novatorių. Kaip vienas konkretus pavyzdys gali būti aukštos technologinės brandos lietuviškų bei užsienio kompanijų (Hella, Continental, Elinta) įsikūrimas ir veikla Kauno laisvojoje ekonominėje zonoje. Pažymėtina, kad Vidurio ir Vakarų Lietuvos regione įmonių, diegusių technologines inovacijas skaičius augo sparčiau nei visoje Lietuvoje ir 2016 – 2018 metais lenkia bendruosius, tiek produktų, tiek technologinių procesų novatorius Lietuvoje³. Šie duomenys puikiai atskleidžia augančią paklausą technologiniams procesams ir inovacijoms Lietuvoje, todėl būtina formuoti poreikius atitinkančią pasiūlą, kurią gali užtikrinti MSI vykdydamos MTEP veiklas.

Neatsižvelgus į aukščiau išdėstytus prašymus didėtų mokslinių tyrimų fragmentaciją tarp Lietuvos regionų, **apsunkintų perspektyvių fundamentinių tyrimų perėjimą į transliacinius, ribojant pasaulinio lygio mokslinių žinių, išradimų generavimą**. Susidarytų diskriminacinės sąlygos naujų žinių kūrimui ir didelį komercinį potencialą turinčių mokslinių iniciatyvų vykdymui Vidurio ir Vakarų Lietuvos regione, išsikraipytų verslo investicijų srutai vykdamas bendrus mokslo ir verslo projektus, būtų pažeidžiami sąžiningos konkurencijos principai, kas mažintų Lietuvos konkurencingumą globalioje inovacijų rinkoje. Europos Komisijos 2019 metų ataskaitiniame dokumente SWD (2019) 1014, lydinčiame Komunikatą Europos Parlamentui, Europos Tarybai, Vadovų Tarybai, Europos Centriniam Bankui ir Europos grupei⁴ buvo pažymėta, jog siekiant visos valstybės ekonominio proveržio turi būti taikomos nacionalinio lygio finansinės paramos priemonės bei vykdoma aktyvi koordinavimo politika: glaudinamas mokslo ir verslo bendradarbiavimas, mažinami netolygumai, gerinamos tyrėjų darbo sąlygos bei infrastruktūra, mažinama mokslinių tyrimų fragmentacija.

Kauno technologijos universitetas, Lietuvos sveikatos mokslų universitetas, Vytauto Didžiojo universitetas ir Lietuvos energetikos institutas, būdami Asociacijos „Santakos slėnis“ nariais, įgyvendindami 2008 m. lapkričio 23 d. Lietuvos Respublikos Vyriausybės (toliau – LRV) nutarimu Nr. 1170 (aktualūs pakeitimai 2013 m. gegužės 31 d. LRV nutarimu Nr. 465) patvirtintą bendrą Integruoto mokslo, studijų ir verslo centro (slėnio) „Santaka“ plėtos programą, kartu telkia savo turimą mokslinį potencialą, vysto tarpstritinius tyrimus, skatindami mokslininkų

² <https://webgate.ec.europa.eu/dashboard>

³ <https://osp.stat.gov.lt/statistiniu-rodikliu-analize?indicator=S4R014#/>

⁴ https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/file_import/2019-european-semester-country-report-lithuania_en.pdf

ir tyrėjų kompetencijų dalijimasi ir augimą, per bendrą mokslo fondą finansuoja bendrų projektų įgyvendinimą, sudaro sąlygas kokybiškų mokslinių tyrimų paslaugų verslo ir pramonės įmonėms teikimui, tuo efektyvinant mokslo ir verslo sąveikos procesus, koordinuoja technologijų kūrimo, jų komercializavimo procesus padedant kurti ir vystyti įmones bei pritraukti reikiamas investicijas.

2017 m. birželio 27 d. Lietuvai tapus asocijuota Europos branduolinių mokslinių tyrimų organizacijos (CERN) nare, mokslininkams ir verslininkams suteiktos naujos galimybės naudotis pasauline patirtimi, tobulinti kompetencijas, prisidėti prie garsiausių išradimų ir paspartinti ateities technologijų raidą bei ekonomikos augimą. Lietuvos narystė CERN yra tiesiogiai susijusi su naryste Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacijoje (EBPO), kuri ypatingą dėmesį skiria inovacijoms.

Asociacijos „Santakos slėnis“ nariai turi galimybę telkti aukščiausio lygio ekspertines branduolinių mokslinių tyrimų žinias ir plėtoti tarpsektorinį bendradarbiavimą medicinos, inžinerijos, pramoninės biotechnologijos, informacinių technologijų, farmakologijos, medicinos fizikos, fizikos, radiochemijos, medžiagų mokslo, molekulinės bioinžinerijos, agrarinės pramonės srityse; prisidėti integruojant branduolinės medicinos disciplinas į Lietuvos aukštųjų mokyklų studijų procesą (medicinos, farmakologijos, medicinos fizikos, fizikos, branduolinės medicinos, radiochemijos, medžiagų mokslo, molekulinės bioinžinerijos bei kitų sričių); sudaryti sąlygas aukšto lygio specialistų ruošimui Lietuvoje; atrasti ir kurti naujas diagnostines medžiagas, inovatyvius diagnostikos ir gydymo būdus.

Todėl sutikdami su Projekte išreiškiamu siekiu skatinti institucijų įsijungimą į tarptautines mokslinių tyrimų infrastruktūras, tarptautines organizacijas, jų tinklus, skatinti konkurencingą dalyvavimą tarptautinėse mokslinių tyrimų ir inovacijų programose, įgalinti esamus išteklius, manome, jog būtinos tolygios investicijos ne tik į įmonių MTEP pajėgumų didinimą, bet ir į viešąją mokslinę infrastruktūrą. Dalyvavimas tarptautinėse iniciatyvose turi neabejotiną pridėtinę vertę, kuomet išlaikomas tarptautiniu lygiu vykdomų veiklų tęstinumas ir įgytų kompetencijų gyvybingumas – nesudarant sąlygų aukšto lygio mokslo žinių ir pasiekimų plėtrai nacionaliniu lygiu konversija į pasaulinėje rinkoje konkurencingus inovatyvius produktus lieka sunkiai įmanoma vietinėms įmonėms ir startuoliams. Todėl Projekte numatomos konkurencingumo didinimo priemonės, skirtos Vidurio ir Vakarų Lietuvos regiono pramonės mažų ir vidutinių įmonių transformacijai, startuolių ekosistemos kūrimui, privalo koreliuoti su mokslinės infrastruktūros plėtra, skirta naujų mokslo žinių gavybai.

KTU:

Kauno technologijos universiteto
Rektorius prof. Eugenijus Valatka

LEI:

Lietuvos energetikos instituto
Direktorius dr. Sigintas Rimkevičius

LSMU:

Lietuvos sveikatos mokslų universiteto
Rektorius prof. habil. dr. Remigijus Žaliūnas

VDU:

Vytauto Didžiojo universiteto
Rektorius prof. habil. dr. Juozas Augutis

Uždavinys 2.1. Skatinti naudoti energijos vartojimo efektyvumą didinančias priemones ir mažinti šiltnamio dujų išmetimus

Apibendrinimas:

Sprendžiami iššūkiai:

- (Beveik) visi atsakiusieji sutinka, kad visi uždavinyje identifikuoti iššūkiai yra svarbūs ir aktualūs (8 iš 8 atsakiusių), bei kad nėra praleidžiami svarbūs iššūkiai (6 iš 8 atsakiusių).
- Kaip sričiai svarbius iššūkius, kurie šiuo metu nėra minimi Programos projekte respondentai įvardino:
  - Viešajame sektoriuje labai daug perteklinių patalpų, pastatų, todėl labai neefektyviai išnaudojami ištekliai.

Numatomos veiklos:

- Dauguma atsakiusių sutinka, kad visos numatytos veiklos yra svarbios ir tinkamos (6 iš 8 atsakiusių), bei kad sėkmingai įgyvendintos minimos veiklos leis pasiekti reikšmingą teigiamą progresą (7 iš 8 atsakiusių). Tačiau 3 iš 8 atsakiusių mano, kad yra praleidžiamos svarbios veiklos.
- Svarbiausios/tinkamiausios veiklos: „Didinti energijos vartojimo efektyvumą namų ūkiuose, neprijungtuose prie centralizuoto šilumos tiekimo tinklų“, „Atnaujinti daugiabučius gyvenamuosius namus, diegiant energijos vartojimo efektyvumo ir atsinaujinančių išteklių naudojimo priemones“, „Atnaujinti viešuosius pastatus, didinant juose energijos vartojimo efektyvumą“ bei „Daugiabučių namų ir savivaldybių viešųjų pastatų modernizavimo skatinimas ir priežiūra“ buvo pasirinktos kaip svarbiausios veiklos abiejų veiklų aktualumą komentavusių respondentų.
- Mažiausiai svarbios/tinkamos veiklos: „Didinti centralizuoto šilumos, karšto vandens ir vėsumos tiekimo sistemų energijos vartojimo efektyvumą bei plėsti sistemas“ buvo pasirinkta kaip mažiausiai svarbi veikla abiejų veiklų aktualumą komentavusių respondentų.

Bendrieji/papildomi komentarai:

- Siūloma ne daugiau centralizuoti, o decentralizuoti centrinį šildymą.
- Akcentuojama, kad svarbu skirti didesnę dėmesį būtent namų ūkiams, neprijungusiems prie centralizuoto šilumos tinklų.
- Nėra atsižvelgta ir įvardinti visi subjektai aktualūs uždaviniui.
- Nėra minimas gatvių apšvietimo modernizavimas LED šviestuvais.
- Siūloma papildyti 2.1. uždavinį „Skatinti naudoti energijos vartojimo efektyvumą didinančias priemones ir mažinti šiltnamio dujų išmetimus“ (toliau 2.1 uždavinys) įtraukiant papildomą veiklą (arba šia veikla praplečiant esamas veiklas) – „Didinti energijos vartojimo efektyvumą gatvių apšvietimo tinkluose“. Veiklą prašoma įtraukti atsižvelgiant į tai, kad Lietuvoje didelis kiekis elektros energijos (ypač nakties metu) suvartojamas gatvių apšvietimo tinkluose, o daugelyje savivaldybių apšvietimui naudojamos natrio technologijos šviestuvai. Juos pakeitus į LED šviestuvus, elektros energijos suvartojimas sumažinamas mažiausiai 40 proc. Šia veikla papildžius Programos projekto 2.1 uždavinį, būtų žymiai efektyviau pasiekiami Programos projekte numatomi tikslai.

Atsakymų skaičius: 8

IŠŠŪKIAI: Kiek jūs sutinkate/nesutinkate su šiais teiginiais (lentelėje pateikiamas konkretų variantą pasirinkusių respondentų skaičius)?

	1- visiškai nesutinku	2- nesutinku	3- labiau nesutinku, nei sutinku	4- nei sutinku, nei nesutinku	5- labiau sutinku, nei nesutinku	6- sutinku	7- visiškai sutinku	Nežinau/ negaliu atsakyti	Atsakymų skaičius iš viso
Visi identifikuoti iššūkiai yra svarbūs ir aktualūs	-	-	-	-	1	2	5	-	8
Yra identifikuoti visi svarbiausi iššūkiai šioje srityje	-	-	-	2	1	1	4	-	8

Kurie iš minimų iššūkių Jums atrodo patys svarbiausi/aktaliausi (pasirinkite iki 3 variantų)? Kurie iš minimų iššūkių Jums atrodo kaip mažiausiai svarbūs/aktualūs (pasirinkite iki 3 variantų)?

Respondentas Nr. 122

Mažiausiai svarbūs iššūkiai:

- Įmonės naudoja nepakankamai efektyviai energiją naudojančias technologijas

Svarbiausi/aktualiausi iššūkiai:

- Mažas šiluminės energijos vartojimo efektyvumas daugiabučiuose namuose, pastatytuose pagal galiojusius iki 1993 metų statybos techninius normatyvus
- Lietuva yra energijai imli ir nuo energijos importo priklausoma šalis: Lietuvos energetinis intensyvumas – 1,72 karto didesnis, o energijos produktyvumas 43% mažesnis nei ES vidurkis
- Didelė dalis namų ūkių, neprisijungusių prie centralizuoto šilumos tinklų, turi neefektyvius ir senus šilumos gamybos įrenginius. Dėl to vartotojai daugiau moka už neefektyviai gaminamą šilumą ir teršia aplinką kietosiomis dalelėmis, degindami kietą kurą
- Įgyvendinant Energijos vartojimo efektyvumo direktyvos tikslus, Lietuvai reikia iki 2030 m. atnaujinti apie 510000 m² centrinės valdžios viešųjų pastatų ploto ir apie 450000 m² savivaldybių viešųjų pastatų ploto, pasiekiant bent C pastatų energinio naudingumo klasę
- Pramonės sektorius yra vienas didžiausių, pagal suvartojamos galutinės energijos kiekį, todėl siekiant padidinti energijos vartojimo efektyvumą šiame sektoriuje, būtina skatinti verslo įmonėse diegti energijos vartojimo efektyvumo didinimo priemones

Pakomentuokite savo pasirinkimus:

- Aš manau, kad labai svarbu skirti didesnę dėmesį būtent namų ūkiams, neprisijungusiems prie centralizuoto šilumos tinklų. Iki šiol jie faktiškai jokia ES priemone pasinaudoti negalėjo arba jos buvo labai ribotos.

Įvardinkite šiai sričiai svarbius iššūkius, kurie šiuo metu nėra minimi Programos projekte ties uždaviniu

- Viešajame sektoriuje labai daug perteklinių patalpų, pastatų, todėl labai neefektyviai išnaudojami, reikia optimizuoti, daugelio atsisakyti. Ne daugiau centralizuoti, o decentralizuoti centrinį šildymą. Pavyzdžiai rodo kad atsijungus daugiabučiams nuo centrinio šildymo, pastačius šilumos siurblius, energijos sunaudojimas šildymui sumažėja kelis kartus, o įrengus ant stogo saulės baterijas dar efektyviau.

VEIKLOS: Kiek jūs sutinkate/nesutinkate su šiais teiginiais (lentelėje pateikiamas konkretų variantą pasirinkusių respondentų skaičius)?

	1-visiškai nesutinku	2- nesutinku	3- labiau nesutinku, nei sutinku	4- nei sutinku, nei nesutinku	5- labiau sutinku, nei nesutinku	6- sutinku	7- visiškai sutinku	Nežinau/ negaliu atsakyti	Atsakymų skaičius iš viso
Visos numatytos veiklos yra svarbios ir tinkamos, siekiant įgyvendinti šį uždavinį	-	-	1	-	1	1	5	-	8
Visos svarbiausios veiklos, būtinos šio uždavinio įgyvendinimui yra minimos dabartiniame Programos projekte	-	1	1	1	-	1	4	-	8
Sėkmingai įgyvendintos minimos veiklos leis pasiekti reikšmingą teigiamą progresą siekiant skatinti naudoti energijos vartojimo efektyvumą didinančias priemones ir mažinti šiltnamio dujų išmetimus	-	-	1	-	-	2	5	-	8

Kurios iš minimų veiklų Jums atrodo pačios svarbiausios/tinkamiausios (pasirinkite iki 3 variantų)? Kurios iš minimų veiklų Jums atrodo kaip mažiausiai svarbios/tinkamos? (pasirinkite iki 3 variantų)

Respondentas Nr. 122

Mažiausiai svarbios/tinkamos veiklos:

- Didinti energijos vartojimo efektyvumą įmonėse
- Didinti centralizuoto šilumos, karšto vandens ir vėsumos tiekimo sistemų energijos vartojimo efektyvumą bei plėsti sistemas

Svarbiausios/tinkamiausios veiklos:

- Didinti energijos vartojimo efektyvumą namų ūkiuose, neprijungtuose prie centralizuoto šilumos tiekimo tinklų
- Atnaujinti daugiabučius gyvenamuosius namus, diegiant energijos vartojimo efektyvumo ir atsinaujinančių išteklių naudojimo priemones
- Atnaujinti viešuosius pastatus, didinant juose energijos vartojimo efektyvumą
- Daugiabučių namų ir savivaldybių viešųjų pastatų modernizavimo skatinimas ir priežiūra

Respondentas Nr. 186

Mažiausiai svarbios/tinkamos veiklos:

- Didinti centralizuoto šilumos, karšto vandens ir vėsumos tiekimo sistemų energijos vartojimo efektyvumą bei plėsti sistemas

Svarbiausios/tinkamiausios veiklos:

- Didinti energijos vartojimo efektyvumą namų ūkiuose, neprijungtuose prie centralizuoto šilumos tiekimo tinklų
- Atnaujinti daugiabučius gyvenamuosius namus, diegiant energijos vartojimo efektyvumo ir atsinaujinančių išteklių naudojimo priemones
- Atnaujinti viešuosius pastatus, didinant juose energijos vartojimo efektyvumą
- Daugiabučių namų ir savivaldybių viešųjų pastatų modernizavimo skatinimas ir priežiūra
- Didinti energijos vartojimo efektyvumą įmonėse

Į ką dar Jūsų nuomone vertėtų atsižvelgti įgyvendinant/planuojant šį uždavinį.

- Nėra atsižvelgta ir įvardinti visi subjektai atliekantys šias funkcijas, taip pat nėra minima gatvių apšvietimo modernizavimo LED šviestuvais.

Uždavinys 2.2. Skatinti naudoti atsinaujinančiąją energiją

Apibendrinimas:

Sprendžiami iššūkiai:

- Absoliuti dauguma atsakiusių sutinka, kad visi uždavinyje identifikuoti iššūkiai yra svarbūs ir aktualūs (9 iš 11 atsakiusių), bei kad nėra praleidžiami svarbūs iššūkiai (9 iš 11 atsakiusių).
- Svarbiausi/aktaliausi iššūkiai: „Neišnaudojamas vėjo jėgainių Baltijos jūroje potencialas elektros energijos srityje“ buvo minimas kaip svarbiausias iššūkis abiejų iššūkių aktualumą komentavusių respondentų.

Numatomos veiklos:

- Visi arba dauguma atsakiusių sutinka, kad visos numatytos veiklos yra svarbios ir tinkamos (10 iš 10 atsakiusių), kad nėra praleidžiamos svarbios veiklos (8 iš 10 atsakiusių), bei kad sėkmingai įgyvendintos minimos veiklos leis pasiekti reikšmingą teigiamą progresą (10 iš 10 atsakiusių).

Bendrieji/papildomi komentarai:

- Teigiama, kad Lietuvoje sukuriama tarša yra nykstamai maža lyginant su ES, JAV ar Kinija. Todėl investicijos čia duos tik trumpalaikį efektą, vėliau tai mažins produktų konkurencingumą.
- Neįtraukti visi subjektai galintys prisidėti prie veiklų įgyvendinimo.
- Nenumatyta galimybė įmonėms ar subjektams sukauptą energiją (padengus savo poreikius), panaudoti viešųjų objektų energijos kaštų padengimui.
- Atsinaujinančios energijos skatinamasis naudojimas įmonėms (viešosioms įstaigoms, savivaldybių įmonėms), susijusioms su aplinkosauga.
- Siūloma atkreipti dėmesį į korupciją šioje srityje.
- Siūloma koreguoti 2.2. veiklos pagrindime (18 psl.) esančią formulę: <...> Be to, ~~daug~~ investicijoms į šilumos tinklus bus numatytos **negrąžinamosios** subsidijos finansinis mechanizmas.
- Nėra aiškus suderinamumas su Teisingo perėjimo fondo intervencijomis, kurios finansuos dėl labiausiai paveiktas teritorijas dėl šiltnamio dujų išmetimų mažinimo.
- ŽAKA tiesiogiai prisideda prie klimato kaitos. Kai kurie numatyti sprendimai finansiškai nenašūs, o taip neturėtų būti. Trūksta sąsajų tarp gamybos ir atliekų tvarkymo sektoriaus.
- Papildyti Programos projekto 2.2 uždavinio „Skatinti naudoti atsinaujinančiąją energiją“ (toliau – 2.2. uždavinys) veiklą „Skatinti elektros energijos gamybą iš AEI ir energijos kaupimo sprendimų diegimą namų ūkiuose, įmonėse bei AEI bendrijose“, remiant AEI įrengimą ne tik įmonėse, bet ir įmonių valdomuose gatvių apšvietimo tinkluose, siekiant naudoti elektros energiją įmonėse savo reikmėms ir/arba gatvių bei visuomeninių pastatų apšvietimui. 2.1 ir 2.2. uždavinių numatomas pagrindines tikslines grupes papildyti įmonėmis, kurios yra atsakingos už gatvių apšvietimo tinklų eksploatavimą.

Atsakymų skaičius: 11

IŠŠŪKIAI: Kiek jūs sutinkate/nesutinkate su šiais teiginiais (lentelėje pateikiamas konkretų variantą pasirinkusių respondentų skaičius)?

	1- visiškai nesutinku	2- nesutinku	3- labiau nesutinku, nei sutinku	4- nei sutinku, nei nesutinku	5- labiau sutinku, nei nesutinku	6- sutinku	7- visiškai sutinku	Nežinau/ negaliu atsakyti	Atsakymų skaičius iš viso
Visi identifikuoti iššūkiai yra svarbūs ir aktualūs	1	-	-	1	-	5	4	-	11
Yra identifikuoti visi svarbiausi iššūkiai šioje srityje	1	-	-	1	2	5	2	-	11

Kurie iš minimų iššūkių Jums atrodo patys svarbiausi/aktaliausi (pasirinkite iki 3 variantų)? Kurie iš minimų iššūkių Jums atrodo kaip mažiausiai svarbūs/aktualūs (pasirinkite iki 3 variantų)?

Respondentas Nr. 304

Mažiausiai svarbūs iššūkiai:

- Didelis iškastinio kuro, ypač dyzelino, vartojimas transporto sektoriuje lemia didelį išmetamo ŠESD kiekį
- Nepakankamas/mažas AEI naudojimas transporto sektoriuje

Svarbiausi/aktualiausi iššūkiai:

- Žemas šalies energetikos sektoriaus konkurencingumas, nulemtas nepakankamai konkurencingų energijos ir energijos išteklių tiekimo rinkos kainų. Neišnaudojamas šilumos gamybos įrenginių potencialas, surenkant, kaupiant ir efektyviai panaudojant aplinkos energiją bei atliekinę energiją, kurią į orą išmeta, pastatai, pramonės objektai, elektrinės. Nepakankamai moderni šilumos tiekimo ir gamybos sistema
- Neišnaudojamas vėjo jėgainių Baltijos jūroje potencialas elektros energijos srityje

Pakomentuokite savo pasirinkimus:

- Lietuvoje sukurama tarša yra nykstantai maža lyginant su ES, JAV ar Kinija. Todėl investicijos čia duos tik trumpalaikį efektą, vėliau tai mažins produktų konkurencingumą.

Respondentas Nr. 117

Mažiausiai svarbūs iššūkiai:

- Žemas šalies energetikos sektoriaus konkurencingumas, nulemtas nepakankamai konkurencingų energijos ir energijos išteklių tiekimo rinkos kainų. Neišnaudojamas šilumos gamybos įrenginių potencialas, surenkant, kaupiant ir efektyviai panaudojant aplinkos energiją bei atliekinę energiją, kurią į orą išmeta, pastatai, pramonės objektai, elektrinės. Nepakankamai moderni šilumos tiekimo ir gamybos sistema: žemas efektyvumas, nepakankamai išnaudojamos inovatyvios technologijos
- Žema AEI (atsinaujinančių energijos išteklių) gamyba ir vartojimas pramonės įmonėse, dažnai naudojamas taršus kuras

Svarbiausi/aktualiausi iššūkiai:

- Lietuva yra didžiąja dalimi nuo elektros importo priklausanti šalis
- Neišnaudojamas vėjo jėgainių Baltijos jūroje potencialas elektros energijos srityje
- Didelis iškastinio kuro, ypač dyzelino, vartojimas transporto sektoriuje lemia didelį išmetamo ŠESD kiekį
- Nepakankamas/mažas AEI naudojimas transporto sektoriuje

VEIKLOS: Kiek jūs sutinkate/nesutinkate su šiais teiginiais (lentelėje pateikiamas konkretų variantą pasirinkusių respondentų skaičius)?

	1-visiškai nesutinku	2- nesutinku	3- labiau nesutinku, nei sutinku	4- nei sutinku, nei nesutinku	5- labiau sutinku, nei nesutinku	6- sutinku	7- visiškai sutinku	Nežinau/ negaliu atsakyti	Atsakymų skaičius iš viso
Visos numatytos veiklos yra svarbios ir tinkamos, siekiant įgyvendinti šį uždavinį	-	-	-	-	1	5	4	-	10
Visos svarbiausios veiklos, būtinos šio uždavinio įgyvendinimui yra minimos dabartiniame Programos projekte	-	-	1	1	-	6	2	-	10
Sėkmingai įgyvendintos minimos veiklos leis pasiekti skatinti naudoti atsinaujinančiąją energiją	-	-	-	-	2	4	4	-	10

Kurios iš minimų veiklų Jums atrodo pačios svarbiausios/tinkamiausios (pasirinkite iki 3 variantų)? Kurios iš minimų veiklų Jums atrodo kaip mažiausiai svarbios/tinkamos? (pasirinkite iki 3 variantų)

Respondentas Nr. 304

Mažiausiai svarbios/tinkamos veiklos:

- Diegti degalų iš AEI gamybos infrastruktūrą, mažinant neigiamą transporto sektoriaus poveikį aplinkai ir klimatui

- Pažangios elektros energijos perdavimo infrastruktūros AEI integracijai plėtra

Svarbiausios/tinkamiausios veiklos:

- Skatinti elektros energijos gamybą iš AEI ir energijos kaupimo sprendimų diegimą namų ūkiuose, įmonėse bei AIE bendrijose
- Skatinti šilumos energijos gamybą iš AEI namų ūkiuose, įmonėse
- Skatinti transporto sektoriuje naudoti AEI, įrengiant alternatyvių degalų užpildymo / įkrovimo infrastruktūrą

Įvardinkite galimai svarbias veiklas, kurios šiuo metu nėra minimos Programos projekte ties šiuo uždaviniu.

- Monopolijos elektros, šilumos sektoriuose, korupcija, biurokratija, įskaitant atsinaujinančios energijos gamybą, pertekliniai reikalavimai, dirbtiniai slenksčiai, pagrindinės kliūtys, o kalbama apie kitus dalykus kad nukreipti dėmesį nuo esminių problemų.

Į ką dar Jūsų nuomone vertėtų atsižvelgti įgyvendinant/planuojant šį uždavinį.

- Nejtraukti visi subjektai galintys prisidėti prie veiklų įgyvendinimo. Taip pat, nenumatyta galimybė įmonėms ar subjektams sukauptą energiją (padengus savo poreikius), panaudoti viešųjų objektų energijos kaštų padengimui (pvz. gatvių, stotelių apšvietimui, mokyklų, poliklinikų, viešųjų pastatų ir pan., kurių energijos suvartojimo sąnaudos yra dengiamos biudžeto lėšomis).
- Atsinaujinančios energijos skatinamasis naudojimas įmonėms (viešosioms įstaigoms, savivaldybių įmonėms), susijusioms su aplinkosauga.
- Korupcija.

Papildomi komentarai atsiųsti el.paštu:

Lietuvos šilumos tiekėjų asociacijos raštas „DĖL 2021–2027 M. ES FONDŲ INVESTICIJŲ PROGRAMOS LIETUVAI“

V. Gerulaičio g. 1
LT-08200 Vilnius
Tel. (8-5) 2667025
Faks. (8-5) 2356044
info@lsta.lt, www.lsta.lt

Juridinių asmenų registras
VĮ „Registrų centras“ Vilniaus filialas
Įmonės kodas 124361985
Atsiskaitomoji sąskaita
LT27 7044 0600 0125 7217 AB SEB bankas

LR Finansų ministerijai
el.p. ekonsultacijos@visionary.lt

2020-09-11 Nr. 98
I Nr.

Kopija: LR Energetikos ministerijai

DĖL 2021–2027 M. ES FONDŲ INVESTICIJŲ PROGRAMOS LIETUVAI

Lietuvos šilumos tiekėjų asociacija susipažinusi su viešajai konsultacijai svetainėje epilietis.lrv.lt pateiktu 2021–2027 m. ES fondų investicijų programos Lietuvai projektu (toliau – Programos projektas), teikia siūlymą dėl patikslinimo:

Centralizuotas šilumos tiekimas (CŠT) yra valstybės reguliuojama veikla, pagrįsta mažiausių būtinųjų šilumos tiekėjo sąnaudų principu. Investicijos į šilumos tiekimo infrastruktūros modernizavimą yra itin didelės, o šilumos tiekimo įmonių galimybės jas finansuoti yra ribotos dėl šilumos kainodaros ypatumų. Todėl tokioms valstybei reikalingoms investicijoms atlikti su kuo mažesne našta vartotojams yra būtina taikyti negražinamų subsidijų finansavimo formą. Programos projekto 1 lentelėje, pagrindžiant uždavinio „2.2. Skatinti naudoti atsinaujinančiąją energiją“ finansavimo formas pažymima, kad daliai investicijų į šilumos tinklus numatoma taikyti gražinamosios subsidijos finansinį mechanizmą. Siūlome koreguoti pagrindimo pabaigoje esamą formulotę (18 psl.):

*<...> Be to, **daliai investicijoms** į šilumos tinklus bus numatytas **negražinamosios subsidijos finansinis mechanizmas** dėl ilgo investicijų atsiperkamumo laikotarpio, didelio reikalingų pradinio investicijų dydžio ir siekiamybės nedidinti šilumos kainos vartotojams. <...>*

Greičiausiai tai yra redakcinė klaida, kadangi vėliau jau detalizuojant šio uždavinio finansavimo formas (50 psl.) teisingai pažymėta, kad būtent negražinamos subsidijos bus taikomos CŠT sektoriaus įmonėms: „<...> *vertinus planuojamų investicijų ilgą atsiperkamumo laikotarpį bei reikalingą pradinio investicijų dydį šilumos tiekėjams ir nepriklausomiems šilumos gamintojams, taip pat atsižvelgiant į NEKS ir NENS tikslą įgyvendinti šias priemones iki 2030 m., planuojama taikyti subsidijas*“. <...>

Pažymėtina, jog vadovaujantis Šilumos kainų nustatymo metodika, į investicijų nusidėvėjimo sąnaudas, kurios vertinamos nustatant šilumos kainos pastoviąją dedamąją, ES SF dotacijos nėra įtraukiamos. Tai reiškia, kad ES SF subsidija mažina atliktų investicijų įtaką galutinei šilumos kainai. Jei negražinamos subsidijos būtų pakeistos kitomis finansavimo formomis (grąžinama subsidija, lengvatinė paskola), jos didintų šilumos tiekimo įmonių išlaidas, o visi investiciniai kaštai būtų perkelti į šilumos kainą - galutinę kainą vartotojams didėtų. Be to, Valstybinė energetikos reguliavimo taryba net nederina investicijų į šilumos gamybos ir perdavimo sektorių tuo atveju jei šios investicijos didina šilumos kainą, todėl dauguma CŠT sektoriaus projektų būtų sunkiai įgyvendinami.

Prezidentas

dr. Valdas Lukoševičius

R. Girklienė, tel. (85) 266 7097, el. p. ramune@lsta.lt

Uždavinys 2.3. Kurti pažangiasias elektros energijos sistemas ir tinklus, taip pat energijos kaupimo vietas lygmeniu sprendimus už TEN-E ribų

Respondentų skaičius per mažas bet kokiems apibendrinimams.

Atsakymų skaičius: 4

IŠŠŪKIAI: Kiek jūs sutinkate/nesutinkate su šiais teiginiais (lentelėje pateikiamas konkretų variantą pasirinkusių respondentų skaičius)?

	1- visiškai nesutinku	2- nesutinku	3- labiau nesutinku, nei sutinku	4- nei sutinku, nei nesutinku	5- labiau sutinku, nei nesutinku	6- sutinku	7- visiškai sutinku	Nežinau/ negaliu atsakyti	Atsakymų skaičius iš viso
Visi identifikuoti iššūkiai yra svarbūs ir aktualūs	-	-	1	1	1	1	-	-	4
Yra identifikuoti visi svarbiausi iššūkiai šioje srityje	-	-	-	1	2	1	-	-	4

Kurie iš minimų iššūkių Jums atrodo patys svarbiausi/aktualiausi (pasirinkite iki 3 variantų)? Kurie iš minimų iššūkių Jums atrodo kaip mažiausiai svarbūs/aktualūs (pasirinkite iki 3 variantų)?

Respondentas Nr. 262

Mažiausiai svarbūs iššūkiai:

- Energetikos sektorius ir energijos skirstymo sistema bei rinka sparčiai keičiasi pereidama iš centralizuotos gamybos į decentralizuotą, reikalaujančią didesnio lankstumo ir pritaikymo kintančiai bei paskirstytai AIE gamybai. Atsiranda poreikis didesniai tinklo patikimumui, efektyviam tinklo valdymui, kibernetiniam saugumui bei išmanumui, siekiant atliepti subalansuotus suinteresuotų šalių lūkesčius

Svarbiausi/aktualiausi iššūkiai:

- Nepakankamas elektros skirstymo sistemos patikimumas, pažangių sprendimų, užtikrinančių tinklo automatizavimą ir valdymą trūkumas, sklandaus ir optimalaus paskirstytų energijos šaltinių (AEI, energijos kaupimo ir t.t.) integravimo poreikis
- Didėjant klientų skaičiui ir augant poreikiui tiekiamos elektros energijos kokybei, esamų linijų techniniai parametrai atskirais atvejais iš dalies neužtikrina kokybiškos elektros energijos tiekimo
- Elektros skirstomieji tinklai nepakankamai pasirengę spręsti su klimato kaita susijusias rizikas

Respondentas Nr. 279

Mažiausiai svarbūs iššūkiai:

- Nepakankamas elektros skirstymo sistemos patikimumas, pažangių sprendimų, užtikrinančių tinklo automatizavimą ir valdymą trūkumas, sklandaus ir optimalaus paskirstytų energijos šaltinių (AEI, energijos kaupimo ir t.t.) integravimo poreikis

Svarbiausi/aktualiausi iššūkiai:

- Didėjant klientų skaičiui ir augant poreikiui tiekiamos elektros energijos kokybei, esamų linijų techniniai parametrai atskirais atvejais iš dalies neužtikrina kokybiškos elektros energijos tiekimo
- Elektros skirstomieji tinklai nepakankamai pasirengę spręsti su klimato kaita susijusias rizikas
- Energetikos sektorius ir energijos skirstymo sistema bei rinka sparčiai keičiasi pereidama iš centralizuotos gamybos į decentralizuotą, reikalaujančią didesnio lankstumo ir pritaikymo kintančiai bei paskirstytai AIE gamybai. Atsiranda poreikis didesniai tinklo patikimumui, efektyviam tinklo valdymui, kibernetiniam saugumui bei išmanumui, siekiant atliepti subalansuotus suinteresuotų šalių lūkesčius

Respondentas Nr. 207

Mažiausiai svarbūs iššūkiai:

- Didėjant klientų skaičiui ir augant poreikiui tiekiamos elektros energijos kokybei, esamų linijų techniniai parametrai atskirais atvejais iš dalies neužtikrina kokybiškos elektros energijos tiekimo
- Viešajame sektoriuje labai daug perteklinių patalpų, pastatų, todėl labai neefektyviai išnaudojami, reikia optimizuoti, daugelio atsiskyti. Ne daugiau centralizuoti, o decentralizuoti centrinį šildymą. Pavyzdžiai rodo kad atsijungus daugiabučiams nuo centrinio šildymo, pastačius šilumos siurblius, energijos sunaudojimas šildymui sumažėja kelis kartus, o įrengus ant stogo saulės baterijas dar efektyviau.

VEIKLOS: Kiek jūs sutinkate/nesutinkate su šiais teiginiais (lentelėje pateikiamas konkretų variantą pasirinkusių respondentų skaičius)?

	1-visiškai nesutinku	2-nesutinku	3- labiau nesutinku, nei sutinku	4- sutinku, nei nesutinku	5- labiau sutinku, nei nesutinku	6-sutinku	7-visiškai sutinku	Nežinau/negaliu atsakyti	Atsakymų skaičius iš viso
Visos numatytos veiklos yra svarbios ir tinkamos, siekiant įgyvendinti šį uždavinį	-	1	-	-	-	3	-	-	4
Visos svarbiausios veiklos, būtinos šio uždavinio įgyvendinimui yra minimos dabartiniame Programos projekte	-	1	-	-	-	3	-	-	4
Sėkmingai įgyvendintos minimos veiklos leis pasiekti reikšmingą teigiamą progresą siekiant kurti pažangias elektros energijos sistemas ir tinklus, taip pat energijos kaupimo vietas lygmeniu sprendimus už TEN-E ribų	-	1	-	-	-	3	-	-	4

Kurios iš minimų veiklų Jums atrodo pačios svarbiausios/tinkamiausios (pasirinkite iki 3 variantų)? Kurios iš minimų veiklų Jums atrodo kaip mažiausiai svarbios/tinkamos? (pasirinkite iki 3 variantų)

Respondentas Nr. 207

Svarbiausios/tinkamiausios veiklos:

- Diegti išmaniuosius sprendimus į elektros skirstomąjį tinklą paskirstytosios gamybos iš AEI ir energijos kaupimo integravimui ir valdymui
- Didinti elektros skirstomojo tinklo patikimumą ir atsparumą klimato kaitai bei kibernetinėms grėsmėms

Uždavinys 2.4. Skatinti prisitaikymą prie klimato kaitos, rizikos prevenciją ir atsparumą nelaimėms, atsižvelgiant į ekosistemos pagrįstus metodus

Respondentų skaičius per mažas bet kokiems apibendrinimams.

Bendrieji/papildomi komentarai:

- Keliamas klausimas, kodėl nėra sausras padarinių mažinimo priemonių.
- Itin svarbu apie klimato kaitą šviesti provincijos gyventojus.
- Keliamas klausimas, kodėl Programoje nėra integruotos nuostatos dėl Teisingo perėjimo plano/planų specifinėse teritorijose?
- Akcentuota visuomenės nuomonės tyrimų svarba.
- Atsižvelgti vertėtų į tai, kad beveik visos čia įvardintos (ir daugybė neįvardintų) veiklos turi remtis vieningu sisteminiu požiūriu.

Atsakymų skaičius: 4

IŠŠŪKIAI: Kiek jūs sutinkate/nesutinkate su šiais teiginiais (lentelėje pateikiamas konkretų variantą pasirinkusių respondentų skaičius)?

	1-visiškai nesutinku	2- nesutinku	3- labiau nesutinku, nei sutinku	4- nei sutinku, nei nesutinku	5- labiau sutinku, nei nesutinku	6- sutinku	7- visiškai sutinku	Nežinau/ negaliu atsakyti	Atsakymų skaičius iš viso
Visi identifikuoti iššūkiai yra svarbūs ir aktualūs	-	-	-	-	-	3	-	1	4
Yra identifikuoti visi svarbiausi iššūkiai šioje srityje	-	1	-	1	-	-	1	1	4

Įvardinkite šiai sričiai svarbius iššūkius, kurie šiuo metu nėra minimi ties uždaviniu.

- jei yra potvynių rizikos mažinimo priemonės, kodėl nėra sausras padarinių mažinimo priemonių? Juk sausras tampa vis aktualesnės klimato kaitos kontekste.
- Visa apklausa remiasi savotišku sprendžiamų klausimų/problemų lokaliu suburokratinimu.

VEIKLOS: Kiek jūs sutinkate/nesutinkate su šiais teiginiais (lentelėje pateikiamas konkretų variantą pasirinkusių respondentų skaičius)

	1-visiškai nesutinku	2- nesutinku	3- labiau nesutinku, nei sutinku	4- nei sutinku, nei nesutinku	5- labiau sutinku, nei nesutinku	6- sutinku	7- visiškai sutinku	Nežinau/ negaliu atsakyti	Atsakymų skaičius iš viso
Visos numatytos veiklos yra svarbios ir tinkamos, siekiant įgyvendinti šį uždavinį	-	-	-	-	2	1	-	1	4
Visos svarbiausios veiklos, būtinos šio uždavinio įgyvendinimui yra minimos dabartiniame Programos projekte	-	-	1	1	1	-	-	1	4
Sėkmingai įgyvendintos minimos veiklos leis pasiekti skatinti prisitaikymą prie klimato kaitos, rizikos prevenciją ir atsparumą nelaimėms, atsižvelgiant į ekosistemos pagrįstus metodus	-	-	-	1	1	1	-	1	4

Kurios iš minimų veiklų Jums atrodo pačios svarbiausios/tinkamiausios (pasirinkite iki 3 variantų)? Kurios iš minimų veiklų Jums atrodo kaip mažiausiai svarbios/tinkamos? (pasirinkite iki 3 variantų)

Respondentas Nr. 122

Mažiausiai svarbios/tinkamos veiklos:

- Potvynių rizikos valdymo ir mažinimo priemonių, numatytų potvynių rizikos valdymo planuose, įgyvendinimas
- Krantotvarkos priemonių įgyvendinimas ir inovatyvūs tyrimai, siekiant padidinti Baltijos jūros kranto atsparumą klimato kaitos sukeltų procesų poveikiui

Svarbiausios/tinkamiausios veiklos:

- Meteorologinių ir hidrologinių stebėjimų, klimato kaitos poveikio vertinimo, rizikos ir galimų padarinių prognozavimo sistemos tobulinimas
- Plėsti gyventojų perspėjimo ir informavimo infrastruktūrą
- Visuomenės ir suinteresuotų grupių informavimas klimato kaitos švelninimo ir prisitaikymo prie klimato kaitos klausimais

Pakomentuokite savo pasirinkimus:

- Itin svarbu apie klimato kaitą šviesti provincijos gyventojus!!!

Respondentas Nr. 122

Svarbiausios/tinkamiausios veiklos:

- Visuomenės ir suinteresuotų grupių informavimas klimato kaitos švelninimo ir prisitaikymo prie klimato kaitos klausimais

Pakomentuokite savo pasirinkimus:

- Visų veiklų numatomai galimai eigai stinga sisteminio požiūrio

Jvardinkite galimai svarbias veiklas, kurios šiuo metu nėra minimos Programos projekte ties šiuo uždaviniu.

- manau, kad veiklos paminėtos gana plačiu mastu.
- Sistemologija

J kq dar Jūsų nuomone vertėtų atsižvelgti įgyvendinant/planuojant šį uždavinį.

- Kodėl veiksmų programoje nėra integruotos nuostatos dėl Teisingo perėjimo plano/planų specifinėse teritorijose?
- Visuomenės nuomonės tyrimai
- Atsižvelgti vertėtų į tai, kad beveik visos čia įvardintos (ir daugybė neįvardintų) veiklos turi remtis vieningu sisteminiu požiūriu, kad nebūtų skaidomos ir dubliuojamos pastangos ir resursai

Uždavinys 2.5. Vandens prieinamumo ir tvaraus vandens išteklių valdymo skatinimas

Respondentų skaičius per mažas bet kokiems apibendrinimams.

Bendrieji/papildomi komentarai:

- Paviršinių (lietaus) nuotekų tvarkymo infrastruktūros modernizavimas ir plėtra urbanizuotose teritorijose: būtina įgyvendinti visuose Lietuvos savivaldybių centruose, miestuose.
- Veiklų aprašymuose trūksta išbaigtumo. Siūlytina konsultuotis ir projektą derinti su už paviršinių nuotekų tvarkymą atsakingomis įmonėmis ir savivaldybių atsakingais padaliniais.
- Nepakankamai užtikrinamas kokybiškų geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo paslaugų teikimas visiems Lietuvos gyventojams, gyvenantiems gyvenvietėse mažesnėse kaip 200 gyventojų.
- Labai svarbu, kad esamos ir būsimos fermos, bei kiti ūkiniai subjektai neturėtų vietinių vandens telkinių ir grunto. Todėl didelis dėmesys turėtų būti skiriamas rajonams ir kaimiškoms vietovėms.
- Papildyti Programos projekto 2.5 uždavinio „Vandens prieinamumo ir tvaraus vandens išteklių valdymo skatinimas“ (toliau – 2.5 uždavinys) veiklą „Vandens telkinių būklės gerinimas“ numatant galimybę siekiant pagerinti paviršinių vandens telkinių būklę įgyvendinti priemonę - užtvankų ir hidrotechninių statinių šalinimą - demontavimą.
- Atsižvelgiant į Europos Sąjungos ataskaitose bei Lietuvos Respublikos geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo įstatyme vartojamas sąvokas, siūlome 2.5 uždavinyje suvienodinti informacijos teikimo būdo dydį, nurodant arba proc. gyventojų, arba proc. gyventojų ekvivalento. Taip pat, siūlome papildyti 2.5 uždavinio skiltį „Planuojamas finansinių priemonių naudojimas“ numatant, kad kitos veiklos, įskaitant paviršinių nuotekų tvarkymo infrastruktūros modernizavimą ir plėtrą, bus subsidijuojamos.
- Ligšioliniuose laikotarpiuose vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo (įskaitant dumblą) projektams jau skirta milijardai eurų. Lietuvos miesteliuose nutiesus centralizuotus tinklus jau susidurta su problema – kaip pasiekti pasijungimo rodiklius, numatytus paraiškose. Gyventojų tankis Lietuvoje, o ypač atskiruose regionuose yra nedidelis. Dėl to racionalu būtų tą pačią nuotekų tvarkymo ir geriamo vandens kokybę ir aukščiau išvardintus pasiekiamumo rodiklius pasiekti ne tik centralizuotai nutiestais tinklais, bet ir plėtojant kvartalinę nuotekų valymo ir vandens tiekimo (iš gręžinių) sistemą. Ir nebūtina kvartalines sistemas turi plėtoti vartotojai. Tai galėtų būti papildoma esamų vandens tiekimo įmonių veikla ir eksploatavimo objektas.

Atsakymų skaičius:6

IŠŠŪKIAI: Kiek jūs sutinkate/nesutinkate su šiais teiginiais (lentelėje pateikiamas konkretų variantą pasirinkusių respondentų skaičius)?

	1- visiškai nesutinku	2- nesutinku	3- labiau nesutinku, nei sutinku	4- nei sutinku, nei nesutinku	5- labiau sutinku, nei nesutinku	6- sutinku	7- visiškai sutinku	Nežinau/ negaliu atsakyti	Atsakymų skaičius iš viso
Visi identifikuoti iššūkiai yra svarbūs ir aktualūs	-	-	1	-	-	2	3	-	6
Yra identifikuoti visi svarbiausi iššūkiai šioje srityje	-	-	1	-	1	3	1	-	6

Kurie iš minimų iššūkių Jums atrodo patys svarbiausi/aktualiausi (pasirinkite iki 3 variantų)? Kurie iš minimų iššūkių Jums atrodo kaip mažiausiai svarbūs/aktualūs (pasirinkite iki 3 variantų)?

Respondentas Nr. 177

Mažiausiai svarbūs iššūkiai:

- Gausėjantys paviršinių (lietaus) nuotekų srautai urbanizuotose teritorijose

Svarbiausi/aktualiausi iššūkiai:

- Nepakankamai užtikrinamas kokybiškų geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo paslaugų teikimas visiems Lietuvos gyventojams, gyvenantiems gyvenvietėse didesnėse kaip 200 gyventojų
- Nepakankamai gera Baltijos jūros ir visų paviršinių vandens telkinių būklė

Pakomentuokite savo pasirinkimus:

- savivalda, kuri rūpinasi gyventojais jau susitvarkė. jei vilnius nusitvarko, tai Vilniaus valdžios bėda.

VEIKLOS: Kiek jūs sutinkate/nesutinkate su šiais teiginiais (lentelėje pateikiamas konkretų variantą pasirinkusių respondentų skaičius)?

	1-visiškai nesutinku	2- nesutinku	3- labiau nesutinku, nei sutinku	4- nei sutinku, nei nesutinku	5- labiau sutinku, nei nesutinku	6- sutinku	7- visiškai sutinku	Nežinau/ negaliu atsakyti	Atsakymų skaičius iš viso
Visos numatytos veiklos yra svarbios ir tinkamos, siekiant įgyvendinti šį uždavinį	-	-	-	1	-	2	3	-	6
Visos svarbiausios veiklos, būtinos šio uždavinio įgyvendinimui yra minimos dabartiniame Programos projekte	-	-	-	2	1	1	1	1	6
Sėkmingai įgyvendintos minimos veiklos leis pasiekti reikšmingą teigiamą progresą siekiant vandens prieinamumo ir tvaraus vandens išteklių valdymo skatinimo	-	-	-	1	1	1	3	-	6

Kurios iš minimų veiklų Jums atrodo pačios svarbiausios/tinkamiausios (pasirinkite iki 3 variantų)? Kurios iš minimų veiklų Jums atrodo kaip mažiausiai svarbios/tinkamos? (pasirinkite iki 3 variantų)

Respondentas Nr.

Mažiausiai svarbios/tinkamos veiklos:

- Paviršinių (lietaus) nuotekų tvarkymo infrastruktūros modernizavimas ir plėtra urbanizuotose teritorijose

Svarbiausios/tinkamiausios veiklos:

- Geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo infrastruktūros modernizavimas ir plėtra, skatinant vandentvarkos įmonių stambinimą
- Vandens išteklių valdymo stiprinimas
- Vandens telkinių būklės gerinimas

Į ką dar Jūsų nuomone vertėtų atsižvelgti įgyvendinant/planuojant šį uždavinį.

- Paviršinių (lietaus) nuotekų tvarkymo infrastruktūros modernizavimas ir plėtra urbanizuotose teritorijose: būtina įgyvendinti visuose Lietuvos savivaldybių centruose, miestuose.
- Veiklų aprašymuose trūksta išbaigtumo. Siūlytina konsultuotis ir projektą derinti su už paviršinių nuotekų tvarkymą atsakingomis įmonėmis ir savivaldybių atsakingais padaliniais.
- Nepakankamai užtikrinamas kokybiškų geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo paslaugų teikimas visiems Lietuvos gyventojams, gyvenantiems gyvenvietėse mažesnėse kaip 200 gyventojų
- Labai svarbu, kad esamos ir būsimos fermos, bei kiti ūkiniai subjektai neterštų vietinių vandens telkinių ir grunto. Todėl didelis dėmesys turėtų būti skiriamas rajonams ir kaimiškoms vietovėms.

Uždavinys 2.6. Skatinti perėjimą prie žiedinės ekonomikos ir tausiai išteklius naudojančios ekonomikos

Apibendrinimas:

Sprendžiami iššūkiai:

- Dauguma atsakiusių sutinka, kad visi uždavinyje identifikuoti iššūkiai yra svarbūs ir aktualūs (9 iš 10 atsakiusių), bei kad nėra praleidžiami svarbūs iššūkiai (8 iš 10 atsakiusių).
- Kaip sričiai svarbius iššūkius, kurie šiuo metu nėra minimi Programos projekte respondentai įvardino:
  - Valdžios institucijų sąmoningumo trūkumas.
  - Poreikis keisti visą atliekų tvarkymo ir panaudojimo valdymo sistemą.

Numatomos veiklos:

- Dauguma atsakiusių sutinka, kad visos numatytos veiklos yra svarbios ir tinkamos (8 iš 10 atsakiusių), kad nėra praleidžiamos svarbios veiklos (7 iš 10 atsakiusių), bei kad sėkmingai įgyvendintos minimos veiklos leis pasiekti reikšmingą teigiamą progresą (8 iš 10 atsakiusių).
- Svarbiausios/tinkamiausios veiklos: „Didinti visuomenės, įmonių, viešojo sektoriaus sąmoningumą atliekų prevencijos ir tvarkymo klausimais bei skatinti vykdyti žaliuosius viešuosius pirkimus“ ir „Skatinti daiktų/produktų pakartotinį naudojimą“ buvo minimos kaip svarbios veiklos (jas pasirinko 2 iš 3 veiklų aktualumą komentavusių asmenų).
- Mažiausiai svarbios/tinkamos veiklos: 2 iš 3 veiklų aktualumą komentavusių respondentų įvardino „Modernizuoti ir perorientuoti esamus mechaninių biologinių atliekų tvarkymo įrenginių pajėgumus“ kaip mažiausiai svarbią veiklą.
- Kaip svarbias veiklas, kurios šiuo metu nėra minimos Programos projekte respondentai įvardino:
  - Skatinti start-up, NVO ir švietimo įstaigų iniciatyvas modernizuojant ir plėtojant atliekų paruošimo ir perdirbimo ir tvarkymo įrenginius.

Bendrieji/papildomi komentarai:

- Trūksta integruotų sprendimų, kurie būtų susiję su visu būvio ciklu.
- Neatkreiptas dėmesys į produktų projektavimo stadiją (ekodizainą)
- Nenumatytas bendradarbiavimas tarp gamybos ir atliekų perdirbėjų.
- Būtina atkreipti dėmesį į NVO ir pilietinės visuomenės įgalinimą finansiškai ir normine prasme, tarpsektorinę partnerystę, švietimo sektorių.
- Eksportas. Didžioji dalis Lietuvos aprangos ir tekstilės pramonės yra eksportuojanti (virš 80 proc.), todėl ypač svarbu didinti įmonių konkurencingumą kitų valstybių įmonių kontekste. Investicijų, paramos priemonės turi būti skirtos ekologiškos gamybos skatinimui, technologijų, įrengimų atnaujinimui pritaikant „švariai“, „žaliai“ gamybai, gaminių sertifikavimui, mokslo pasiekimų pritaikymui.
- Importas. Į Lietuvą daug įvežama aprangos ir tekstilės gaminių, taip pat dėvėtų. Kyla klausimas, kaip bus tvarkomos įvežamos produkcijos atliekos, kas bus apmokestinta, kas šioje srityje bus atsakingas.“
- Dauguma su žaliuoju kursu ir žiedinės ekonomikos vystymo moksliniu projektu (pvz. per Horizon) bus įgyvendinami per konsorciumus. Šiuo metu mokslo įstaigos ir institutai neturi sąlygų padengti tokias programas, o išskirtų viešųjų finansavimo priemonių tam nėra.
- Bioekonomika yra siejama tik su atliekų tvarkymu, bet nėra glaudžiai siejama su našesniu išteklių panaudojimu.
- Siūloma pritaikyti Eurostat pateiktą žiedinės ekonomikos stebėsenos sistemą Lietuvoje
- Programoje konstatuojama, kad prie blogos paviršinių vandens telkinių būklės prisideda žemės ūkio tarša, tačiau nepasiūloma jokių veiksmų kaip ją mažinti. Siūloma:
  - 1) Padaryti privalomą naudojamų mineralinių trąšų apskaitą ir normas kiek galima jų naudoti, su atitinkama atsakomybe, kuri taikoma kiekvienam teršėjui;
  - 2) Skatinti mineralinių trąšų pakeitimą į organines trąšas (tokias kaip kompostas).
- Pritariame tikslams, bet šioje priemonėje turime esminę pastabą. Ligšioliniuose laikotarpiuose į sąvartynų modernizaciją, biologiskų atliekų atskyrimą jau investuota milijardai eurų. O paramos atliekų perdirbimui, jų vartojimo skatinimui praktiškai nėra. Šioje srityje žiojėja „juodoji skylė“ tarp Aplinkos apsaugos ir Ekonomikos bei inovacijų ministerijų. Atliekas perdirba įmonės, o paramą tokių įmonių projektams Aplinkos ministerija skiria pagal de minimis taisyklę (iš esmės neskiria), o Ekonomikos ir inovacijų ministerija (kuri daug dirba su įmonių projektais) teigia, kad atliekų tvarkymo funkcija priklauso ne jai.
- Pritariame dabartiniams Aplinkos ministerijos žingsniams rengti atskirų atliekų rūšių susidarymo, atliekų vartojimo analizes (padangos, statybinis laužas). Šioje priemonėje būtina atliktų analizių pagrindu rezervuoti lėšas įmonių atliekų perdirbimo projektų paskatoms (subsidioms) bei, atskirais atvejais, atliekų vartojimo projektų skatinimui. Šios priemonės Aplinkos ministerijos lėšas gali administruoti LVPA, patyrusi dirbti su įmonių investiciniais projektais.

Atsakymų skaičius:10

IŠŠŪKIAI: Kiek jūs sutinkate/nesutinkate su šiais teiginiais (lentelėje pateikiamas konkretų variantą pasirinkusių respondentų skaičius)?

	1-visiškai nesutinku	2- nesutinku	3- labiau nesutinku, nei sutinku	4- nei sutinku, nei nesutinku	5- labiau sutinku, nei nesutinku	6- sutinku	7- visiškai sutinku	Nežinau/ negaliu atsakyti	Atsakymų skaičius iš viso
Visi identifikuoti iššūkiai yra svarbūs ir aktualūs	-	-	-	1	1	6	2	-	10
Yra identifikuoti visi svarbiausi iššūkiai šioje srityje	-	-	1	1	1	5	2	-	10

Kurie iš minimų iššūkių Jums atrodo patys svarbiausi/aktualiausi (pasirinkite iki 3 variantų)? Kurie iš minimų iššūkių Jums atrodo kaip mažiausiai svarbūs/aktualūs (pasirinkite iki 3 variantų)?

Respondentas Nr. 140

Mažiausiai svarbūs iššūkiai:

- Žemas išteklių produktyvumo lygis
- Žemas atgautų medžiagų panaudojimo lygis

Svarbiausi/aktualiausi iššūkiai:

- Sąmoningo visuomenės ir verslo prisidėjimo prie atliekų prevencijos ir žiedinio išteklių naudojimo trūkumas
- Nepakankamai pasitelkiamos ekologinės inovacijos siekiant didinti išteklių produktyvumą ir atgautų medžiagų panaudojimą
- Augantis susidarančių atliekų kiekis: žemas paruoštų pakartotinai naudoti ir perdirbtų atliekų kiekis, didelė dalis atliekų šalinama švartynuose

Pakomentuokite savo pasirinkimus:

- Ekologinės inovacijos ir sąmoningas piliečių įtraukimas išspręstų daugelį problemų

Respondentas Nr. 186

Mažiausiai svarbūs iššūkiai:

- Sąmoningo visuomenės ir verslo prisidėjimo prie atliekų prevencijos ir žiedinio išteklių naudojimo trūkumas

Svarbiausi/aktualiausi iššūkiai:

- Žemas išteklių produktyvumo lygis
- Augantis susidarančių atliekų kiekis

Išvardinkite šiai sričiai svarbius iššūkius, kurie šiuo metu nėra minimi ties uždaviniu

- NVO ir pilietinės visuomenės įgalinimas finansiškai ir normine prasme
- Nėra ekodizaino.
- Ne gyventojų, o valdžios institucijų didinti sąmoningumą, mažinti korupciją, keisti visa atliekų tvarkymo ir panaudojimo valdymo sistemą.

VEIKLOS: Kiek jūs sutinkate/nesutinkate su šiais teiginiais (lentelėje pateikiamas konkretų variantą pasirinkusių respondentų skaičius)?

	1-visiškai nesutinku	2- nesutinku	3- labiau nesutinku, nei sutinku	4- nei sutinku, nei nesutinku	5- labiau sutinku, nei nesutinku	6- sutinku	7- visiškai sutinku	Nežinau/ negaliu atsakyti	Atsakymų skaičius iš viso
Visos numatytos veiklos yra svarbios ir tinkamos,	-	-	1	1	1	5	2	-	10

siekiant įgyvendinti šį uždavinį									
Visos svarbiausios veiklos, būtinos šio uždavinio įgyvendinimui yra minimos dabartiniame Programos projekte	-	1	-	2	1	4	2	-	10
Sėkmingai įgyvendintos minimos veiklos leis pasiekti reikšmingą teigiamą progresą siekiant skatinti perėjimą prie žiedinės ekonomikos ir tausiai išteklius naudojančios ekonomikos	-	-	1	1	1	5	2	-	10

Kurios iš minimų veiklų Jums atrodo pačios svarbiausios/tinkamiausios (pasirinkite iki 3 variantų)? Kurios iš minimų veiklų Jums atrodo kaip mažiausiai svarbios/tinkamos? (pasirinkite iki 3 variantų)

Respondentas Nr. 140

Mažiausiai svarbios/tinkamos veiklos:

- Didinti komunalinių atliekų rūšiuojamojo surinkimo pajėgumus
- Modernizuoti ir perorientuoti esamus mechaninių biologinių atliekų tvarkymo įrenginių pajėgumus

Svarbiausios/tinkamiausios veiklos:

- Skatinti daiktų/produktų pakartotinį naudojimą
- Skatinti antrinių žaliavų rinkos plėtrą ir šių žaliavų naudojimą
- Skatinti verslo ir mokslo bendradarbiavimą, kuriant žalius ir ilgaamžius produktus ir paslaugas

Pakomentuokite savo pasirinkimus:

- Partnerystė ir pakartotinis naudojimas: žiedinės ekonomikos dalis

Respondentas Nr. 186

Mažiausiai svarbios/tinkamos veiklos:

- Modernizuoti ir perorientuoti esamus mechaninių biologinių atliekų tvarkymo įrenginių pajėgumus

Svarbiausios/tinkamiausios veiklos:

- Didinti komunalinių atliekų rūšiuojamojo surinkimo pajėgumus
- Didinti visuomenės, įmonių, viešojo sektoriaus sąmoningumą atliekų prevencijos ir tvarkymo klausimais bei skatinti vykdyti žaliuosius viešuosius pirkimus

Respondentas Nr. 102

Mažiausiai svarbios/tinkamos veiklos:

- Skatinti verslo ir mokslo bendradarbiavimą, kuriant žalius ir ilgaamžius produktus ir paslaugas

Svarbiausios/tinkamiausios veiklos:

- Didinti visuomenės, įmonių, viešojo sektoriaus sąmoningumą atliekų prevencijos ir tvarkymo klausimais bei skatinti vykdyti žaliuosius viešuosius pirkimus
- Skatinti daiktų/produktų pakartotinį naudojimą

Įvardinkite galimai svarbias veiklas, kurios šiuo metu nėra minimos Programos projekte ties šiuo uždaviniu.

- Nėra viso būvio ciklo.
- skatinti start up ir NVO ir švietimo įstaigų iniciatyvas modernizuojant ir plėtojant atliekų paruošimo ir perdirbimo ir tvarkymo įrenginius
- Valdžios institucijų sąmoningumas, korupcija.

Į ką dar Jūsų nuomone vertėtų atsižvelgti įgyvendinant/planuojant šį uždavinį.

- Finansavimo skyrimas atskiroms susijusioms grupėms.

- Trūksta integruotų sprendimų, kurie būtų susiję su visu būvio ciklu. Neatkreiptas dėmesys į produktų projektavimo stadiją (ekodizainą) ir nenumatytas bendradarbiavimas tarp gamybos ir atliekų perdirkėjų, nes ar bus perdirkta priklauso nuo rinkos poreikių, o ne nuo perdirkimo technologijų.
- tarpsektorinę partnerystę, švietimo sektorių

Papildomi komentarai atsiųsti el.paštu:

LATIA

„Laba diena,

Pateikiame LATIA komentarus:

Lietuvos aprangos ir tekstilės įmonių asociacijos nuomone, svarstant 2021-2027 m. ES fondų investicijų Programos 2 prioriteto 2.6 uždavinį, svarbu atsižvelgti į šias kryptis:

1. Eksportas. Didžioji dalis Lietuvos aprangos ir tekstilės pramonės yra eksportuojanti (virš 80 proc.), todėl ypač svarbu didinti įmonių konkurencingumą kitų valstybių įmonių kontekste. Investicijų, paramos priemonės turi būti skirtos ekologiškos gamybos skatinimui, technologijų, įrengimų atnaujinimui pritaikant „švariai“, „žaliai“ gamybai, gaminių sertifikavimui, mokslo pasiekimų pritaikymui.
2. Importas. Į Lietuvą daug įvežama aprangos ir tekstilės gaminių, taip pat dėvėtų. Kyla klausimas, kaip bus tvarkomos įvežamos produkcijos atliekos, kas bus apmokestinta, kas šioje srityje bus atsakingas.“

Kurk Lietuvai projekto įgyvendintojai:

„Sveiki,

Siunčiu pastebėjimus ir rekomendacijas dėl "žaliosios Lietuvos" dalies.

Kartu su Tauru ir Barbora (CC) įgyvendiname Kurk Lietuvai projektą "Europos žaliojo kurso galimybės Lietuvai". Įžvalgas pateiktas dokumente surinkome projekto metu ir jeigu jums bei finmin jos pasirodys vertingos, kviečiu kreiptis, mielai pasidalintume surinkta medžiaga bei padėtume plėtoti šią sritį.

Linkėjimai,

Orestas

Bendri pastebėjimai/siūlymai (NB: aktualu ir kitiems 2 PO uždaviniams):

1. Mokslo ko-finansavimo problema

Dauguma su žaliuoju kursu ir žiedinės ekonomikos vystymo moksliniu projektu (pvz. per Horizon) bus įgyvendinami per konsorciumus. Vadinasi tiek verslas, tiek dalyvaujančios mokslo grupės turės finansiškai prisidėti prie projekto. Šiuo metu mokslo įstaigos ir institutai neturi sąlygų padengti tokias programas, o išskirtų viešųjų finansavimo priemonių tam nėra. Vadinasi tokios programos Lietuvos mokslo grupės nebus aktualios, o Lietuvos verslai negalės rasti mokslo partnerių Lietuvoje ir ieškos jų užsienyje. Taip iš šalies bus eksportuojamas ir prarandamas know-how.

2. Bioekonomikos apibrėžimas

Bioekonomika dokumente vartojama kabutėse. Bioekonomika yra svarbiausia žiedinės ekonomikos dalis apimanti platų spektrą sektorių ir suinteresuotų šalių nuo žaliavų augintojų, perdirbėjų, gamintojų, vartotojų ir paslaugų. Šioje studijoje bioekonomika yra siejama tik su atliekų tvarkymu, bet nėra glaudžiai siejama su našesniu išteklių panaudojimu.

Skaičiuojama, kad bioekonomika sudaro beveik 13proc Lietuvos BVP neskaitant jos vertės paslaugų, logistikos sektoriams. Bioekonomikos svarba Lietuvai įvardija ir Europos biopramonės konsorciumas 2020m studijoje. Bioekonomikos sektoriai bus itin stiprinami per inovacijas tiek Horizon2020, Sanglaudos ir ERPF fondus, nes yra galimybė stiprinti regionus.

3. Punkto 2.6. "Skatinti perėjimą prie žiedinės ekonomikos ir tausiai išteklius naudojančios ekonomikos" papildymas žiedinės ekonomikos stebėsenos rodikliais

Žiedinės ekonomikos stebėsenos sistemos rodikliai:

Gamyba ir vartojimas		
Rodiklis	Lietuva	ES27
Žalieji viešieji pirkimai	-	-
Atliekos tenkančios vienam gyventojui (kg.)	464 (2018)	492 (2018)
Atliekų kiekis išskyrus mineralines atliekas per BVP (angliškai)	102 (2016)	67 (2016)
Atliekų , išskyrus mineralines atliekas, dalis iš viso vietos medžiagų sunaudojimo (proc.)	7.8 (2016)	12.9 (2016)
Maisto atliekų kiekis (tonos)	-	-
Atliekų tvarkymas		
Komunalinių atliekų perdirbimas (proc.)	52.5 (2017)	47.4 (2017)
Visų atliekų išskyrus didžiuosius mineralus perdirbimas (proc.)	68 (2016)	56 (2016)
Visų pakuočių perdirbimas (proc.)	62.3 (2017)	67.5 (2017)
Visų plastiko pakuočių perdirbimas (proc.)	74.1 (2017)	41.2 (2017)
Visų medinių pakuočių perdirbimas (proc.)	33 (2017)	41 (2017)
Visų elektroninių atliekų perdirbimas (proc.)	35.1 (2017)	38.8 (2017)
Bio-atliekų perdirbimas (kg/žmogui)	131	84
Statybos sektoriaus sugeneruotų atliekų, kurias galima panaudoti antrą kartą, santykis su visomis atliekomis (angl. Recovery rate of construction and demolition waste)	97	87
Antrinės žaliavos		
Žiedinis žaliavų naudojimas (proc.)	4.8	11.2
Konkurencingumas ir inovacijos		
Bendras investicijų į materialųjį produktą kiekis Žiedinės ekonomikos sektoriuje (angl. Gross investment in tangible goods in circular economy sector) (proc. nuo BVP)	0.23 (2017)	0.12 (2017)
Darbuotojų skaičių žiedinės ekonomikos sektoriuje (procentinė dalis visų darbuotojų)	2.77 (2017)	1.69 (2017)
Pridėtinė vertė faktorine kaina (angl. Value added at factor costs) (proc.)	1.12 (2017)	0.96 (2017)
Patentų susijusių su perdirbimu ir antrinėmis žaliavomis skaičius (vnt.)	-	-

Apibendrinant, siūlome pritaikyti Eurostat pateiktą žiedinės ekonomikos stebėsenos sistemą Lietuvoje.

4. Papildyti 2.6 įgyvendinamų veiklų aprašymą:

Regioninių "Green deal" steigimas: Nyderlandų iniciatyva „Žalieji susitarimai“ pateikė atsakymą kaip pašalinti administracinius bei reguliacinius barjerus įmonėms, kurios siekia pereiti žiedinės ekonomikos link. Žalieji susitarimai - tai dviejų ministerijų iniciatyva sudaryta platforma skirta teikti konsultacinę bei informacinę pagalbą, siekiant paskatinti inovatyvaus bei tvaraus verslo plėtrą. Tokiu būdu valstybė kartu su nevyriausybinio sektoriumi skatina žaliųjų įmonių augimą bei tvarių inovacijų vystymą. Vienas iš sėkmingų „žaliojo sutarimo“ pavyzdžių yra sutarimas dėl laivybos susidarančių atliekų tvarkymo. Pastarąjį pasirašė pagrindinės laivybos įmonės, penki uostai, nevyriausybinių organizacijų bei Nyderlandų vyriausybė. Susitarimo rezultatas: sumanios atliekų tvarkymo sistemos, padedančios atskirti plastiko nuo kitų, organinių, atliekų. Siekiant Lietuvoje įgyvendinti Europos žaliųjų kursą bei identifikuoti perėjimo barjerus, svarbu yra užtikrinti panašios iniciatyvos veikimą. Atitinkamai rekomenduojame paskirti už Europos žaliojo kurso įgyvendinimą atsakingą instituciją ir jai pavesti parengti bei koordinuoti lietuviškų „žaliųjų susitarimų“ iniciatyvą.

Taisyso verslams GPM lengvata: Siekiant paskatinti perėjimą žiedinės ekonomikos link svarbu yra užtikrinti ilgesnį produktų naudojimo ciklą. Atitinkamai Europos Komisija sieks 2021m. priimti teisę į taisyso (angl. Right to repair),

kuri turėtų išplėsti taisymo bei daiktų nuomos galimybes. Tad rekomenduojame taikyti finansines paskatas (gyventojų pajamo mokesčio lengvatą) daiktų taisymo ir nuomos verslams.

Taikomųjų tyrimų komercializavimas: atsižvelgiant į tai, jog moksliniai tyrimai bei eksperimentinė plėtra sudaro prielaidas naujiems lietuviškiems žaliems produktams ir paslaugos atsirasti, rekomenduojame skirti didesnę finansavimą mokslinių tyrimų rezultatų komercializavimui. Dabartinė Atėties ekonomikos DNR plane numatyta Horizontalo akseleravimo priemonė šių veiklų nėra numatčiusi, o teikia dėmesį mokslininkų kompetencijų paraiškų rašyme kėlimui.

Antrinių žaliavų rinkos kūrimas: Nacionaliniame pažangos plane yra įtrauktas tikslas atgautų žaliavų panaudojimo procentą ir 2030 m. pasiekti 10 procentų. Šiam tikslui įgyvendinti būtina yra sukurti antrinių žaliavų rinką, kuri sudarytų palankesnes sąlygas panaudoti atgautas medžiagas. Rekomendacijas bei atvejų studijas plėtoti antrinių žaliavų rinką pateikia Europos Komisija¹. Taip pat išskiriamas Suomijos žiedinės ekonomikos kelrodis, kaip geroji praktika, kuria vadovaujantis galima kurti antrinių žaliavų rinką².

Pramonės simbiozės čekiai: Europos Komisija 2019 m. paskelbė subsidinę priemonę „C-Vaucher“ skirtą paskatinti smulkų ir vidutinį verslą rengti žiedinės gamybos veiklos planus ir taip paskatinti linijinio ekonomikos modelio kaitą. Remiantis šia priemone rekomenduojame parengti subsidinę priemonę „Pramonės simbiozės čekiai“ skirtą paskatinti įmones plėtoti su žiedine ekonomika susijusias veiklas regionuose. Priemonė finansuotų pradinę investicijas į (skaitmenines ir/arba „žiedinančias“) technologijas bei teiktų darbo užmokesčio subsidiją šių technologijų įsisavinimo laikotarpiu. Paraiškas turėtų teikti konsorciūmai.

LITGRID (NB: aktualu ir kitiems 2PO uždaviniams):

" Laba diena, teikiame tam tikrus pasiūlymus dokumentui [Antrasis 2021–2027 m. ES fondų investicijų programos projektas](#)

Tarp pasiūlymų yra ir dėl sąvokų naudojimo. Tam tikrose dokumento vietose yra naudojamos sąvokos kaip Pažangesnė/žalesnė Europa, pažangesnė/žalesnė Lietuva. Todėl teikiame pasiūlymą suvienodinti sąvokas, kad būtų išlaikomas dokumento nuoseklumas. Pastebėjome, kad rugsėjo 21 d. diskusijos tema yra naudojama sąvoka „Žalesnė Lietuva“. Atitinkamai, jei visgi yra išlaikomas dokumento nuoseklumas ir logiškumas dėl pažangios/žalesnės Europos/Lietuvos sąvokų, prašome - ignoruokite šiuos pasiūlymus.

Pagarbiai

Birutė Linkevičiūtė

Strategijos ir tyrimų skyriaus vyresn. inžinierė

LITGRID, AB

Elektros perdavimo sistemos operatorius.

PASIŪLYMAI VIEŠAI DERINAMAM PROJEKTUI

Eil. Nr.	Esama redakcija	LITGRID siūloma redakcija (su matomais pakeitimais)	LITGRID siūlomos redakcijos argumentai / komentarai
2021–2027 m. ES fondų investicijų programa Lietuvai (toliau – Projektas)			
1	NUTS regionai, kuriuose vykdoma programa (netaikoma EJŖŽF) Sostinės regionas Vidurio ir Vakarų Lietuvos regionas	NUTS regionai, kuriuose vykdoma programa (netaikoma EJŖŽF) Sostinės regionas Vidurio ir Vakarų Lietuvos regionas Visa Lietuva	Daugumoje programoje minimų tikslinių teritorijų yra minima visa Lietuva, todėl siūloma neapsiriboti/ koncentruotis į vidurio ar vakarų Lietuvos regionus, bet tiesiog nurodyti visą Lietuvą.
2	7 puslapyje yra teigiama, kad: <...> Be to, pažangiasis elektros	<...> Be to, pažangiasis elektros energijos sistemos ir tinklus bei energijos	Manome, kad apsiriboti vien tik vidurio ir vakarų Lietuvos

¹ <https://www.europarl.europa.eu/cmsdata/116343/Secondary%20Raw%20Materials%20Workshop%20Meeting%20Document.pdf>

² <https://www.sitra.fi/en/the-next-era/>

	energijos sistemas ir tinklus bei energijos kaupimo vietas lygmeniu sprendimus planuojama diegti tik Vidurio ir Vakarų Lietuvoje. <...>	kaupimo vietas lygmeniu sprendimus planuojama diegti tik Vidurio ir Vakarų visoje Lietuvoje. <...>	regionais nėra visiškai tikslinga, nes pažangiąsias elektros energijos sistemas ir tinklus bei energijos kaupimo sprendinius planuojama diegti ne tik vidurio ir vakarų Lietuvoje, bet ir kituose regionuose (pvz. Litgrid, AB planuoja ateityje vykdyti projektą „Energijos vartojimo efektyvumo Vilniaus TP didinimas“. Todėl siūloma patikslinti esantį teiginį, neapsiribojant dvejais Lietuvos regionais.
3	36 pusl. 1 Prioritetas. Pažangesnė Lietuva Konkretus uždavinys – 1.1. Stiprinti mokslinių tyrimų ir inovacinius pajėgumus ir diegti pažangiąsias technologijas	1 Prioritetas. Pažangesnė Lietuva–Europa	Dokumento tekste, taip pat 1 lentelėje, kaip pirmas politikos tikslas yra nurodomas „Pažangesnė Europa“ . Siekiant išlaikyti dokumento nuoseklumą, siūloma 36 pusl. taip pat naudoti „Pažangesnė Europa“ sąvoką. Arba manome, kad reikalinga pateikti paaiškinimą, kodėl dokumente vienu ar kitu atveju naudojamos skirtingos sąvokos.
4	44 pusl. 2 Prioritetas. Žalesnė Lietuva	2 Prioritetas. Žalesnė Lietuva-Europa	Dokumento 5 puslapyje yra teigiama, kad siekiant antrojo politikos tikslo „Žalesnė Europa“ <...>, taip pat dokumento 1 lentelėje kaip antras politikos tikslas (16 pusl.) yra įvardijamas „Žalesnė Europa“ . Siekiant išlaikyti dokumento nuoseklumą, siūloma 44 pusl. taip pat naudoti sąvoką „Žalesnė Europa“. Arba manome, kad reikalinga pateikti paaiškinimą, kodėl dokumente vienu ar kitu atveju naudojamos skirtingos sąvokos.
5	47 pusl. Siekiant įveiklinti visas potencialas AEI gamybos platformas ir teritorijas bei norint optimaliai išnaudoti iš AEI pagamintos elektros, <...>, AEI veiklos yra svarbios visos Lietuvos mastu. Kita vertus, Lietuva turi unikalią galimybę pasinaudoti Baltijos jūros atsinaujinančios vėjo energijos potencialu, todėl dalis investicijų, siekiant ambicingų AEI tikslų, turi būti nukreipiama į Vidurio ir Vakarų Lietuvos regioną.	Siekiant įveiklinti visas potencialas AEI gamybos platformas ir teritorijas bei norint optimaliai išnaudoti iš AEI pagamintos elektros, <...>, AEI veiklos yra svarbios visos Lietuvos mastu. Kita vertus, Lietuva turi unikalią galimybę pasinaudoti Baltijos jūros atsinaujinančios vėjo energijos potencialu, todėl dalis investicijų, siekiant ambicingų AEI tikslų, turi būti nukreipiama į Vidurio ir Vakarų visos Lietuvos regionus q.	Siūloma šioje pastraipoje atsisakyti konkretizavimo kuriame Lietuvos regione bus skatinamos investicijos, nes jau pastraipoje pažymima, kad AEI veiklos yra svarbios visos Lietuvos mastu. Manome, kad konkretizavimas į kuriuos regionus bus nukreipiamas investicijos, apribos kitų priemonių, susijusių su AEI integravimu ir valdymu, diegimą. Siekiant ambicingų AEI planų, bus reikalingos ir kitos inovatyvios priemonės AEI kiekių ir galios srautų valdymui, todėl priemonės ir investicijos būtų diegiamos ir reikalingos visoje Lietuvoje. Elektros perdavimo sistemos operatorius Litgrid AB, esant teisiniam reglamentavimui (įstatymų pakeitimams), gali planuoti vykdyti projektus, susijusius su jūros vėjo elektrinių integravimu į tinklą ir kituose Lietuvos regionuose. Taip pat planuoja diegti galios srautų

			valdymo priemonės visame perdavimo tinkle.
6	49 pusl. Pažangios elektros energijos perdavimo infrastruktūros AEI integracijai plėtra: siekiama sukurti palankią aplinką vėjo energetikai Baltijos jūroje. <...> Todėl, ketinant išnaudoti vėjo elektrinių, įrengtų jūrinėje teritorijoje, gamybos potencialą, bus investuojama į tikslinės elektros perdavimo infrastruktūros kūrimą (pvz.: į naujos 330 kV transformatorių pastotės jūroje statybą, į naujų elektros perdavimo linijų tiesimą ir kt.), siekiant prijungti vėjo elektrinių parką Baltijos jūroje prie elektros energijos perdavimo tinklo. Veikla įgyvendinama Vidurio ir Vakarų Lietuvos regione.	Pažangios elektros energijos perdavimo infrastruktūros AEI integracijai plėtra: siekiama sukurti palankią aplinką vėjo energetikai Baltijos jūroje. <...> Todėl, ketinant išnaudoti vėjo elektrinių, įrengtų jūrinėje teritorijoje, gamybos potencialą, bus investuojama į tikslinės elektros perdavimo infrastruktūros kūrimą (pvz.: į naujos 330 kV transformatorių pastotės jūroje statybą, į naujų elektros perdavimo linijų tiesimą ir kt.), siekiant prijungti vėjo elektrinių parką Baltijos jūroje prie elektros energijos perdavimo tinklo. Veikla įgyvendinama visoje Lietuvoje. Vidurio ir Vakarų Lietuvos regione.	žr. pastabą aukščiau.
7	50 pusl. Siekiant sėkmingai integruoti didesnius atsinaujinančios energijos kiekius ir didelį elektros gaminančių vartotojų skaičių, numatoma investuoti į pažangiąsias energijos sistemas, įskaitant skirstymo ir kaupimo infrastruktūrą, ir į reikiamų tinklo lankstumo ir saugumo pajėgumų kiekio didinimą. Pažangūs sprendimai (apskaita kas valandą, dinaminės kainodaros pasirinkimo galimybės vartotojui, išankstinis gedimų nustatymas ir pan.) didintų konkurenciją mažmeninėje elektros energijos tiekimo rinkoje, didintų elektros tinklo saugumą, gerintų sąlygas elektros rinkoje dalyvauti GV bei pritrauktų daugiau privačių investicijų į sisteminių paslaugų užtikrinimą. Atsinaujinančios elektros energijos gamybos integracija ir elektros energijos tiekimo decentralizacija kelia iššūkių, todėl regioniniu požiūriu šio uždavinio investicijos dėl menkiausiai išvystyto ir mažiau išmanaus elektros energijos tiekimo tinklo yra aktualios Vidurio ir Vakarų Lietuvos regionui.	Siekiant sėkmingai integruoti didesnius atsinaujinančios energijos kiekius ir didelį elektros gaminančių vartotojų skaičių, numatoma investuoti į pažangiąsias energijos sistemas, įskaitant perdavimo, skirstymo ir kaupimo infrastruktūrą, ir į reikiamų tinklo lankstumo ir saugumo pajėgumų kiekio didinimą. Pažangūs sprendimai (apskaita kas valandą, dinaminės kainodaros pasirinkimo galimybės vartotojui, išankstinis gedimų nustatymas, galios srautų valdymo ir stebėsenos, sistemos stabilumo didinimo priemonės ar pan.) didintų konkurenciją mažmeninėje elektros energijos tiekimo rinkoje, didintų elektros tinklo saugumą, gerintų sąlygas elektros rinkoje dalyvauti GV bei pritrauktų daugiau privačių investicijų į sisteminių paslaugų užtikrinimą. Atsinaujinančios elektros energijos gamybos integracija ir elektros energijos tiekimo decentralizacija kelia iššūkių, todėl regioniniu požiūriu šio uždavinio investicijos dėl menkiausiai išvystyto ir mažiau išmanaus elektros energijos tiekimo tinklo yra aktualios visuose aktualios Vidurio ir Vakarų Lietuvos regionuose.	Siekiant integruoti didesnius AEI kiekius į elektros sistemą (tiek skirstymo, tiek perdavimo), elektros perdavimo planuoja operatorius taip pat susidurs su kylančiomis problemomis (kaip galios srautų valdymas ir stebėsenos, sistemos stabilumo didinimo priemonės ar kt.). Todėl elektros perdavimo sistemos operatorius planuoja diegti taip pat inovatyvias sistemas ir priemones, kurios padės suvaldyti ar reaguoti į besikeičiančią situaciją. Tokios sistemos būtų diegiamos transformatorių pastotėse ar linijose. Todėl siūloma papildyti pastraipą pridedant ir perdavimo infrastruktūrą ir siūloma, neapsiriboti vidurio ar vakarų Lietuvos regionais, o nurodyti visą Lietuvą. Nes tokios priemonės gali būti diegiamos visoje Lietuvoje.
8	50 pusl. Pavyzdinės veiklos, siekiant didinti elektros energijos tiekimo patikimumą, kokybę ir lankstumą: Diegti išmaniuosius sprendimus į elektros skirstomąjį tinklą paskirstytosios gamybos iš AEI ir energijos kaupimo integravimui ir valdymui: bus skatinama skirstomajame tinkle diegti pažangaus tinklo elementus, sprendžiant esamus tinklo technologinius trūkumus tvariam AEI integravimui, AEI darbo režimų stebėsenos ir valdymo sprendimus (pvz. automatinė galios ir įtampos reguliavimo įranga naujai prijungiamiems AEI gamintojams), informacinės sistemos, kuriomis bus siekiama sudaryti galimybes vartotojams vartoti, kaupiti ir parduoti rinkai pačių pasigamintą elektros energiją, ir kitas apkrovos valdymo paslaugas tuo prisidedant prie elektros	Pavyzdinės veiklos, siekiant didinti elektros energijos tiekimo patikimumą, kokybę ir lankstumą: Diegti išmaniuosius sprendimus į elektros perdavimo ir skirstomąjį tinklą paskirstytosios gamybos iš AEI ir energijos kaupimo integravimui ir valdymui: bus skatinama perdavimo, taip pat skirstomajame tinkle diegti pažangaus tinklo elementus, sprendžiant esamus tinklo technologinius trūkumus tvariam AEI integravimui, AEI darbo režimų stebėsenos ir valdymo sprendimus (pvz. automatinė galios ir įtampos reguliavimo įranga naujai prijungiamiems AEI gamintojams, galios srautų valdymo ir stebėsenos, sistemos stabilumo didinimo priemonės ar pan.), informacinės sistemos, kuriomis bus siekiama sudaryti galimybes vartotojams vartoti, kaupiti ir parduoti rinkai pačių pasigamintą elektros energiją, ir kitas	2.3 uždavinio ši pavyzdinė veikla apibrėžia situaciją, kai paskirstyta AEI generacija yra suvartojama tik skirstomajame tinkle. Tačiau, gali nutikti taip (pvz. mažiausių apkrovų metu sugeneruota energija iš skirstomojo tinklo bus perduoda į perdavimo tinklą. Todėl atsiras poreikis inovatyvių sprendimų ir priemonių diegimui ir perdavimo tinkle. Inovatyvios ir pažangios sistemos bei įranga, padės suvaldyti ar reaguoti į besikeičiančią situaciją. Tokios sistemos būtų diegiamos perdavimo tinklo transformatorių pastotėse ar elektros perdavimo linijose. Visos šios priemonės ne tik prisidės prie sistemų lankstumo,

	sistemos lankstumo didinimo. Veikla bus vykdoma Vidurio ir Vakarų Lietuvos regione.	apkrovos valdymo paslaugas tuo prisidedant prie elektros sistemos lankstumo didinimo ir patikimumo užtikrinimo . Veikla bus vykdoma visoje Lietuvoje Vidurio ir Vakarų Lietuvos regione.	bet ir patikimumo užtikrinimo. Todėl siūloma papildyti pastraipą pridedant ir perdavimo tinklų bei patikimumo užtikrinimą, taip pat siūloma, neapsiriboti vidurio ar vakarų Lietuvos regionais, o nurodyti visą Lietuvą, nes šios priemonės būtų diegiamos visuose Lietuvos regionuose.
9	51 pusl. Pagrindinės tikslinės grupės Elektros skirstomųjų tinklų operatoriai.	Pagrindinės tikslinės grupės Elektros perdavimo ir skirstomųjų tinklų operatoriai.	Žr. komentarą aukščiau
10	51 pusl. Konkrečios tikslinės teritorijos, įskaitant planuojamą teritorinių priemonių panaudojimą Vidurio ir Vakarų Lietuvos regionas	Konkrečios tikslinės teritorijos, įskaitant planuojamą teritorinių priemonių panaudojimą Visa Lietuva Vidurio ir Vakarų Lietuvos regionas	Žr. 8 komentarą

VšĮ "Žiedinė ekonomika" PASIŪLYMAI

Konstatuojama, kad prie blogos paviršinių vandens telkinių būklės prisideda žemės ūkio tarša („Didžiausią neigiamą poveikį jiems daro tarša iš žemės ūkio ir iš kitų nenustatytų taršos šaltinių, kaip netinkamai tvarkomos individualios nuotekos”), tačiau nepasiūloma jokių veiksmų kaip ją mažinti.

Siūlome:

1) Padaryti privalomą naudojamų mineralinių trąšų apskaitą ir normas kiek galima jų naudoti, su atitinkama atsakomybe, kuri taikoma kiekvienam teršėjui;

ir
2) Skatinti mineralinių trąšų pakeitimą į organines trąšas (tokias kaip kompostas).

Pagarbiai
Domantas Tracevičius

Uždavinys 2.7. Skatinti biologinę įvairovę, žaliąją infrastruktūrą miesto aplinkoje ir mažinti taršą

Apibendrinimas:

Sprendžiami iššūkiai:

- Dauguma atsakiusių sutinka, kad visi uždavinyje identifikuoti iššūkiai yra svarbūs ir aktualūs (10 iš 11 atsakiusių), bei kad nėra praleidžiami svarbūs iššūkiai (9 iš 11 atsakiusių).

Numatomos veiklos:

- (Beveik) visi atsakiusieji sutinka, kad visos numatytos veiklos yra svarbios ir tinkamos (10 iš 11 atsakiusių), kad nėra praleidžiamos svarbios veiklos (10 iš 11 atsakiusių), bei kad sėkmingai įgyvendintos minimos veiklos leis pasiekti reikšmingą teigiamą progresą (11 iš 11 atsakiusių).

Bendrieji/papildomi komentarai:

- Pagal Lietuvos Respublikos aplinkos monitoringo įstatymą ir Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2004 m. rugpjūčio 16 d. įsakymu Nr. D1-436 patvirtintus Bendruosius savivaldybių aplinkos monitoringo nuostatus, savivaldybės turi atlikti monitoringą. Būtų tikslingiau diegti vieną monitoringo sistemą, kuri apimtų daugelį išvardintų veiklų, bei oro taršą. Kai kuriose sistemose kaupiami duomenys būtų atviri, kitais galėtų naudotis visos prisijungusios institucijos ir įmonės.
- Patikslinti Programos projekto 2.7 uždavinio „Skatinti biologinę įvairovę, žaliąją infrastruktūrą miesto aplinkoje ir mažinti taršą“ (toliau – 2.7 uždavinys) veiklos „Visuomenės švietimas ir specialistų kvalifikacijos kėlimas saugomų teritorijų ir gamtos apsaugos kontekste“ aprašymą jį išdėstant taip: „Visuomenės aplinkosauginis švietimas ir specialistų kvalifikacijos kėlimas saugomų teritorijų ir gamtos apsaugos kontekste: siekiant didinti visuomenės aplinkosauginį raštingumą, gamtoje vykstančių procesų suvokimą ir ekologinę atsakomybę, plėtoti aplinkosauginę komunikaciją, planuojama investuoti į visuomenės aplinkosauginį informavimą ir švietimą apie savivaldybių teritorijų gamtą ir jos apsaugą, saugomų teritorijų poreikius, svarbą, žaliosios infrastruktūros naudą, socialinės įtampos ir (ar) konfliktų mažinimą, komunikacijos krizių valdymą. Planuojamos kvalifikacijos kėlimo priemonės specialistams dirbantiems savivaldybėse aplinkos apsaugos srityje ir su „Natura 2000“ bei kitomis saugomomis teritorijomis, planuotojams, sprendimų priėmėjams, mokomųjų programų gamtos mokykloms parengimas ir susijusios įrangos įsigijimas, investavimas į visuomenės aplinkosauginio švietimo programų savivaldybėse plėtojimą kuriant žaliąsias edukacines erdves, skatinant bendruomenių, ugdymo įstaigų, NVO ir kitų organizacijų aplinkosaugines veiklas, padedančias visuomenei pažinti savo aplinką, suvokti joje vykstančius procesus, ugdančias aplinkai draugišką gyvenimo būdą bei supratimą kaip ir kodėl reikia saugoti gamtą. Taip pat, siekiant užtikrinti tinkamą gamtos vertybių apsaugą ir naudojimą, ketinama investuoti į priemones lankytojų srautams antropogeninei apkrovai jautrioje teritorijose, prioritetingose saugomose teritorijose valdyti. Veikla įgyvendinama visoje Lietuvoje.“.
- Papildyti 2.7 uždavinį papildoma veikla – „Stiprinti savivaldybių aplinkos stebėsenos (monitoringo) sistemas“. Veikla būtų siekiama didinti pagal įstatymus vykdomo savivaldybių aplinkos monitoringo programų rengimo ir įgyvendinimo efektyvumą, planuojama modernizuoti ir optimizuoti savivaldybių aplinkos stebėsenos (monitoringo) duomenų nuotolinio valdymo ir analizės procesus, integruoti ir optimizuoti duomenų skaitmenizavimą, taikant naujas technologijas, sukuriant funkcionalumus, padedančius efektyviau valdyti aplinkosaugos ir susijusių duomenų ir informacijos srautus, modeliuoti ir prognozuoti aplinkos kokybės pokyčius, rengti motyvuotų pastabų, pasiūlymų, rekomendacijų bei išvadų projektus, teikti aktualią informaciją specialistams bei visuomenei dėl poveikio aplinkai vertinimo, taršos prevencijos, aplinkos kokybės gerinimo ir apsaugos. Veikla būtų įgyvendinama visoje Lietuvoje pagal Lietuvos Respublikos aplinkos monitoringo įstatymą ir Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2004 m. rugpjūčio 16 d. įsakymu Nr. D1-436 patvirtintus Bendruosius savivaldybių aplinkos monitoringo nuostatus.

Atsakymų skaičius: 11

IŠŠŪKIAI: Kiek jūs sutinkate/nesutinkate su šiais teiginiais (lentelėje pateikiamas konkretų variantą pasirinkusių respondentų skaičius)?

	1- visiškai nesutinku	2- nesutinku	3- labiau nesutinku, nei sutinku	4- nei sutinku, nei nesutinku	5- labiau sutinku, nei nesutinku	6- sutinku	7- visiškai sutinku	Nežinau/ negaliu atsakyti	Atsakymų skaičius iš viso
Visi identifikuoti iššūkiai yra svarbūs	-	-	-	1	-	7	2	1	11

ir aktualūs									
Yra identifikuoti visi svarbiausi iššūkiai šioje srityje	-	-	1	1	-	7	1	1	11

Kurie iš minimų iššūkių Jums atrodo patys svarbiausi/aktualiausi (pasirinkite iki 3 variantų)? Kurie iš minimų iššūkių Jums atrodo kaip mažiausiai svarbūs/aktualūs (pasirinkite iki 3 variantų)?

Respondentas Nr. 211

Mažiausiai svarbūs iššūkiai:

- Iššūkiai kylantys saugant vietines rūšis, buveines ir genetinius išteklius
- Poreikis naikinti invazines rūšis
- Nepakankamai gera Lietuvoje aptinkamų Europos Bendrijos svarbos buveinių ir rūšių apsaugos būklė

Svarbiausi/aktualiausi iššūkiai:

- Nepakankamai aktyvus žaliosios infrastruktūros diegimas urbanizuotoje aplinkoje
- Nepakankamai efektyvi aplinkos taršos prevencija, monitoringas ir kontrolė

VEIKLOS: Kiek jūs sutinkate/nesutinkate su šiais teiginiais (lentelėje pateikiamas konkretų variantą pasirinkusių respondentų skaičius)?

	1-visiškai nesutinku	2-nesutinku	3- labiau nesutinku, nei sutinku	4- sutinku, nei nesutinku	5- labiau sutinku, nei nesutinku	6-sutinku	7-visiškai sutinku	Nežinau/negaliu atsakyti	Atsakymų skaičius iš viso
Visos numatytos veiklos yra svarbios ir tinkamos, siekiant įgyvendinti šį uždavinį	-	-	-	1	-	8	2	-	11
Visos svarbiausios veiklos, būtinos šio uždavinio įgyvendinimui yra minimos dabartiniame Programos projekte	-	-	-	1	1	7	2	-	11
Sėkmingai įgyvendintos minimos veiklos leis pasiekti reikšmingą teigiamą progresą siekiant skatinti biologinę įvairovę, žaliąją infrastruktūrą miesto aplinkoje ir mažinti taršą	-	-	-	-	2	8	1	-	11

Kurios iš minimų veiklų Jums atrodo pačios svarbiausios/tinkamiausios (pasirinkite iki 3 variantų)? Kurios iš minimų veiklų Jums atrodo kaip mažiausiai svarbios/tinkamos? (pasirinkite iki 3 variantų)

Respondentas Nr. 211

Mažiausiai svarbios/tinkamos veiklos:

- „Natura 2000“ teritorijų steigimas ir saugomų teritorijų valdymo stiprinimas
- Palankios buveinių apsaugos būklės palaikymas ir atkūrimas
- Rūšių geros būklės palaikymas ir atkūrimas
- Saugomų rūšių daromos žalos prevencija ir migruojančių gyvūnų apsauga
- Invazinių rūšių populiacijų reguliavimas
- Visuomenės švietimas ir specialistų kvalifikacijos kėlimas saugomų teritorijų ir gamtos apsaugos kontekste

Svarbiausios/tinkamiausios veiklos:

- Skatinti žaliosios infrastruktūros urbanizuotoje aplinkoje plėtojimą

- Skatinti praeityje užterštų teritorijų tvarkymą
- Stiprinti aplinkos taršos kontrolės sistemą

Į ką dar Jūsų nuomone vertėtų atsižvelgti įgyvendinant/planuojant šį uždavinį.

- Įsidiesti vertinimo sistemą, kad nebūtų investuojama tik į "trinkeles"
- Pagal Lietuvos Respublikos aplinkos monitoringo įstatymą ir Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2004 m. rugpjūčio 16 d. įsakymu Nr. D1-436 patvirtintus Bendruosius savivaldybių aplinkos monitoringo nuostatus, savivaldybės turi atlikti monitoringą. Būtų tikslingiau diegti vieną monitoringo sistemą, kuri apimtų daugelį išvardintų veiklų, bei oro taršą. Kai kurie sistemoje kaupiami duomenys būtų atviri, kitais galėtų naudotis visos prisijungusios institucijos ir įmonės.

Uždavinys 2.8. Skatinti darnų įvairiarūšį judumą miestuose

Apibendrinimas:

Sprendžiami iššūkiai:

- (Beveik) visi atsakiusieji sutinka, kad visi uždavinys identifikuoti iššūkiai yra svarbūs ir aktualūs (10 iš 11 atsakiusių), bei kad nėra praleidžiami svarbūs iššūkiai (9 iš 11 atsakiusių).

Numatomos veiklos:

- (Beveik) visi atsakiusieji sutinka, kad visos numatytos veiklos yra svarbios ir tinkamos (10 iš 11 atsakiusių), kad nėra praleidžiamos svarbios veiklos (10 iš 11 atsakiusių), bei kad sėkmingai įgyvendintos minimos veiklos leis pasiekti reikšmingą teigiamą progresą (11 iš 11 atsakiusių).

Bendrieji/papildomi komentarai:

- Didesnį dėmesį siūloma skirti mažesniųjų (regioninių) savivaldybių viešojo transporto parkų atnaujinimui.
- Siūloma Rajono teritorijose išplėsti mini autobusų panaudojimą, siekiant geresnio ir pigesnio susisiekimo su kaimu.
- Siūloma įgyvendinti nulinės emisijos transporto priemonių plėtrą kaimiškuosiuose rajonuose, organizuojant nemokamą viešojo transporto paslaugų teikimą.
- Papildyti Programos projekto 2.8 uždavinį „Skatinti darbų įvairiarūšį judumą miestuose“ nuostata dėl valstybės patvirtintos VIZIJOS „0“ sprendinių įgyvendinimo atitikimu bei uždavinio veiklą „Įgyvendinti Darnaus judumo planuose (angl. SUMP) numatytas darnaus judumo priemones miestuose bei rajonų savivaldybėse“ apimant ir susisiekimo dviračiais bei keliavimo pėsčiomis sritimis.

Atsakymų skaičius: 11

IŠŠŪKIAI: Kiek jūs sutinkate/nesutinkate su šiais teiginiais (lentelėje pateikiamas konkretų variantą pasirinkusių respondentų skaičius)?

	1-visiškai nesutinku	2- nesutinku	3- labiau nesutinku, nei sutinku	4- nei sutinku, nei nesutinku	5- labiau sutinku, nei nesutinku	6- sutinku	7- visiškai sutinku	Nežinau/ negaliu atsakyti	Atsakymų skaičius iš viso
Visi identifikuoti iššūkiai yra svarbūs ir aktualūs	-	-	-	-	-	4	7	-	11
Yra identifikuoti visi svarbiausi iššūkiai šioje srityje	-	-	-	-	1	5	5	-	11

VEIKLOS: Kiek jūs sutinkate/nesutinkate su šiais teiginiais (lentelėje pateikiamas konkretų variantą pasirinkusių respondentų skaičius)?

	1-visiškai nesutinku	2- nesutinku	3- labiau nesutinku, nei sutinku	4- nei sutinku, nei nesutinku	5- labiau sutinku, nei nesutinku	6- sutinku	7- visiškai sutinku	Nežinau/ negaliu atsakyti	Atsakymų skaičius iš viso
Visos numatytos veiklos yra svarbios ir tinkamos, siekiant įgyvendinti šį uždavinį	-	-	-	-	-	5	6	-	11
Visos svarbiausios veiklos, būtinos šio uždavinio įgyvendinimui yra minimos dabartiniame Programos projekte	-	-	-	-	2	4	5	-	11
Sėkmingai įgyvendintos minimos veiklos leis pasiekti reikšmingą teigiamą progresą siekiant skatinti darnų	-	-	-	-	1	4	6	-	11

įvairiarūši miestuose	judumą									

Į ką dar Jūsų nuomone vertėtų atsižvelgti įgyvendinant/planuojant šį uždavinį.

- Didesnį dėmesį skirti mažesniųjų (regioninių) savivaldybių viešojo transporto parkų atnaujinimui, nes tipiška tos savivaldybės naudoja daug senesnes ir taršesnes transporto priemonės.
- Rajono teritorijose išplėsti viešojo mini autobusų panaudojimą, siekiant geresnio ir pigesnio susisiekimo su kaimu
- Siūlome papildyti, kad turi būti vadovaujama valstybės patvirtintos VIZIJOS „0“ sprendinių įgyvendinimo
- Įgyvendinti nulinės emisijos transporto priemonių plėtrą kaimiškuosiuose rajonuose, organizuojant nemokamą viešojo transporto paslaugų teikimą. Taip mažinama atskirtis ir tolygios regioninės politikos įgyvendinimas

Uždavinys 3.1 Gerinti skaitmeninį junglumą

Apibendrinimas:

Sprendžiami iššūkiai:

- Visi atsakiusieji (7/7) sutinka, kad visi uždavinys identifikuoti iššūkiai yra svarbūs ir aktualūs, bei kad nėra praleidžiami svarbūs iššūkiai.

Numatomos veiklos:

- Visi atsakiusieji (7/7) sutinka, kad visos numatytos veiklos yra svarbios ir tinkamos, kad nėra praleidžiamos svarbios veiklos, bei kad sėkmingai įgyvendintos minimos veiklos leis pasiekti reikšmingą teigiamą progresą.

Bendrieji/papildomi komentarai:

- Akcentuotas poreikis plėsti ir stiprinti magistralinių šviesolaidžių tinklus.
- Atkreiptas dėmesys į būtinybę užtikrinti dermę su kitomis veiklomis ir programomis
- Svarbios neminimos veiklos: pirmos/paskutinės mylios vežimų integravimas su transportavimu ilgais nuotoliais (kas talkintų vietos verslui išnaudoti tuos privalumus, kuriuos suteikia TEN- T plėtotė bei įsijungti į tarptautinio verslo grandines); ambicingi planai (kartu su EK TEN-T „core“ koridorių koordinatoriumi K. Bodevig (buvęs Vokietijos transporto ministras) plėtoti jūrų greitkelius BJR.
- Papildyti 3 prioritetą „Geriau sujungta Europa“ numatant galimybes priemonėms skirtoms saugiai infrastruktūrai užtikrinti pritaikant esamą infrastruktūrą naujiems transporto priemonių kiekams ir/ar naujoms greičio zonoms. Taip pat, siūlome numatyti atskiras veiklas (arba papildyti esamas) numatant galimybę vietinius kelius modernizuoti kuriant inovatyvias eismo valdymo bei apmokestinimo sistemas.
- Siūlome Programos projektą patikslinti tikslinėse grupėse ir/ar uždavinių aprašymuose nurodant galimus pareiškėjus pagal uždaviniuose numatomas vykdyti veiklas bei Programos projektą papildyti susisiekties vietinės reikšmės kelių modernizavimu – gerinti šių kelių techninius parametrus ir diegti eismo saugos ir aplinkos apsaugos priemones (Eismo saugos ir aplinkos apsaugos priemonių diegimas vietinės reikšmės keliuose ir gyvenamųjų vietovių gatvėse, kurios yra valstybinės reikšmės kelių tąsa, įgyvendinant savivaldybių strateginius veiklos planus; Vietinės reikšmės kelių transporto infrastruktūros vystymas, įgyvendinant savivaldybių strateginius veiklos planus).

Atsakymų skaičius: 7

IŠŠŪKIAI: Kiek jūs sutinkate/nesutinkate su šiais teiginiais (lentelėje pateikiamas konkretų variantą pasirinkusių respondentų skaičius)?

	1- visiškai nesutinku	2- nesutinku	3- labiau nesutinku, nei sutinku	4- nei sutinku, nei nesutinku	5- labiau sutinku, nei nesutinku	6- sutinku	7- visiškai sutinku	Nežinau/ negaliu atsakyti	Atsakymų skaičius iš viso
Visi identifikuoti iššūkiai yra svarbūs ir aktualūs	-	-	-	-	-	4	3	-	7
Yra identifikuoti visi svarbiausi iššūkiai šioje srityje	-	-	-	-	-	6	1	-	7

VEIKLOS: Kiek jūs sutinkate/nesutinkate su šiais teiginiais (lentelėje pateikiamas konkretų variantą pasirinkusių respondentų skaičius)?

	1- visiškai nesutinku	2- nesutinku	3- labiau nesutinku, nei sutinku	4- nei sutinku, nei nesutinku	5- labiau sutinku, nei nesutinku	6- sutinku	7- visiškai sutinku	Nežinau/ negaliu atsakyti	Atsakymų skaičius iš viso
Visos numatytos veiklos yra svarbios ir tinkamos, siekiant įgyvendinti šį uždavinį	-	-	-	-	-	5	2	-	7
Visos svarbiausios veiklos, būtinos šio uždavinio įgyvendinimui	-	-	-	-	-	6	1	-	7

yra minimos dabartiniame Programos projekte									
Sėkmingai įgyvendintos minimos veiklos leis pasiekti reikšmingą teigiamą progresą siekiant gerinti skaitmeninį junglumą	-	-	-	-	-	5	2	-	7

Į ką dar Jūsų nuomone vertėtų atsižvelgti įgyvendinant/planuojant šį uždavinį.

- Dermę su kitomis veiklomis ir programomis
- Plėst ir stiprinti magistralinius šviesolaidžių tinklus.

Uždavinys 3.2. Kurti tvarų, atsparų klimato kaitai, pažangų, saugų ir įvairiarūšį transeuropinį transporto tinklą

Apibendrinimas:

Sprendžiami iššūkiai:

- Visi atsakiusieji (8/8) sutinka, kad visi uždavinyje identifikuoti iššūkiai yra svarbūs ir aktualūs, bei kad nėra praleidžiami svarbūs iššūkiai.
- Svarbiausi/aktualiausi iššūkiai: Abu iššūkių aktualumą komentavę respondentai įvardino „Nepakankamai saugi ir aplinkai draugiška transporto infrastruktūra“ kaip svarbiausią sprendžiamą iššūkį.

Numatomos veiklos:

- Visi atsakiusieji (8/8) sutinka, kad visos numatytos veiklos yra svarbios ir tinkamos, kad nėra praleidžiamos svarbios veiklos, bei kad sėkmingai įgyvendintos minimos veiklos leis pasiekti reikšmingą teigiamą progresą.

Bendrieji/papildomi komentarai:

- Inicijuoti sovietinio modelio geležinkelio bėgių atnaujinimą ir sutapatinimą su ES bėgių standartu.
- manau, kad viskas, kas reikalinga yra paminėta
- Siūloma įtraukti papildoma veiklą: Riedmenų elektrifikacija, jų atitikimas ES ir nacionalinėje teisėje nustatytiems kokybiniais ir aplinkosauginiams reikalavimams; bei pritaikomas riboto judumo asmenų poreikiams.

Atsakymų skaičius: 8

IŠŠŪKIAI: Kiek jūs sutinkate/nesutinkate su šiais teiginiais (lentelėje pateikiamas konkretų variantą pasirinkusių respondentų skaičius)?

	1- visiškai nesutinku	2- nesutinku	3- labiau nesutinku, nei sutinku	4- nei sutinku, nei nesutinku	5- labiau sutinku, nei nesutinku	6- sutinku	7- visiškai sutinku	Nežinau/ negaliu atsakyti	Atsakymų skaičius iš viso
Visi identifikuoti iššūkiai yra svarbūs ir aktualūs	-	-	-	-	2	4	2	-	8
Yra identifikuoti visi svarbiausi iššūkiai šioje srityje	-	-	-	-	1	4	3	-	8

Kurie iš minimų iššūkių Jums atrodo patys svarbiausi/aktualiausi (pasirinkite iki 3 variantų)? Kurie iš minimų iššūkių Jums atrodo kaip mažiausiai svarbūs/aktualūs (pasirinkite iki 3 variantų)?

Respondentas Nr. 85

Mažiausiai svarbūs iššūkiai:

- Nepakankamai užtikrinta nepertraukiama transportavimo grandinė TEN-T tinkle

Svarbiausi/aktualiausi iššūkiai:

- Nepakankamai saugi ir aplinkai draugiška transporto infrastruktūra
- Nepakankamai optimizuota daugiarūšio transporto logistikos grandinių veikla

Respondentas Nr. 290

Svarbiausi/aktualiausi iššūkiai:

- Nepakankamai saugi ir aplinkai draugiška transporto infrastruktūra

VEIKLOS: Kiek jūs sutinkate/nesutinkate su šiais teiginiais (lentelėje pateikiamas konkretų variantą pasirinkusių respondentų skaičius)?

	1-visiškai nesutinku	2-nesutinku	3- labiau nesutinku, nei sutinku	4- nei sutinku, nei nesutinku	5- labiau sutinku, nei nesutinku	6-sutinku	7-visiškai sutinku	Nežinau/negaliu atsakyti	Atsakymų skaičius iš viso
Visos numatytos veiklos yra svarbios ir tinkamos, siekiant įgyvendinti šį uždavinį	-	-	-	-	-	5	3	-	8
Visos svarbiausios veiklos, būtinos šio uždavinio įgyvendinimui yra minimos dabartiniame Programos projekte	-	-	-	-	-	6	2	-	8
Sėkmingai įgyvendintos minimos veiklos leis pasiekti reikšmingą teigiamą progresą siekiant kurti tvarų, atsparų klimato kaitai, pažangų, saugų ir įvairiarūšį transeuropinį transporto tinklą	-	-	-	-	1	5	2	-	8

Į ką dar Jūsų nuomone vertėtų atsižvelgti įgyvendinant/planuojant šį uždavinį.

- Inicijuoti sovietinio modelio geležinkelio bėgių atnaujinimą ir sutapatinimą su ES bėgių standartu.
- manau, kad viskas, kas reikalinga yra paminėta

Papildomi komentarai atsiųsti el. paštu:

dr. Algirdas Šakalys,
ES Strategijos BJR transporto politikos koordinatorius

„Visų pirma, noriu padėkoti už kvietimą dalyvauti šiandien vykusioje labai konstruktyvioje diskusijoje, kurią atidžiai iš klausiau. Esu įsitikinęs, kad diskusijos dalyvių dalykinės pastabos ir pasiūlymai, jeigu į juos tinkamai atsižvelgs SM, FM ir kitos institucijos, pagerins ES fondų investicijų programos projektą, ir svarbiausia, talkins tolesnei susisiekimo sektoriaus plėtrai (įgyvendinant „geriau sujungta Lietuva“ idėją). Puikus buvo ir renginio moderatorius, kas nemažą mastu talkino renginio sėkmei.

Tuo pat metu tenka apgailestauti, kad renginio programoje nebuvo numatyta bent labai trumpa diskusija po FM Investicijų departamento atstovo pasisakymo, kuriame jis trumpai pristatė Investicijų Programos rengimo procesą bei pagrindinius plėtros uždavinius ir priemones. Būtent šiai Investicijų Programos daliai, įskaitant jos galimų sąsajų su ES BJR Strategija ir jos atnaujintu Veiksmų planu aprašymui (nuostatom), kaip ES BJR Strategijos Transporto politikos Veiksmų plano projekto bendraautorius, turiu keletą pastabų. Jas nutariau pateikti raštu, nes diskusijos metu, kuomet buvo svarstomi prioriteto Nr3 uždaviniai 3.1-3.3, mano pasisakymas būtų „ne į temą“. Dar daugiau, esminių pastabų Investicijų Programos prioritetui (jo tekstui) neturėjau, ko negaliu pasakyti apie ES BJR Strategijos Transporto politikos Veiksmų plano traktuotą pateiktą Investicijų Programos projektą.

Tad noriu pradėti nuo Investicijų programos projekto 12 psl., kuriame yra teigiama, kad „Lietuva mato didelį potencialą stiprinti mokslinių tyrimų ir inovacijų pajėgumus ir pažangių technologijų naudojimą bendraujant su kitomis šalimis ir vadovaujantis ES Baltijos jūros regiono Strategijos politine kryptimi „Inovacijos“ (tiesa, toliau tekste 13-14 psl. „politinė kryptis“ tampa „politine sritimi“). Mano nuomone, kuri gali būti paremta žemiau pateiktu pavyzdžiu, fokusuojantis tik į ES BJR Strategijos politinės sritys „Inovacijos“ Veiksmų planą, būtų labai susiaurintos atskirų ES BJR Strategijos prioritetinių sričių inovacijų diegimo aprėptys. Taigi, jeigu atidžiau pažiūrėsime į ES BJR Strategijos politinės sritys „Inovacijos“ Veiksmų plano naujos redakcijos tekstą, tai atrasime, ko gero, tik vieną (nebent kažką praleidau), būtent „sumanaus miesto mobilumo“ tematiką, kurią galima būtų priskirti inovacijų transporto kategorijai. Nes politinės sritys „Inovacijos“ Veiksmų plano priemonės, visų pirma, yra orientuotos į bendradarbiavimo stiprinimą plėtojant Europos skaitmeninę ekonomiką (kuriant skaitmeninius inovacijų centrus, bei atvirųjų duomenų bazes, o tai pat plėtojant bioekonomiką / žiedinę ekonomiką ir pan.

Tuo tarpu, ES BJR Strategijos politinės sritys „Transportas“ naujame veiksmų plane yra konkrečiai įvardintos specifinės, būtent transporto sektoriaus dabartiniais iššūkiams atliepti orientuotas inovacijos ir veiklos, tame tarpe:

- identifiкуotų inovacinių sumanios specializacijos prioritetų (viso makro-regiono mastu) įgyvendinimas,
- sinchromodalinio transporto plėtotė,
- transporto rūšių integracija, visapusiškai išnaudojant skaitmenines, 5G ir kitas inovacines technologijas.

Būtų blogai, jeigu Lietuvos susisiekimo sektorius liktų šio labai ambicingo BJR transporto sektoriaus inovacijų diegimo proceso nuošalėje.

Tuo labiau, kad būtų, Lietuvos susisiekimo sumanios specializacijos tematikos (įvardintos ES BJR Strategijos Veiksmų plano trečioje veiksmų grupėje) yra pripažintos prioritetinėmis viso makro-regiono mastu.

Suprantama, neturiu jokių intencijų supriešinti ar priešpastatyti ES BJR Strategijos dviejų prioritetinių politikos sričių („ Investicijos“ ir „Transportas“) investicijų veiksmų planų. Atvirkščiau, čia mes turime siekti jų sinergijos efekto. Dar daugiau, 2019 metų lapkričio mėn. su prioritetinės krypties „ Investicijos“ koordinatoriais jau buvome pradėję dialogą dėl bendro Seminaro sumanios specializacijos (transporte) tematika organizavimo Vilniuje š. m. spalio mėn. Deja, COVID -19 nutraukė šį procesą.

Bet 2021 metais mes (Transporto politikos koordinatoriai) tikimės atnaujinti pradėtą dialogą.

Taigi, būtų puiku, jeigu Investicijų Programos atsakingi rengėjai sutiktų pakoreguoti savo nuostatą, kad „Lietuva mato didelį potencialą stiprinti mokslinių tyrimų ir inovacijų pajėgumus.....vadovaujantis ES Baltijos jūros regiono Strategine politine kryptimi „Inovacijos““. Gal tiesiog : „vadovaujantis ES BJR Strategijos nauju Veiksmų planu“ ar kažkaip panašiai nesuabsoliutinant vienos prioritetinės srities Veiksmų plano.

Kartu noriu atkreipti dėmesį ir į netikslumus, kuomet yra pristatomi Transporto Veiksmų plano tikslai ir veiklos Investicijų programos 22 ir 25 psl. Konkrečiai kalbant, vargu ar kam nors pavyks Transporto politikos naujame Veiksmų plane surasti įvardintą tikslą „ didinti jos (transporto infrastruktūros) atsparumą stichinėms ir žmogaus sukeltoms nelaimėms“ (paskutinis sakiny -22 psl.) arba „ pavojingų krovinių judėjimo iššūkius „ (25 psl.). Suprantama, kad tai svarbios problemos. Tačiau, įvertinant tai, kad ES BJR Strategijos įgyvendinimas nėra paremtas tiksliniais finansavimo šaltiniais, Europos Komisija griežtai rekomendavo apsiriboti tik tomis priemonėmis ir veiksmis, kurie realiai būtų galima įgyvendinti. Taigi, kiekvienos ES BJR Strategijos prioritetinės srities Veiksmų planai 2021 -2027 metams buvo sutalpinti į 3 psl.

Kita vertus, kažkodėl nebuvo programos rengėjų „pastebėtos“ svarbios Transporto Veiksmų plano veiklos ir iniciatyvos, tokios kaip:

- pirmos/paskutinės mylios vežimų integravimas su transportavimu ilgais nuotoliais (kas talkintų vietos verslui išnaudoti tuos privalumus, kuriuos suteikia TEN- T plėtotė bei įsijungti į tarptautinio verslo grandines)
- ambicingi planai (kartu su EK TEN-T „core“ koridorių koordinatoriumi K. Bodevig (buvęs Vokietijos transporto ministras) plėtoti jūrų greitkelius BJR.

Tai viena galimybių gauti finansavimą Klaipėdos jūrų uosto infrastruktūrai suradus deramą partnerį vakariniame/ šiauriniame Baltijos jūros krante (čia papildant šiuos dienos diskusijų uostų infrastruktūros finansavimo klausimu).

Nesu tikras, ar bus atsižvelgta į mano pastabas ir pasiūlymus. Tačiau, mano pareiga buvo bent atkreipti jūsų dėmesį į aukščiau įvardintus momentus.

Pagarbiai,

dr. Algirdas Šakalys,

ES Strategijos BJR transporto politikos koordinatoriumas,

VG TU, Transporto ir logistikos kompetencijos centras,

Saulėtekio al.11, LT-10223 Vilnius, Lietuva“

..... **LTG LINK pasiūlymas (NB: aktualu ir kitiems 3PO uždaviniams):**

“LR Finansų ministrui

2020-09-10 Nr.

Viliui Šapokai

Kopija: LR Susisiekimo ministrui

Jaroslav Narkevič

DĖL 2021-2027 M. ES FONDŲ INVESTICIJŲ PROGRAMOS PROJEKTO

Atsakydami į Jūsų kvietimą dalyvauti viešojoje konsultacijoje dėl 2021–2027 m. ES fondų investicijų programos projekto, teikiame pasiūlymą, generuojantį didelę ekonominę ir socialinę grąžą kiekvienam gyvenančiam Lietuvoje.

Remdamiesi Estijos, Lenkijos, Vengrijos ir kitų Rytų Europos šalių patirtimi bei vadovaudamiesi strateginiais ir susijusiais kitais dokumentais (Lietuvos susisiekimo plėtros iki 2050 m. strategija, 2021–2030 metų Nacionaliniu pažangos planu, ES Baltijos jūros regiono strategija, Pasaulinės sveikatos organizacijos rekomendacijomis, Europos socialinėmis teisėmis, Lietuvos Respublikos Nacionaliniu energetikos ir klimato srities veiksmų planu 2021–2030 metams; Tarybos rekomendacija dėl darnaus transporto plėtros, Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacijos parengta Lietuvos ekonomine apžvalga 2018 m. ir kitais) **siūlome įtraukti į 2021–2027 m. ES fondų investicijų programą, 3 prioritetą „Geriau sujungta Lietuva“ įgyvendinančią veiklą:**

- Riedmenų elektrifikacija, jų atitikimas ES ir nacionalinėje teisėje nustatytiems kokybiniams ir aplinkosauginiams reikalavimams; bei pritaikomumas riboto judumo asmenų poreikiams.

Siūlomos veiklos finansinės, ekonominės ir socialinės naudos Lietuvai:

- € 60 mln. Lietuvos biudžeto lėšų sutaupymo keleivių vežimo nuostoliams kompensuoti (gavus € 200 mln. ES investicijų riedmenų elektrifikacijai).
- Kiekvienam gyvenančiam Lietuvoje – sveika ir švari aplinka – CO₂ emisijos mažinimas (dyzeliniai keleiviniai riedmenys 2019 m. išskyrė 11 369 771 kg CO₂).
- Keleivinių riedmenų atitikimas neįgaliųjų ar riboto judumo turinčių žmonių (PRM) reikalavimams – socialinės atskirties rizikos mažinimas (29 savaeigiai keleiviniai sąstatai ir 16 keleivinių vagonų neatitinka PRM reikalavimų).
- Žaliosios technologijos ir darnūs sprendimai (2018 m. Lietuvoje elektrifikuotų geležinkelių dalis nuo viso geležinkelių tinklo yra viena žemiausių ES).
- Riedmenų parko patrauklumo ir viešojo transporto populiarumo didinimas, siekiant sumažinti naudojimąsi lengvaisiais automobiliais, kuris yra vis dar didžiausias ES (šalies gyventojų kelionių traukiniu vertinimo tyrimas parodė, kad turimų riedmenų komforto lygis neatitinka klientų lūkesčių).
- Inovatyvių technologinių sprendimų diegimas naujame riedmenų parke – darnus judumas, poveikis sąnaudų konkurencingumui.

PRIDEDAMA. Pasiūlymo pagrindimas, 2 lapai.

Generalinis direktorius

Linas Baužys

Uždavinys 3.3. Kurti tvarų, atsparų klimato kaitai, pažangų ir įvairiarūši nacionalinį, regiono ir vietos judumą, įskaitant geresnes galimybes naudotis TEN-T ir tarpvalstybinį judumą

Apibendrinimas:

Sprendžiami iššūkiai:

- Dauguma atsakiusių sutinka, kad visi uždavinyje identifikuoti iššūkiai yra svarbūs ir aktualūs (12 iš 13 atsakiusių), bei kad nėra praleidžiami svarbūs iššūkiai (11 iš 13 atsakiusių).
- Mažiausiai svarbūs iššūkiai: Abu iššūkių aktualumą komentavę respondentai teigė, kad „Nepakankamai patogi, saugi ir aplinkai draugiška nacionalinė ir regioninė transporto infrastruktūra“ yra mažiausiai svarbus iššūkis.
- Kaip sričiai svarbius iššūkius, kurie šiuo metu nėra minimi Programos projekte respondentai įvardino:
  - Dviračių infrastruktūra išvystyta menkai net daugumoje miestų, yra nesaugi, o tarp miestų (pvz. Vilnius-Trakai ir kt.) net nepradėta kurti
  - Nepakankamas vandens transporto kelių vystymas
  - MTEPI trūkumas kultūros ir socialinėse srityse

Numatomos veiklos:

- Dauguma atsakiusių sutinka, kad visos numatytos veiklos yra svarbios ir tinkamos (11 iš 13 atsakiusių), kad nėra praleidžiamos svarbios veiklos (11 iš 13 atsakiusių), bei kad sėkmingai įgyvendintos minimos veiklos leis pasiekti reikšmingą teigiamą progresą (11 iš 13 atsakiusių).
- Mažiausiai svarbios/tinkamos veiklos: abu veiklų aktualumą komentavę respondentai įvardino „Tobulinti ir rekonstruoti valstybinės reikšmės kelius (regionų jungtis su TEN-T tinklu)“ kaip mažiausiai svarbią veiklą. Argumentuota tuo, kad „kol kas investicijos į kelius pagal jų panaudojimo tvarumą yra per brangios“.
- Kaip svarbias veiklas, kurios šiuo metu nėra minimos Programos projekte respondentai įvardino:
  - Kelių priežiūra, įvertinant investicijų tvarumą

Bendrieji/papildomi komentarai:

- Per didelė dalis finansavimo ir toliau skiriama kelių asfaltavimui. Nepakankamai integruojamas mobilumo paketas.
- Į kelių tvarkymą būtina įtraukti VPP (koncesiją), taip užtikrinant įdėtų investicijų tvarumą ir skaidresnį naudojimą.
- Turi būti vertinamas investicijų tvarumas.
- Siūloma investuoti ir į gyvenamosios aplinkos kokybės gerinimą, o ne tik į „kelių tiesimą“

Atsakymų skaičius: 13

IŠŠŪKIAI: Kiek jūs sutinkate/nesutinkate su šiais teiginiais (lentelėje pateikiamas konkretų variantą pasirinkusių respondentų skaičius)?

	1- visiškai nesutinku	2- nesutinku	3- labiau nesutinku, nei sutinku	4- nei sutinku, nei nesutinku	5- labiau sutinku, nei nesutinku	6- sutinku	7- visiškai sutinku	Nežinau/ negaliu atsakyti	Atsakymų skaičius iš viso
Visi identifikuoti iššūkiai yra svarbūs ir aktualūs	-	1	-	-	1	6	5	-	13
Yra identifikuoti visi svarbiausi iššūkiai šioje srityje	-	2	-	-	1	6	4	-	13

Kurie iš minimų iššūkių Jums atrodo patys svarbiausi/aktaliausi (pasirinkite iki 3 variantų)? Kurie iš minimų iššūkių Jums atrodo kaip mažiausiai svarbūs/aktualūs (pasirinkite iki 3 variantų)?

Respondentas Nr. 140

Mažiausiai svarbūs iššūkiai:

- Nepakankamai patogi, saugi ir aplinkai draugiška nacionalinė ir regioninė transporto infrastruktūra

Svarbiausi/aktaliausi iššūkiai:

- Nepakankamai išvystyta dviračių infrastruktūra miestuose ir priemiesčiuose
- Pakomentuokite savo pasirinkimus:
- Dviračių infrastruktūra išvystyta menkai net daugumoje miestų, yra nesaugi, o tarp miestų (pvz. Vilnius-Trakai ir kt.) net nepradėta kurti

Respondentas Nr. 177

Mažiausiai svarbūs iššūkiai:

- Nepakankamai patogų, saugų ir aplinkai draugišką nacionalinę ir regioninę transporto infrastruktūrą
- Nepakankamai išvystyta dviračių infrastruktūra miestuose ir priemiesčiuose

Pakomentuokite savo pasirinkimus:

- kiek galim į asfaltą pinigų sukišti. Mobilumo paketas ne veltui atsirado

Ivardinkite šiai sričiai svarbius iššūkius, kurie šiuo metu nėra minimi ties uždaviniu

- į kelių tvarkymą būtina įtraukti VPP (koncesiją), taip užtikrinant įdėtų investicijų tvarumą ir skaidresnį naudojimą
- Vandens transporto kelių vystymas

VEIKLOS: Kiek jūs sutinkate/nesutinkate su šiais teiginiais (lentelėje pateikiamas konkretų variantą pasirinkusių respondentų skaičius)?

	1-visiškai nesutinku	2-nesutinku	3- labiau nesutinku, nei sutinku	4- nei sutinku, nei nesutinku	5- labiau sutinku, nei nesutinku	6-sutinku	7-visiškai sutinku	Nežinau/negaliu atsakyti	Atsakymų skaičius iš viso
Visos numatytos veiklos yra svarbios ir tinkamos, siekiant įgyvendinti šį uždavinį	-	1	1	-	-	6	5	-	13
Visos svarbiausios veiklos, būtinės šio uždavinio įgyvendinimui yra minimos dabartiniame Programos projekte	-	1	1	-	1	6	4	-	13
Sėkmingai įgyvendintos minimos veiklos leis pasiekti reikšmingą teigiamą progresą siekiant kurti tvarų, atsparų klimato kaitai, pažangų ir įvairiarūšį nacionalinį, regiono ir vietos judumą, įskaitant geresnes galimybes naudotis TEN-T ir tarpvalstybinį judumą	-	1	1	-	-	7	4	-	13

Kurios iš minimų veiklų Jums atrodo pačios svarbiausios/tinkamiausios (pasirinkite iki 3 variantų)? Kurios iš minimų veiklų Jums atrodo kaip mažiausiai svarbios/tinkamos? (pasirinkite iki 3 variantų)

Respondentas Nr. 140

Mažiausiai svarbios/tinkamos veiklos:

- Tobulinti ir rekonstruoti valstybinės reikšmės kelius (regionų jungtis su TEN-T tinklu)

Svarbiausios/tinkamiausios veiklos:

- Plėtoti dviračių ir pėsčiųjų infrastruktūrą miestuose ir priemiesčiuose, kurie neįgyvendina Darnaus judumo mieste planų

Pakomentuokite savo pasirinkimus:

- kol kas investicijos į kelius pagal jų panaudojimo tvarumą yra per brangios

Respondentas Nr. 177

Mažiausiai svarbios/tinkamos veiklos:

- Tobulinti ir rekonstruoti valstybinės reikšmės kelius (regionų jungtis su TEN-T tinklu)
- Plėtoti dviračių ir pėsčiųjų infrastruktūrą miestuose ir priemiesčiuose, kurie neįgyvendina Darnaus judumo mieste planų

Įvardinkite galimai svarbias veiklas, kurios šiuo metu nėra minimos Programos projekte ties šiuo uždaviniu.

- kelių priežiūra, įvertinant investicijų tvarumą

Į ką dar Jūsų nuomone vertėtų atsižvelgti įgyvendinant/planuojant šį uždavinį.

- ištirti investicijų tvarumą
- į gyvenamosios aplinkos kokybės gerinimą, o ne kelių tiesimą

Uždavinys 4.1. Suteikti daugiau galimybių įsidarbinti visiems darbo ieškantiems asmenims, visų pirma jaunimui ir ilgalaikiams bedarbiams, taip pat neveikliams žmonėms, propaguoti savarankišką darbą ir socialinę ekonomiką

Apibendrinimas:

Sprendžiami iššūkiai:

- Visi atsakiusieji (15/15) sutinka, kad visi uždavinys identifikuoti iššūkiai yra svarbūs ir aktualūs, bei kad nėra praleidžiami svarbūs iššūkiai.
- Kaip sričiai svarbius iššūkius, kurie šiuo metu nėra minimi Programos projekte respondentai įvardino:
  - Nepakankamai įtraukia darbo rinką
  - Netinkamą darbdavių požiūrį į darbuotojus bei realaus socialinio dialogo trūkumą.

Numatomos veiklos:

- (Beveik) visi atsakiusieji sutinka, kad visos numatytos veiklos yra svarbios ir tinkamos (15 iš 15 atsakiusių), kad nėra praleidžiamos svarbios veiklos (15 iš 15 atsakiusių), bei kad sėkmingai įgyvendintos minimos veiklos leis pasiekti reikšmingą teigiamą progresą (14 iš 15 atsakiusių).
- Svarbiausios/tinkamiausios veiklos: Vienas respondentas akcentavo saugios ir pritaikytos darbo aplinkos poreikį, motyvuojant, kad saugi ir pritaikyta aplinka užtikrins visų socialinių grupių tolygų dalyvavimą.

Bendrieji/papildomi komentarai:

- Teigiama, kad socialinis dialogas turi būti papildytas dialogu su pilietine visuomene, NVO.
- Akcentuotas poreikis atkreipti dėmesį į darbo pajamų ir pašalpų dydžio skirtumus (dirbantieji turi uždirbti daugiau už bedarbius)
- Siūloma į veiklas reikia įtraukti ir BIVP priemones.
- Atsižvelgti labiau reikėtų į tai, kad faktinę bedarbystę šiuo metu sudaro ne darbo vietų nebuvimas, o dėl darbo nerandančių asmenų turimos kvalifikacijos jų nenoras arba negalėjimas dirbti siūlomose darbo vietose. Taip pat reikėtų akcentuoti motyvacijos skatinimo priemonių taikymo naudą.
- Formuoti pozityvų požiūrį į vyresnio amžiaus darbuotojus bei kurti jiems darbo vietas. Leisti senjorams dirbti nepilną darbo dieną.

Atsakymų skaičius: 15

IŠŠŪKIAI: Kiek jūs sutinkate/nesutinkate su šiais teiginiais (lentelėje pateikiamas konkretų variantą pasirinkusių respondentų skaičius)?

	1- visiškai nesutinku	2- nesutinku	3- labiau nesutinku, nei sutinku	4- nei sutinku, nei nesutinku	5- labiau sutinku, nei nesutinku	6- sutinku	7- visiškai sutinku	Nežinau/ negaliu atsakyti	Atsakymų skaičius iš viso
Visi identifikuoti iššūkiai yra svarbūs ir aktualūs	-	-	-	-	1	5	9	-	15
Yra identifikuoti visi svarbiausi iššūkiai šioje srityje	-	-	-	-	1	6	8	-	15

Kurie iš minimų iššūkių Jums atrodo patys svarbiausi/aktualesi (pasirinkite iki 3 variantų)? Kurie iš minimų iššūkių Jums atrodo kaip mažiausiai svarbūs/aktualūs (pasirinkite iki 3 variantų)?

Respondentas Nr. 140

Mažiausiai svarbūs iššūkiai:

- Darbo rinka susiduria su darbo jėgos trūkumu
- Trūksta kvalifikuotų darbuotojų ir darbo rinkai reikalingų įgūdžių bei gebėjimų

Svarbiausi/aktualiausi iššūkiai:

- Darbo rinka nėra pakankamai įtraukti, egzistuoja dideli dalyvavimo darbo rinkoje skirtumai tarp atskirų socialinių grupių (pvz., neįgalieji, vyresnio amžiaus asmenys, ilgalaikiai bedarbiai, jaunimas)
- Santykinai žema darbo vietų kokybė (socialinio dialogo trūkumas, nepakankamai užtikrinama saugi ir sveika darbo aplinka)

Pakomentuokite savo pasirinkimus:

- darbdaviams reikia keisti savo požiūrį į darbuotojus ir pradėti realų socialinį dialogą

Įvardinkite šiai sričiai svarbius iššūkius, kurie šiuo metu nėra minimi ties uždaviniu

- darbo rinka nėra pakankamai įtrauki

VEIKLOS: Kiek jūs sutinkate/nesutinkate su šiais teiginiais (lentelėje pateikiamas konkretų variantą pasirinkusių respondentų skaičius)?

	1-visiškai nesutinku	2- nesutinku	3- labiau nesutinku, nei sutinku	4- nei sutinku, nei nesutinku	5- labiau sutinku, nei nesutinku	6- sutinku	7- visiškai sutinku	Nežinau/negaliu atsakyti	Atsakymų skaičius iš viso
Visos numatytos veiklos yra svarbios ir tinkamos, siekiant įgyvendinti šį uždavinį	-	-	-	-	1	4	9	1	15
Visos svarbiausios veiklos, būtinės šio uždavinio įgyvendinimui yra minimos dabartiniame Programos projekte	-	-	-	-	1	5	8	1	15
Sėkmingai įgyvendintos minimos veiklos leis pasiekti reikšmingą teigiamą progresą siekiant suteikti daugiau galimybių įsidarbinti visiems darbo ieškantiems asmenims, visų pirma jaunimui ir ilgalaikiams bedarbiams, taip pat neveikliems žmonėms, propaguoti savarankišką darbą ir socialinę ekonomiką	-	1	-	-	1	7	6	-	15

Kurios iš minimų veiklų Jums atrodo pačios svarbiausios/tinkamiausios (pasirinkite iki 3 variantų)? Kurios iš minimų veiklų Jums atrodo kaip mažiausiai svarbios/tinkamos? (pasirinkite iki 3 variantų)

Respondentas Nr. 140

Mažiausiai svarbios/tinkamos veiklos:

- Didinti bedarbių galimybes įsidarbinti ar grįžti į darbo rinką

Svarbiausios/tinkamiausios veiklos:

- Didinti vyresnio amžiaus asmenų potencialą dalyvauti darbo rinkoje
- Plėtoti savarankišką užimtumą ir darbo vietų
- Kurti saugesnę ir geriau pritaikytą darbo aplinką

Pakomentuokite savo pasirinkimus:

- saugi ir pritaikyta aplinka užtikrins visų socialinių grupių tolygų dalyvavimą

Įvardinkite galimai svarbias veiklas, kurios šiuo metu nėra minimos Programos projekte ties šiuo uždaviniu.

- socialinis dialogas turi būti papildytas dialogu su pilietine visuomene, NVO

Į ką dar Jūsų nuomone vertėtų atsižvelgti įgyvendinant/planuojant šį uždavinį.

- į darbo pajamų ir pašalpų balansą: dirbantis negali uždirbti tiek pat, kiek gauna bedarbis
- Į veiklas reikia įtraukti ir BVP priemones. BVP gali efektyviai paskatinti kurti socialinius verslus arba esamus verslus padėti identifikuoti kaip socialinius, kadangi įgyvendinant vietos plėtros strategijas daug dėmesio skiriama socialinių paslaugų identifikavimui ir užtikrinimui per NVO sektorių. Identifikuojant socialinių paslaugų poreikius ir jų užtikrinimo galimybes kartu bendradarbiaujat verslo, NVO ir savivaldos sektoriams itin efektyviai galima rasti tas socialines paslaugas, kurias jau dabar teikia arba gali teikti verslas. VVG dirbant su tam tikromis tikslinėmis grupėmis ir didinant jų socialinę įtrauktį, tuo pačiu efektyvu naudoti ir darbo ar verslo įgūdžių ugdymą bei pagalbą įsitraukiant į darbo rinką socialiai pažeidžiamų vietos gyventojų grupėse.
- Atsižvelgti labiau reikėtų į tai, kad faktinę bedarbystę šiuo metu sudaro ne darbo vietų nebuvimas, o dėl darbo nerandančių asmenų turimos kvalifikacijos jų nenoras arba negalėjimas dirbti siūlomose darbo vietose. Taip pat reikėtų akcentuoti motyvacijos skatinimo priemonių taikymo naudą.
- Formuoti pozityvų požiūrį į vyresnio amžiaus darbuotojus bei kurti jiems darbo vietas. Leisti senjorams dirbti nepilna darbo diena

Uždavinys 4.2. Didinti švietimo ir mokymo sistemų kokybę ir rezultatyvumą

Apibendrinimas:

Sprendžiami iššūkiai:

- Dauguma atsakiusių sutinka, kad visi uždavinys identifikuoti iššūkiai yra svarbūs ir aktualūs (14 iš 15 atsakiusių), bei kad nėra praleidžiami svarbūs iššūkiai (12 iš 15 atsakiusių). Tačiau reikėtų akcentuoti, kad lyginant su kitais uždaviniais, sąlyginai didelė dalis respondentų nėra „užtikrinti“ dėl iššūkių aktualumo – didelė dalis pasirinko mažiausiai „užtikrinantį“ atsakymą ir teigė, kad labiau sutinka, nei nesutinka su teiginiais.
- Svarbiausi/aktualiausi iššūkiai: „Santykinais žema edukologijos doktorantūros studijų kokybė, lemianti edukologijos tyrėjų ir doktorantūros absolventų, kokybiškų edukologinių tyrimų, bei švietimo sistemos dalyvių analitinių ir sprendimų priėmimo kompetencijų trūkumą“ ir „Švietimo sistema dėl mokytojų ir kitų švietimo specialistų trūkumo nesudaro tolygių galimybių siekti didesnės kiekvieno vaiko individualios pažangos mokantis“ buvo dažniausiai minimi kaip svarbiausi iššūkiai (juos įvardino 4 iš 5 iššūkių aktualumą komentavusių respondentų). Atkreiptas dėmesys, kad žemą edukologijos doktorantūros studijų kokybę, lemia jos mažas doktorantūros absolventų skaičius, edukologinių tyrimų fragmentiškumas ir švietimo sistemos dalyvių sisteminių sprendimų priėmimo trūkumas.
- Mažiausiai svarbūs iššūkiai: „Per trypas mokinių dalyvavimas ugdyme ankstyvesniame amžiuje lemia prastesnius mokymosi pasiekimus vėlesnėse klasėse“ buvo dažniausiai minimas kaip mažiausiai svarbus iššūkis (jį įvardino 3 iš 5 iššūkių aktualumą komentavusių respondentų).
- Kaip sričiai svarbius iššūkius, kurie šiuo metu nėra minimi Programos projekte respondentai įvardino:
  - Nepakankamas dėmesys prevencinėms programoms, mokinių savijautai ugdymo įstaigose.
  - Švietimo sistemos biurokratizacija
  - Neįgaliųjų integracija (nuo erdvių iki tinkamų mokymosi priemonių) švietimo įstaigose

Numatomos veiklos:

- Dauguma atsakiusių sutinka, kad visos numatytos veiklos yra svarbios ir tinkamos (12 iš 15 atsakiusių), kad nėra praleidžiamos svarbios veiklos (12 iš 15 atsakiusių), bei kad sėkmingai įgyvendintos minimos veiklos leis pasiekti reikšmingą teigiamą progresą (14 iš 15 atsakiusių).
- Svarbiausios/tinkamiausios veiklos. „Pritraukti naujus švietimo specialistus ir sukurti pagalbos mokytojų ir mokinių sistemą“ buvo dažniausiai minima kaip svarbi veikla (ją pasirinko 3 iš 4 veiklų aktualumą komentavusių asmenų). Taip pat akcentuota, kad pagalbos mokiniui ir mokytojų sistemai pradėta kurti, bet yra nepakankama dėl atlyginimų skirtumo ir per didelio vaikų skaičiaus tenkančio vienam specialistui.
- Respondentų nuomonė išsiskyrė dėl veiklos „Ankstinti privalomojo ugdymo pradžią, kad būtų užtikrintas spartesnis mokinių pasiekimų gerėjimas“. Ši veikla buvo dažniausiai minima kaip mažiausiai svarbi veikla (ją pasirinko 3 iš 4 veiklų aktualumą komentavusių asmenų). Šių respondentų teigimu, „reikėtų atsižvelgti į neuromokslininkų tyrimus, rodančius, kad 5 metų vaikai ugdymui dar nėra pasiruošę“. Taip pat komentavta, kad „galbūt reikėtų ne anksti ugdymą, tačiau gerinti jo kokybę, geresnį prieinamumą visiems mokiniams“. Tačiau kiti respondantai suvokia šią veiklą kaip svarbią ir reikalingą, motyvuodami tuo, kad „kitose šalyse vaikai ugdomi nuo 3 m. o į mokyklą pradeda eiti 6 m.. Todėl ir Lietuvoje vaikų ugdymas turi prasidėti ankstesniame amžiuje, ir tai turi būti įgyvendinama visos šalies mastu.“
- Kaip svarbias veiklas, kurios šiuo metu nėra minimos Programos projekte respondentai įvardino:
  - Mokytojų, švietimo pagalbos specialistų, mokyklų vadovų ir kitų švietimo sistemai reikalingų įvairių sričių specialistų pritraukimą dirbti efektyviai veikiančiose regionų ir kaimų mokyklose. Šiuo metu neišku, kaip stiprinti pagalbą provincijoms mokykloms, kurios dirba su sunkiausio kontingento mokiniais, kur daug nemotyvuotų mokinių.
  - Intensyvesnė kultūros integracija į švietimo sistemą.

Bendrieji/papildomi komentarai:

- Akcentuota, kad svarbu užtikrinti pasitikėjimą tarp skirtingų švietimo dalininkų
- Taip pat reikėtų atkreipti dėmesį į „švietimo sistemos decentralizaciją“
- Dėl socialinių partnerių įtraukimo – labai svarbu užtikrinti, kad socialiniai partneriai būtų nuosekliai įtraukiami į visą šių investicijų procesą – planavimą, priemonių formulavimą, įgyvendinimą ir stebėseną. Daugelis šių investicijų paskirstymo sprendimų bus priimami savivaldybių lygmeniu. Kadangi praktikoje savivaldybės vis dar nėra linkusios į sprendimų priėmimą įtraukti socialinius partnerius, todėl siūlytume į finansavimo sąlygas įtraukti reikalavimus dėl partnerystės užtikrinimo.
- Dėl investicijų gavėjų – svarbu užtikrinti, kad investicijų lėšos būtų skiriamos ne tik biudžetinėms, bet ir bendruomeninėms bei nevyriausybiniams švietimo įstaigoms, kurios jau pradeda rasti ir regionuose (infrastruktūrai, pritaikymui pagal universalaus dizaino principus, priemonėms ir pan.).
- Abejojame dėl infrastruktūrinių investicijų į regioninius švietimo pagalbos centrus. Kadangi jie kuriami buvusių specialiųjų mokyklų, kurių sistema yra ydinga ir segreguojanti, pagrindu, matome didelę riziką, kad

specialiųjų poreikių vaikų atskirtis nebus išspręsta. Vietoj to tikslingiau investuoti į švietimo pagalbos paslaugų prieinamumą bei specialistus vietos / savivaldybių lygmeniu, o šiam veiksmui numatytas infrastruktūrai skirtas lėšas verčiau perkelti į jau esamos švietimo įstaigų infrastruktūros pritaikymą.

Atsakymų skaičius: 15

IŠŠŪKIAI: Kiek jūs sutinkate/nesutinkate su šiais teiginiais (lentelėje pateikiamas konkretų variantą pasirinkusių respondentų skaičius)?

	1- visiškai nesutinku	2- nesutinku	3- labiau nesutinku, nei sutinku	4- nei sutinku, nei nesutinku	5- sutinku, labiau nesutinku	6- sutinku	7- visiškai sutinku	Nežinau/ negaliu atsakyti	Atsakymų skaičius iš viso
Visi identifikuoti iššūkiai yra svarbūs ir aktualūs	-	-	-	1	4	8	2	-	15
Yra identifikuoti visi svarbiausi iššūkiai šioje srityje	-	1	-	2	2	7	2	-	15

Kurie iš minimų iššūkių Jums atrodo patys svarbiausi/aktualiausi (pasirinkite iki 3 variantų)? Kurie iš minimų iššūkių Jums atrodo kaip mažiausiai svarbūs/aktualūs (pasirinkite iki 3 variantų)?

Respondentas Nr. 140

Mažiausiai svarbūs iššūkiai:

- Per trumpas mokinių dalyvavimas ugdyme ankstyvesniame amžiuje lemia prastesnius mokymosi pasiekimus vėlesnėse klasėse

Svarbiausi/aktualiausi iššūkiai:

- Santykinai žema edukologijos doktorantūros studijų kokybė, lemianti edukologijos tyrėjų ir doktorantūros absolventų, kokybiškų edukologinių tyrimų, bei švietimo sistemos dalyvių analitinių ir sprendimų priėmimo kompetencijų trūkumą
- Švietimo sistema dėl mokytojų ir kitų švietimo specialistų trūkumo nesudaro tolygių galimybių siekti didesnės kiekvieno vaiko individualios pažangos mokantis

Pakomentuokite savo pasirinkimus:

- Santykinai žema edukologijos doktorantūros studijų kokybė, lemia jos mažas doktorantūros absolventų skaičius, edukologinių tyrimų fragmentiškumas ir švietimo sistemos dalyvių sisteminių sprendimų priėmimo trūkumas

Respondentas Nr. 279

Mažiausiai svarbūs iššūkiai:

- Per trumpas mokinių dalyvavimas ugdyme ankstyvesniame amžiuje lemia prastesnius mokymosi pasiekimus vėlesnėse klasėse

Svarbiausi/aktualiausi iššūkiai:

- Santykinai žema edukologijos doktorantūros studijų kokybė, lemianti edukologijos tyrėjų ir doktorantūros absolventų, kokybiškų edukologinių tyrimų, bei švietimo sistemos dalyvių analitinių ir sprendimų priėmimo kompetencijų trūkumą
- Švietimo sistema dėl mokytojų ir kitų švietimo specialistų trūkumo nesudaro tolygių galimybių siekti didesnės kiekvieno vaiko individualios pažangos mokantis

Pakomentuokite savo pasirinkimus:

- Nesutinku su ankstinimu. Nebent bus peržiūrimos programos, kaip yra pažangiose valstybėse, kur mokiniams yra visai kitokie krūviai.

Respondentas Nr. 122

Mažiausiai svarbūs iššūkiai:

- Santykinai žema edukologijos doktorantūros studijų kokybė, lemianti edukologijos tyrėjų ir doktorantūros absolventų, kokybiškų edukologinių tyrimų, bei švietimo sistemos dalyvių analitinių ir sprendimų priėmimo kompetencijų trūkumą

Svarbiausi/aktualiausi iššūkiai:

- Švietimo sistema dėl mokytojų ir kitų švietimo specialistų trūkumo nesudaro tolygių galimybių siekti didesnės kiekvieno vaiko individualios pažangos mokantis

Respondentas Nr. 102

Mažiausiai svarbūs iššūkiai:

- Per trumpas mokinių dalyvavimas ugdyme ankstyvesniame amžiuje lemia prastesnius mokymosi pasiekimus vėlesnėse klasėse

Svarbiausi/aktualiausi iššūkiai:

- Švietimo sistema dėl mokytojų ir kitų švietimo specialistų trūkumo nesudaro tolygių galimybių siekti didesnės kiekvieno vaiko individualios pažangos mokantis

Respondentas Nr. 212

Svarbiausi/aktualiausi iššūkiai:

- Santykinai žema edukologijos doktorantūros studijų kokybė, lemianti edukologijos tyrėjų ir doktorantūros absolventų, kokybiškų edukologinių tyrimų, bei švietimo sistemos dalyvių analitinių ir sprendimų priėmimo kompetencijų trūkumą

Jvardinkite šiai srčiai svarbius iššūkius, kurie šiuo metu nėra minimi ties uždaviniu

- Daugiau dėmesio skirti prevencijai -vykdomoms prevencinėms programoms, jų kokybei, daugiau dėmesio skirti mokinių savijautai ugdymo įstaigose - nepaisant to, kad apklausos rodo, kad mokiniai daugiausia jaučiais geria mokyklose, turime kitą rodiklį - itin didelį vaikų savižudybių skaičių. Prielaida - galbūt kyla sunkumų tarpasmeniniame bendravime, apimant patyčias tarp vaikų, tėvų netinkamą bendravimą (taip pat patyčias), patyčias elektroninėje erdvėje, kt., kas susiję su vaiko pasauliu ir veikia jo savijautą (nepamirštant psichikos sveikatos).
- Švietimo sistemos biurokratizacijos mažinimas
- Uždavinyje pasigendu dėmesio ne tik edukologijai, bet apskritai visai švietimo ir mokymo kokybei; Neįgalųjų integracija (nuo erdvių iki tinkamų mokymosi priemonių) švietimo įstaigose taip pat aktualus klausimas

VEIKLOS: Kiek jūs sutinkate/nesutinkate su šiais teiginiais (lentelėje pateikiamas konkretų variantą pasirinkusių respondentų skaičius)?

	1-visiškai nesutinku	2- nesutinku	3- labiau nesutinku, nei sutinku	4- nei sutinku, nei nesutinku	5- labiau sutinku, nei nesutinku	6- sutinku	7- visiškai sutinku	Nežinau/negaliu atsakyti	Atsakymų skaičius iš viso
Visos numatytos veiklos yra svarbios ir tinkamos, siekiant įgyvendinti šį uždavinį	-	-	1	2	2	8	2	-	15
Visos svarbiausios veiklos, būtinos šio uždavinio įgyvendinimui yra minimos dabartiniame Programos projekte	1	-	1	1	3	8	1	-	15
Sėkmingai įgyvendintos minimos veiklos leis pasiekti reikšmingą teigiamą progresą siekiant didinti švietimo ir mokymo sistemų kokybę ir rezultatyvumą	1	-	-	-	3	8	2	-	15

Kurios iš minimų veiklų Jums atrodo pačios svarbiausios/tinkamiausios (pasirinkite iki 3 variantų)? Kurios iš minimų veiklų Jums atrodo kaip mažiausiai svarbios/tinkamos? (pasirinkite iki 3 variantų)

Respondentas Nr. 234

Mažiausiai svarbios/tinkamos veiklos:

- Ankstinti privalomojo ugdymo pradžią, kad būtų užtikrintas spartesnis mokinių pasiekimų gerėjimas

Svarbiausios/tinkamiausios veiklos:

- Skatinti duomenimis ir moksliniais tyrimais grįstą švietimo sistemą
- Pritraukti naujus švietimo specialistus ir sukurti pagalbos mokytojui ir mokiniui sistemą

Pakomentuokite savo pasirinkimus:

- Manau reikėtų atsižvelgti į neuromokslininkų tyrimus, rodančius, kad 5 metų vaikai ugdymui dar nėra pasiruošę, nėra įvykusi smegenų branda.

Respondentas Nr. 140

Mažiausiai svarbios/tinkamos veiklos:

- Skatinti duomenimis ir moksliniais tyrimais grįstą švietimo sistemą
- Ankstinti privalomojo ugdymo pradžią, kad būtų užtikrintas spartesnis mokinių pasiekimų gerėjimas

Svarbiausios/tinkamiausios veiklos:

- Pritraukti naujus švietimo specialistus ir sukurti pagalbos mokytojui ir mokiniui sistemą

Pakomentuokite savo pasirinkimus:

- Pagalbos mokiniui ir mokytojui sistema pradėta kurti, bet yra nepakankama dėl atlyginimų skirtumo, per didelio vaikų skaičiaus tenkančio vienam specialistui

Respondentas Nr. 122

Mažiausiai svarbios/tinkamos veiklos:

- Skatinti duomenimis ir moksliniais tyrimais grįstą švietimo sistemą
- Ankstinti privalomojo ugdymo pradžią, kad būtų užtikrintas spartesnis mokinių pasiekimų gerėjimas

Svarbiausios/tinkamiausios veiklos:

- Pritraukti naujus švietimo specialistus ir sukurti pagalbos mokytojui ir mokiniui sistemą

Respondentas Nr. 212

Mažiausiai svarbios/tinkamos veiklos:

- Pritraukti naujus švietimo specialistus ir sukurti pagalbos mokytojui ir mokiniui sistemą

Įvardinkite galimai svarbias veiklas, kurios šiuo metu nėra minimos Programos projekte ties šiuo uždaviniu.

- Intensyvesnė kultūros integracija į švietimo sistemą.
- Galbūt reikėtų ne ankstinti ugdymą, tačiau gerinti jo kokybę, geresnį prieinamumą visiems mokiniams.
- Pasitikėjimo tarp skirtingų švietimo dalininkų užtikrinimas
- Nieko absoliučiai nematau apie mokytojų, švietimo pagalbos specialistų, mokyklų vadovų ir kitų švietimo sistemai reikalingų įvairių sričių specialistų pritraukimą dirbti efektyviai veikiančiose REGIONŲ ir kaimų mokyklose. Kaip stiprinti pagalbą provincijoms mokykloms, kurios dirba su sunkiausio kontingento mokiniams, kur daug nemotyvuotų mokinių?

Į ką dar Jūsų nuomone vertėtų atsižvelgti įgyvendinant/planuojant šį uždavinį.

- Vaikų ugdymas turi prasidėti ankstesniame amžiuje. Kaip yra kitose šalyse, kur vaikai ugdomi nuo 3 m. o i mokykla turėtų pradėti eiti 6 m. Ankstinti privalomojo ugdymo pradžią, kad būtų užtikrintas spartesnis mokinių pasiekimų gerėjimas - ši veikla turi būti įgyvendinama visos Lietuvos mastu.
- Švietimo sistemos decentralizaciją

Papildomi komentarai atsiųsti el paštu:

***

Nacionalinis švietimo NVO tinklas: (NB: aktualu ir kitiems 4PO uždaviniams, susijusiems su švietimu)

„Sveiki,

Dėkojame už galimybę dalyvauti diskusijoje dėl būsimo laikotarpio ESF investicijų į švietimą.

Norėtume dar akcentuoti ir papildyti savo išsakytus siūlymus:

1. Dėl socialinių partnerių įtraukimo – labai svarbu užtikrinti, kad socialiniai partneriai būtų nuosekliai įtraukiami į visą šių investicijų procesą – planavimą, priemonių formulavimą, įgyvendinimą ir stebėseną. Daugelis šių investicijų paskirstymo sprendimų bus priimami savivaldybių lygmeniu. Kadangi praktikoje savivaldybės vis dar nėra linkusios į sprendimų priėmimą įtraukti socialinius partnerius, todėl siūlytume į finansavimo sąlygas įtraukti reikalavimus dėl partnerystės užtikrinimo.

2. Dėl investicijų gavėjų – svarbu užtikrinti, kad investicijų lėšos būtų skiriamos ne tik biudžetinėms, bet ir bendruomeninėms bei nevyriausybinėms švietimo įstaigoms, kurios jau pradeda rasti ir regionuose (infrastruktūrai, pritaikymui pagal universalaus dizaino principus, priemonėms ir pan.).

3. Abejojame dėl infrastruktūrinių investicijų į regioninius švietimo pagalbos centrus. Kadangi jie kuriami buvusių specialiųjų mokyklų, kurių sistema yra ydinga ir segreguojanti, pagrindu, matome didelę riziką, kad specialiųjų poreikių vaikų atskirtis nebus išspręsta. Vietoj to tikslingiau investuoti į švietimo pagalbos paslaugų prieinamumą bei specialistus vietos / savivaldybių lygmeniu, o šiam veiksmui numatytas infrastruktūrai skirtas lėšas verčiau perkelti į jau esamos švietimo įstaigų infrastruktūros pritaikymą.

Tikimės, kad pavyks atsižvelgti į šiuos siūlymus, tuo labiau, kad jie taip pat prisidės prie NPP 7 strateginio tikslo (7.2. uždavinio).“

Uždavinys 4.3. Didinti švietimo prieinamumą sudarant vienodas galimybes gauti kokybiškas ir įtraukias švietimo ir mokymo paslaugas

Respondentų skaičius per mažas bet kokiems apibendrinimams.

Bendrieji/papildomi komentarai:

- Užtikrinti vienodas starto švietime galimybes – gerai. Tačiau vertėtų labiau apgalvoti, ar tikrai vienodos starto galimybės siejamos su ikimokyklinio ugdymo ir visos dienos mokyklos prieinamo didinimu.
- Pasigendama kultūros įtraukties į švietimo procesus
- Akcentuota, kad būtina inicijuoti mažų mokyklų uždarymą, skiriant papildomą finansavimą vaikus priimančioms mokykloms bei užtikrinant saugų ir patogų poveikį nuo namų iki artimiausios mokyklos.
- Siūloma pradinėse mokyklose privalomai įgyvendinti visos dienos mokyklos modelį, skatinti privalomą ikimokyklinį ugdymą.
- Atkreiptas dėmesys, kad sudėtingais atvejais šeimose labai pasiteisina savalaikis paslaugų gavimas namuose - pvz., psichologo, socialinio darbuotojo, psichiatro paslaugos.

Atsakymų skaičius: 6

IŠŠŪKIAI: Kiek jūs sutinkate/nesutinkate su šiais teiginiais (lentelėje pateikiamas konkretų variantą pasirinkusių respondentų skaičius)?

	1-visiškai nesutinku	2- nesutinku	3- labiau nesutinku, nei sutinku	4- nei sutinku, nei nesutinku	5- labiau sutinku, nei nesutinku	6- sutinku	7- visiškai sutinku	Nežinau/ negaliu atsakyti	Atsakymų skaičius iš viso
Visi identifikuoti iššūkiai yra svarbūs ir aktualūs	-	1	-	-	-	2	3	-	6
Yra identifikuoti visi svarbiausi iššūkiai šioje srityje	-	1	-	-	-	2	3	-	6

Kurie iš minimų iššūkių Jums atrodo patys svarbiausi/aktualiausi (pasirinkite iki 3 variantų)? Kurie iš minimų iššūkių Jums atrodo kaip mažiausiai svarbūs/aktualūs (pasirinkite iki 3 variantų)?

Respondentas Nr. 102

Svarbiausi/aktualiausi iššūkiai:

- Socialiniai, ekonominiai ir kultūriniai aspektai nulemia ženklus mokinių pasiekimų skirtumus tarp geresnėse sąlygose esančių vaikų ir nepalankiose sąlygose esančių vaikų, dėl šios priežasties vyksta socialinės atskirties didėjimas vėlesniame amžiuje
- Didelei daliai specialiosiose mokyklos besimokančių vaikų skiriamas mokymasis namuose, nes mokyklos nepasirengusios jų priimti

Pakomentuokite savo pasirinkimus:

- Šiuo metu įgyvendinamos visos dienos mokyklos iniciatyvos savivaldybėse yra mažai susijusios su mokinių pasiekimų ir įtraukties didinimu ir yra orientuotos į priežiūros paslaugas

VEIKLOS: Kiek jūs sutinkate/nesutinkate su šiais teiginiais (lentelėje pateikiamas konkretų variantą pasirinkusių respondentų skaičius)?

	1-visiškai nesutinku	2- nesutinku	3- labiau nesutinku, nei sutinku	4- nei sutinku, nei nesutinku	5- labiau sutinku, nei nesutinku	6- sutinku	7- visiškai sutinku	Nežinau/ negaliu atsakyti	Atsakymų skaičius iš viso
Visos numatytos veiklos yra svarbios ir tinkamos, siekiant įgyvendinti šį uždavinį	-	-	-	1	-	2	3	-	6
Visos svarbiausios veiklos, būtinos šio uždavinio įgyvendinimui yra minimos dabartiniame	-	1	-	-	1	1	3	-	6

Programos projekte									
Sėkmingai įgyvendintos minimos veiklos leis pasiekti reikšmingą teigiamą progresą siekiant didinti švietimo prieinamumą sudarant vienodas galimybes gauti kokybiškas ir įtraukias švietimo ir mokymo paslaugas	1	-	-	-	-	2	3	-	6

Kurios iš minimų veiklų Jums atrodo pačios svarbiausios/tinkamiausios (pasirinkite iki 3 variantų)? Kurios iš minimų veiklų Jums atrodo kaip mažiausiai svarbios/tinkamos? (pasirinkite iki 3 variantų)

Respondentas Nr. 102

Mažiausiai svarbios/tinkamos veiklos:

- Užtikrinant vienodas starto švietime galimybes, padidinti ikimokyklinio ugdymo ir visos dienos mokyklos prieinamas paslaugas asmenims, patiriantiems atskirtį

Svarbiausios/tinkamiausios veiklos:

- Pagerinti švietimo įtrauktį asmenims, patiriantiems atskirtį, suteikti švietimo pagalbą bei koordinuotai teikiamas paslaugas

Pakomentuokite savo pasirinkimus:

- Užtikrinant vienodas starto švietime galimybes - gerai, tačiau vertėtų labiau apgalvoti ar tikrai vienodos starto galimybės siejamos su ikimokyklinio ugdymo ir visos dienos mokyklos prieinamo didinimu.

Įvardinkite galimai svarbias veiklas, kurios šiuo metu nėra minimos Programos projekte ties šiuo uždaviniu.

- Kultūros įtrauktis į švietimo procesus

Į ką dar Jūsų nuomone vertėtų atsižvelgti įgyvendinant/planuojant šį uždavinį.

- Inicijuoti mažų mokyklų uždarymą skiriant papildomą finansavimą vaikus priimančioms mokykloms, užtikrinant saugų ir patogų pavežėjimą nuo namų iki artimiausios mokyklos. Pradinėje mokykloje privalomai įgyvendinti visos dienos mokyklos modelį, skatinti privalomą ikimokyklinį ugdymą.
- Sudėtingais atvejais šeimose labai svarbu bei pasiteisina savalaikis paslaugų gavimas namuose - pvz., psichologo, socialinio darbuotojo, psichiatro paslaugos (pagal galimybes).

Uždavinys 4.4. Skatinti lanksčias kompetencijų kėlimo, kvalifikacijos įgijimo ir persikvalifikavimo galimybes

Apibendrinimas:

Sprendžiami iššūkiai:

- Dauguma atsakiusių sutinka, kad visi uždavinyje identifikuoti iššūkiai yra svarbūs ir aktualūs (8 iš 10 atsakiusių), bei kad nėra praleidžiami svarbūs iššūkiai (9 iš 10 atsakiusių).
- Svarbiausi iššūkiai: Abu iššūkių aktualumą komentavę respondentai pasirinko „MVG sistemos lankstumo, inovatyvumo ir MVG aprėpties trūkumas“ kaip svarbiausią iššūkį.
- Mažiausiai svarbūs iššūkiai: Abu iššūkių aktualumą komentavę respondentai teigė, kad mažiausiai svarbus/aktualus iššūkis yra „Žema žemos kvalifikacijos suaugusių (ypač vyresniojo amžiaus) asmenų, migrantų, pabėgėlių ir kt. integracija į darbo rinką, nulemta šių grupių atstovų kvalifikacijos neatitikimų darbdavių poreikiams bei nepakankamų bendrųjų gebėjimų (įskaitant ir skaitmeninius)“. Teigta, kad dėmesys šiam iššūkiui „užprogramuoja“, kad ir toliau Lietuva liktų tik žemą pridėtinę vertę kuriančia šalimi, nes „iš žemos kvalifikacijos aukštos nepadarysi, o su naujomis technologijomis gali dirbti tik aukštos kvalifikacijos darbuotojai“.
- Kaip sričiai svarbius iššūkius, kurie šiuo metu nėra minimi Programos projekte respondentai įvardino:
  - Racionalus piliečių apmokymas

Numatomos veiklos:

- Dauguma atsakiusių sutinka, kad visos numatytos veiklos yra svarbios ir tinkamos (9 iš 10 atsakiusių), kad nėra praleidžiamos svarbios veiklos (8 iš 10 atsakiusių), bei kad sėkmingai įgyvendintos minimos veiklos leis pasiekti reikšmingą teigiamą progresą (9 iš 10 atsakiusių).

Bendrieji/papildomi komentarai:

- Stinga sistemiškumo
- Reikėtų atkreipti dėmesį į „valstybės reikmes“

Atsakymų skaičius: 10

IŠŠŪKIAI: Kiek jūs sutinkate/nesutinkate su šiais teiginiais (lentelėje pateikiamas konkretų variantą pasirinkusių respondentų skaičius)?

	1- visiškai nesutinku	2- nesutinku	3- labiau nesutinku, nei sutinku	4- nei sutinku, nei nesutinku	5- labiau sutinku, nei nesutinku	6- sutinku	7- visiškai sutinku	Nežinau/ negaliu atsakyti	Atsakymų skaičius iš viso
Visi identifikuoti iššūkiai yra svarbūs ir aktualūs	-	1	-	1	-	4	4	-	10
Yra identifikuoti visi svarbiausi iššūkiai šioje srityje	-	-	-	1	-	5	4	-	10

Kurie iš minimų iššūkių Jums atrodo patys svarbiausi/aktualiausi (pasirinkite iki 3 variantų)? Kurie iš minimų iššūkių Jums atrodo kaip mažiausiai svarbūs/aktualūs (pasirinkite iki 3 variantų)?

Respondentas Nr. 239

Mažiausiai svarbūs iššūkiai:

- Žema žemos kvalifikacijos suaugusių (ypač vyresniojo amžiaus) asmenų, migrantų, pabėgėlių ir kt. integracija į darbo rinką, nulemta šių grupių atstovų kvalifikacijos neatitikimų darbdavių poreikiams bei nepakankamų bendrųjų gebėjimų (įskaitant ir skaitmeninius)

Svarbiausi/aktualiausi iššūkiai:

- MVG sistemos lankstumo, inovatyvumo ir MVG aprėpties trūkumas

Pakomentuokite savo pasirinkimus:

- Stinga sistemiškumo

Respondentas Nr. 304

Mažiausiai svarbūs iššūkiai:

- Žema žemos kvalifikacijos suaugusių (ypač vyresniojo amžiaus) asmenų, migrantų, pabėgėlių ir kt. integracija į darbo rinką, nulemta šių grupių atstovų kvalifikacijos neatitikimų darbdavių poreikiams bei nepakankamų bendrųjų gebėjimų (įskaitant ir skaitmeninius)

Svarbiausi/aktualiausi iššūkiai:

- MVG sistemos lankstumo, inovatyvumo ir MVG aprėpties trūkumas

Pakomentuokite savo pasirinkimus:

- Iš žemos kvalifikacijos aukštos nepadarysi. Su naujomis technologijomis gali dirbti tik aukštos kvalifikacijos darbuotojai. Programuojama, kad ir toliau šalis liktų tik ž pridėtinę vertę kuriančia

Įvardinkite šiai sričiai svarbius iššūkius, kurie šiuo metu nėra minimi ties uždaviniu

- Racionalus piliečių apmokymas

VEIKLOS: Kiek jūs sutinkate/nesutinkate su šiais teiginiais (lentelėje pateikiamas konkretų variantą pasirinkusių respondentų skaičius)?

	1-visiškai nesutinku	2- nesutinku	3- labiau nesutinku, nei sutinku	4- nei sutinku, nei nesutinku	5- labiau sutinku, nei nesutinku	6- sutinku	7- visiškai sutinku	Nežinau/ negaliu atsakyti	Atsakymų skaičius iš viso
Visos numatytos veiklos yra svarbios ir tinkamos, siekiant įgyvendinti šį uždavinį	-	-	1	-	-	5	4	-	10
Visos svarbiausios veiklos, būtinos šio uždavinio įgyvendinimui yra minimos dabartiniame Programos projekte	-	1	-	1	-	4	4	-	10
Sėkmingai įgyvendintos minimos veiklos leis pasiekti reikšmingą teigiamą progresą siekiant skatinti lanksčias kompetencijų kėlimo, kvalifikacijos įgijimo ir persikvalifikavimo galimybes	-	-	1	-	-	4	5	-	10

Kurios iš minimų veiklų Jums atrodo pačios svarbiausios/tinkamiausios (pasirinkite iki 3 variantų)? Kurios iš minimų veiklų Jums atrodo kaip mažiausiai svarbios/tinkamos? (pasirinkite iki 3 variantų)

Respondentas Nr. 304

Mažiausiai svarbios/tinkamos veiklos:

- Integruoti žemos kvalifikacijos suaugusius asmenis, migrantus, pabėgėlius ir kt. pažeidžiamas grupes į darbo rinką

Svarbiausios/tinkamiausios veiklos:

- Didinti dalyvavimą MVG

Įvardinkite galimai svarbias veiklas, kurios šiuo metu nėra minimos Programos projekte ties šiuo uždaviniu.

- Sisteminis uždavinio sprendimas

Į ką dar Jūsų nuomone vertėtų atsižvelgti įgyvendinant/planuojant šį uždavinį.

- Į Valstybės reikmes

Uždavinys 4.5. Gerinti švietimo, mokymo ir mokymosi visą gyvenimą kiekvienam paslaugas tobulinant infrastruktūrą (ERPF)

Apibendrinimas:

Sprendžiami iššūkiai:

- Dauguma atsakiusių sutinka, kad visi uždavinys identifikuoti iššūkiai yra svarbūs ir aktualūs (8 iš 9 atsakiusių), bei kad nėra praleidžiami svarbūs iššūkiai (8 iš 9 atsakiusių).

Numatomos veiklos:

- (Beveik) visi atsakiusieji sutinka, kad visos numatytos veiklos yra svarbios ir tinkamos (9 iš 9 atsakiusių), kad nėra praleidžiamos svarbios veiklos (8 iš 9 atsakiusių), bei kad sėkmingai įgyvendintos minimos veiklos leis pasiekti reikšmingą teigiamą progresą (8 iš 9 atsakiusių).

Bendrieji/papildomi komentarai:

- Teigiamai įvertinta tai, kad „pagaliau atkreipiamas dėmesys, kad laboratorijas reikia modernizuoti būtent pagrindinėse mokyklose“. Dalis pagrindinių mokyklų yra stiprios ir turi pakankamai mokinių, o kenčia dėl mokinių nutekėjimo į gimnazijas būtent dėl modernių mokymo priemonių gamtos mokslams trūkumo.
- Nepritariama veiklai „Sukurti mokytojų rengimui ir edukologijos doktorantūros vykdymui reikalingą infrastruktūrą“, nes tai „vienam universitetui pritaikyta priemonė“.
- Neigiamai vertinamas geresnis profesinių mokyklų aprūpinimas, lyginant su aukštosiomis mokyklomis.
- Akcentuota, kad reikėtų išsaugoti esamą profesinių mokyklų bazę ir mažose gyvenvietėse, nes taip užtikrinamas atskirties mažinimas bei regioninės politikos įgyvendinimas.

Atsakymų skaičius: 9

IŠŠŪKIAI: Kiek jūs sutinkate/nesutinkate su šiais teiginiais (lentelėje pateikiamas konkretų variantą pasirinkusių respondentų skaičius)?

	1- visiškai nesutinku	2- nesutinku	3- labiau nesutinku, nei sutinku	4- nei sutinku, nei nesutinku	5- sutinku, labiau nesutinku	6- sutinku	7- visiškai sutinku	Nežinau/ negaliu atsakyti	Atsakymų skaičius iš viso
Visi identifikuoti iššūkiai yra svarbūs ir aktualūs	-	-	1	-	-	7	1	-	9
Yra identifikuoti visi svarbiausi iššūkiai šioje srityje	-	-	-	-	-	7	1	1	9

Kurie iš minimų iššūkių Jums atrodo patys svarbiausi/aktualiausi (pasirinkite iki 3 variantų)? Kurie iš minimų iššūkių Jums atrodo kaip mažiausiai svarbūs/aktualūs (pasirinkite iki 3 variantų)?

Respondentas Nr. 122

Mažiausiai svarbūs iššūkiai:

- Nepakankamas regionų profesinio mokymo įstaigų aprūpinimas darbo rinkos poreikius ir regioninio balanso išlaikymą atitinkančia infrastruktūra, iš dalies lemiantis žemą dalyvavimo MVG veiklose bei darbuotojų kvalifikacijos neatitikimo darbdavių poreikiams lygį
- Profesinio mokymo ir studijų infrastruktūros trūkumai, iš dalies mažinantys galimybes įgyti paklausias ir inovacijas darbo rinkoje atliepančias kvalifikacijas

Svarbiausi/aktualiausi iššūkiai:

- Nepakankamai stiprūs pedagogų rengimo centrai, priemonių ir laboratorijų reikalingų kokybiškai ruošti ateities mokytojų trūkumas
- Tik apie 33% Lietuvos bendrojo ugdymo mokyklų turi gamtos mokslų laboratorijas, o mieste tokių mokyklų dalis beveik dvigubai didesnė nei kaime, prasčiausiai laboratorijomis aprūpintos pagrindinės mokyklos (~20%) ir pradinės mokyklos (~4%). Tinkamų mokymo laboratorijų trūkumas nulemia pastebimai prastesnius Lietuvos mokinių pasiekimus gamtos moksluose palyginus su Europos vidurkiu

Pakomentuokite savo pasirinkimus:

- pagaliau atkreipiamas dėmesys, kad laboratorijas reikia modernizuoti būtent pagrindinėse mokyklose, nes dalis iš jų yra stiprios ir turi pakankamai mokinių, o kenčia dėl mokinių nutekėjimo į gimnazijas būtent dėl modernių mokymo priemonių gamtos mokslams trūkumo.

VEIKLOS: Kiek jūs sutinkate/nesutinkate su šiais teiginiais (lentelėje pateikiamas konkretų variantą pasirinkusių respondentų skaičius)?

	1-visiškai nesutinku	2- nesutinku	3- labiau nesutinku, nei sutinku	4- nei sutinku, nei nesutinku	5- labiau sutinku, nei nesutinku	6- sutinku	7- visiškai sutinku	Nežinau/ negaliu atsakyti	Atsakymų skaičius iš viso
Visos numatytos veiklos yra svarbios ir tinkamos, siekiant įgyvendinti šį uždavinį	-	-	-	-	1	7	1	-	9
Visos svarbiausios veiklos, būtinos šio uždavinio įgyvendinimui yra minimos dabartiniame Programos projekte	-	-	-	1	-	7	1	-	9
Sėkmingai įgyvendintos minimos veiklos leis pasiekti reikšmingą teigiamą progresą siekiant gerinti švietimo, mokymo ir mokymosi visą gyvenimą kiekvienam paslaugas tobulinant infrastruktūrą (ERPF)	-	-	-	1	-	7	1	-	9

Kurios iš minimų veiklų Jums atrodo pačios svarbiausios/tinkamiausios (pasirinkite iki 3 variantų)? Kurios iš minimų veiklų Jums atrodo kaip mažiausiai svarbios/tinkamos? (pasirinkite iki 3 variantų)

Respondentas Nr. 122

Mažiausiai svarbios/tinkamos veiklos:

- Profesinių mokyklų regionuose infrastruktūros gerinimas pritaikant naujiems iššūkiams
- Sukurti mokytojų rengimui ir edukologijos doktorantūros vykdymui reikalingą infrastruktūrą

Svarbiausios/tinkamiausios veiklos:

- Gerinti švietimo paslaugų kokybę aprūpinant efektyviai veikiančias bendrojo ugdymo mokyklas laboratorine įranga ir priemonėmis

Pakomentuokite savo pasirinkimus:

- tai kad profesinės mokyklos jau dabar viskuo aptekę ir geriau apsirūpinę nei aukštosios mokyklos, pinigų mėtymas. dėl Sukurti mokytojų rengimui ir edukologijos doktorantūros vykdymui reikalingą infrastruktūrą - akivaizdžiai vienam universitetui pritaikyta priemonė, kategoriškai nesutinku.

Į ką dar Jūsų nuomone vertėtų atsižvelgti įgyvendinant/planuojant šį uždavinį.

- Išsaugoti esamą profesinių mokyklų bazę ir mažose gyvenvietėse, nes taip užtikrinamas atskirties mažinimas, regioninės politikos įgyvendinimas.

Uždavinys 4.6. Didinti ugdymo ir koordinuotai teikiamų paslaugų prieinamumą ir kokybę švietimo įstaigose nepalankias sąlygas turintiems mokiniams (ERPF)

Respondentų skaičius per mažas bet kokiems apibendrinimams.

Bendrieji/papildomi komentarai:

- Pagal pasirinktas priemones/veiklas, panašu, kad daugiausia investicijų bus skiriama infrastruktūrai, o ne kokybės didinimui.
- Visos lėšos turėtų būti skirta mažiau galimybių turintiems.
- Būrelius turi finansuoti ne tik valstybė (su 15 eurų per mėn.), bet ir savivaldybės.
- Susidaro įspūdis, kad „vėl bus kuriamos biudžetinės įstaigos, kurios dėl psichologų specialistų trūkumo vis tiek nesugebės įtraukti mažiau galimybių turinčius“.
- Labai reikia plėsti visos dienos mokyklas, kadangi girdimas vis didesnis tėvų poreikis, kad vaikas būtų užimtas iki 17 val.

Atsakymų skaičius: 6

IŠŠŪKIAI: Kiek jūs sutinkate/nesutinkate su šiais teiginiais (lentelėje pateikiamas konkretų variantą pasirinkusių respondentų skaičius)?

	1- visiškai nesutinku	2- nesutinku	3- labiau nesutinku, nei sutinku	4- nei sutinku, nei nesutinku	5- labiau sutinku, nei nesutinku	6- sutinku	7- visiškai sutinku	Nežinau/ negaliu atsakyti	Atsakymų skaičius iš viso
Visi identifikuoti iššūkiai yra svarbūs ir aktualūs	-	1	1	-	-	2	2	-	6
Yra identifikuoti visi svarbiausi iššūkiai šioje srityje	1	-	3	-	-	2	2	-	6

Kurie iš minimų iššūkių Jums atrodo patys svarbiausi/aktualiausi (pasirinkite iki 3 variantų)? Kurie iš minimų iššūkių Jums atrodo kaip mažiausiai svarbūs/aktualūs (pasirinkite iki 3 variantų)?

Respondentas Nr. 102

Mažiausiai svarbūs iššūkiai:

- Ribotos galimybės likti ir turiningai leisti laiką mokykloje po pamokų

Svarbiausi/aktualiausi iššūkiai:

- Neįgaliems asmenims pritaikytos švietimo infrastruktūros trūkumas ar jos nepasiekiamumas nep prisideda prie švietimo paslaugų prieinamumo didinimo atskirtį patiriantiems vaikams ir jų pilnavertės integracijos į visuomenę
- Esama švietimo pagalbos sistema neužtikrina efektyvaus ir kokybiško paslaugų teikimo visiems įvairių ugdymosi poreikių turintiems mokiniams

Pakomentuokite savo pasirinkimus:

- Pagal pasirinktas priemones/veiklas, panašu, kad daugiausia investicijų bus skiriama infrastruktūrai, o ne kokybės didinimui.

Respondentas Nr. 177

Mažiausiai svarbūs iššūkiai:

- Ribotos galimybės likti ir turiningai leisti laiką mokykloje po pamokų
- Esama švietimo pagalbos sistema neužtikrina efektyvaus ir kokybiško paslaugų teikimo visiems įvairių ugdymosi poreikių turintiems mokiniams

Svarbiausi/aktualiausi iššūkiai:

- Neįgaliesiems asmenims pritaikytos švietimo infrastruktūros trūkumas ar jos nepasiekiamumas neprisideda prie švietimo paslaugų prieinamumo didinimo atskirtį patiriantiems vaikams ir jų pilnavertės integracijos į visuomenę

Pakomentuokite savo pasirinkimus:

- visos lėšos turėtų būti skirta mažiau galimybių turintiems, o būrelius turi finansuoti ne tik valstybė su 15 eurų per mėn. bet ir savivaldybės.

VEIKLOS: Kiek jūs sutinkate/nesutinkate su šiais teiginiais (lentelėje pateikiamas konkretų variantą pasirinkusių respondentų skaičius)?

	1-visiškai nesutinku	2-nesutinku	3- labiau nesutinku, nei sutinku	4- nei sutinku, nei nesutinku	5- labiau sutinku, nei nesutinku	6-sutinku	7-visiškai sutinku	Nežinau/negaliu atsakyti	Atsakymų skaičius iš viso
Visos numatytos veiklos yra svarbios ir tinkamos, siekiant įgyvendinti šį uždavinį	-	1	1	-	-	2	2	-	6
Visos svarbiausios veiklos, būtinos šio uždavinio įgyvendinimui yra minimos dabartiniame Programos projekte	-	1	1	-	-	3	1	-	6
Sėkmingai įgyvendintos minimos veiklos leis pasiekti reikšmingą teigiamą progresą siekiant didinti ugdymo ir koordinuotai teikiamų paslaugų prieinamumą ir kokybę švietimo įstaigose nepalankias sąlygas turintiems mokiniams (ERPF)	1	-	1	-	-	2	2	-	6

Kurios iš minimų veiklų Jums atrodo pačios svarbiausios/tinkamiausios (pasirinkite iki 3 variantų)? Kurios iš minimų veiklų Jums atrodo kaip mažiausiai svarbios/tinkamos? (pasirinkite iki 3 variantų)

Respondentas Nr. 102

Mažiausiai svarbios/tinkamos veiklos:

- Švietimo įstaigų aprūpinimas priemonėmis ir įranga, reikalinga vykdyti visos dienos mokyklos veiklas
- Racionaliai naudojant nacionalinius ir savivaldybių švietimo pagalbos išteklius bei gerinant švietimo pagalbos prieinamumą ir kokybę įvairių ugdymosi poreikių turintiems mokiniams, išvystyti regioninius švietimo pagalbos centrus

Svarbiausios/tinkamiausios veiklos:

- Padidinti ugdymo paslaugų prieinamumą atskirtį patiriantiems vaikams infrastruktūrą pritaikant neįgaliesiems efektyviai veikiančiose mokyklose

Respondentas Nr. 177

Mažiausiai svarbios/tinkamos veiklos:

- Švietimo įstaigų aprūpinimas priemonėmis ir įranga, reikalinga vykdyti visos dienos mokyklos veiklas
- Racionaliai naudojant nacionalinius ir savivaldybių švietimo pagalbos išteklius bei gerinant švietimo pagalbos prieinamumą ir kokybę įvairių ugdymosi poreikių turintiems mokiniams, išvystyti regioninius švietimo pagalbos centrus

Svarbiausios/tinkamiausios veiklos:

- Padidinti ugdymo paslaugų prieinamumą atskirtį patiriantiems vaikams infrastruktūrą pritaikant neįgaliesiems efektyviai veikiančiose mokyklose

Pakomentuokite savo pasirinkimus:

- vėl bus kuriamos biudžetinės įstaigos, kurios dėl psichologų specialistų trūkumo vis tiek nesugebės įtraukti mažiau galimybių turinčius.

! ką dar Jūsų nuomone vertėtų atsižvelgti įgyvendinant/planuojant šį uždavinį.

- labai reikia plėsti visos dienos mokyklas, kadangi girdimas vis didesnis tėvų poreikis, kad vaikas būtų užimtas iki 17 val.

Uždavinys 4.7. Skatinti aktyvią įtrauktį, siekiant propaguoti lygias galimybes ir aktyvų dalyvavimą ir gerinti įsidarbinamumą

Apibendrinimas:

Sprendžiami iššūkiai:

- Absoliuti dauguma atsakiusių sutinka, kad visi uždavinyje identifikuoti iššūkiai yra svarbūs ir aktualūs (16 iš 19 atsakiusių), bei kad nėra praleidžiami svarbūs iššūkiai (16 iš 19 atsakiusių).
- Svarbiausi/aktualiausi iššūkiai: „Silpnas pilietinis aktyvumas“ buvo dažniausiai minimas kaip svarbiausias/aktualiausias iššūkis: šį variantą pasirinko visi 3 iššūkių aktualumą komentavę respondentai. Taip pat akcentuota, kad silpnas pilietinis aktyvumas, žemas teisinis, konstitucinis, ekonominis raštingumas egzistuoja ne tik tarp socialinę atskirtį patiriančių asmenų.
- Kaip sričiai svarbius iššūkius, kurie šiuo metu nėra minimi Programos projekte respondentai įvardino:
  - Diskriminacija ir nelygios galimybės Programoje neminimoms grupėms (diskriminacija turi būti mažinama visiems Lygių galimybių įstatyme numatytais pagrindais). „Nesuprantama, kodėl prioritetas teikiamas tik lyčių lygybei atvirai ignoruojant bendrą nediskriminavimo principą. Horizontalaus prioriteto nepakanka, nediskriminavimo bei netolerancijos problema Lietuvoje nemažėja taip pat kaip ir lyčių nelygybė.“

Numatomos veiklos:

- Absoliuti dauguma atsakiusių sutinka, kad visos numatytos veiklos yra svarbios ir tinkamos (18 iš 19 atsakiusių), kad nėra praleidžiamos svarbios veiklos (18 iš 19 atsakiusių), bei kad sėkmingai įgyvendintos minimos veiklos leis pasiekti reikšmingą teigiamą progresą (18 iš 19 atsakiusių).
- Kaip svarbias veiklas, kurios šiuo metu nėra minimos Programos projekte respondentai įvardino:
  - Savarankiškos darbo vietos kūrimas: Veiklos „Skatinti aktyvesnį vietos bendruomenių dalyvavimą“ aprašymas turėtų būti papildytas, kadangi įsitraukimas į darbo rinką gali būti siejamas ne tik siūlomos darbo vietos užėmimu (įgijus reikiamą kvalifikaciją), bet ir savarankiškos darbo vietos kūrimu. Tokiu atveju asmenims reikalingas informavimas ir palydėjimas įforminant veiklą bei pagalba
  - Teigiamos visuomenės nuomonės apie lygių galimybių visiems svarbą skatinimas.

Bendrieji/papildomi komentarai:

- Atkreiptas dėmesys, kad dažnai paslaugų ir pagalbos įsidarbinant negauna visuomenės nariai, kurie nepriklauso labiausiai pažeidžiamoms grupėms (pvz., jaunimas, priešpensinio amžiaus asmenys, kuriems sunku įsitvirtinti darbo rinkoje, tačiau jie nėra ilgalaikiai bedarbiai, turi darbus, tačiau labai mažai apmokamus, neturi galimybės kelti kvalifikacijos, nediršta, neturi žinių ir įgūdžių, kaip gerinti savo padėtį).
- Akcentuota, kad svarbu į šių problemų sprendimą įtraukti vietos bendruomenes; turėtų būti taikomas bendruomenės inicijuotos vietos plėtros metodas. „Darbu su socialiai pažeidžiamais, socialinę riziką (atsiktį) patiriančiais asmenimis turi būti pasitelkiami specialistai, o ne tikimasi (kaip buvo tikėtasi šiame laikotarpyje), kad bendruomenių ir NVO savanoriai nuosekliai ir ilgą laiką dirbs su šiomis socialinėmis grupėmis. NVO yra pajėgios daug lanksčiau reaguoti į įvairius socialinius sunkumus patiriančių asmenų poreikius ir suteikti pagalbą nedelsiant (ko negeba valstybės ir savivaldybių institucijos)., tačiau negalima tikėtis, kad NVO tai gali profesionaliai daryti nuosavomis lėšomis ir tik savanoriškais pagrindais. Nacionalinės savanoriškos veiklos sistemos sukūrimas gali tapti dar vienu biurokratiu mechanizmu, kuris neatneš realios naudos.“
- Suabejota, kiek efektyvios yra VVG priemonės (bent jau didžiuosiuose miestuose).
- Reikėtų labiau detalizuoti veiklas, skirtas socialinei integracijai didinti, susietas su kultūros edukacija ir kūrybingumo skatinimu, nes racionaliai jas taikant, didėja motyvacija dalyvauti bendruomenės gyvenime ir atsiranda saviraiškos galimybė, kuri labai svarbi asmenybės reabilitacijai. „Tik konkrečiau įvardinus šias veiklas, taps aišku, koks jų ryšys su uždaviniu.“
- Neaišku, kodėl 4.7. uždavinyje numatoma tikslinė grupė - žiniasklaida.

Atsakymų skaičius: 19

IŠŠŪKIAI: Kiek jūs sutinkate/nesutinkate su šiais teiginiais (lentelėje pateikiamas konkretų variantą pasirinkusių respondentų skaičius)?

	1-visiškai nesutinku	2- nesutinku	3- labiau nesutinku,	4- nei sutinku, nei nesutinku	5- labiau sutinku, nei	6- sutinku	7- visiškai	Nežinau/ negaliu	Atsakymų skaičius iš

			nei sutinku		nesutinku		sutinku	atsakyti	viso
Visi identifikuoti iššūkiai yra svarbūs ir aktualūs	-	1	-	2	-	7	9	-	19
Yra identifikuoti visi svarbiausi iššūkiai šioje srityje	1	2	-	-	1	9	7	-	19

Kurie iš minimų iššūkių Jums atrodo patys svarbiausi/aktualiausi (pasirinkite iki 3 variantų)? Kurie iš minimų iššūkių Jums atrodo kaip mažiausiai svarbūs/aktualūs (pasirinkite iki 3 variantų)?

Respondentas Nr. 134

Mažiausiai svarbūs iššūkiai:

- Situacija lyčių lygybės srityje negerėja: Europos lyčių lygybės instituto Lyčių lygybės indekso duomenimis, Lietuvos rodiklis nukrito nuo 56,8 2017 m. iki 55,5 2019 m.

Svarbiausi/aktualiausi iššūkiai:

- Silpna socialiai pažeidžiamų, socialinę riziką (atskirtį) patiriančių asmenų integracija į bendruomenę, žemas savarankiškumas ir dalyvavimas visuomeninėje veikloje
- Silpnas pilietinis aktyvumas

Pakomentuokite savo pasirinkimus:

- Silpnas pilietinis aktyvumas, žemas teisinis, konstitucinis, ekonominis raštingumas ne tik tarp socialinę atskirtį patiriančių asmenų. Socialinę atskirtį patiriančių asmenų grupė yra tokiu būdu stigmatizuojama, pabrėžiama, tačiau dažnai paslaugų ir pagalbos įsidarbinant negauna kiti visuomenės nariai (jaunimas, priešpensinio amžiaus asmenys, kuriems sunku įsitvirtinti darbo rinkoje, tačiau jie nėra ilgalaikiai bedarbiai, turi darbus, tačiau labai mažai apmokamus, neturi galimybės kelti kvalifikacijos, nedrįsta, neturi žinių ir įgūdžių, kaip gerinti savo padėtį).

Respondentas Nr. 102

Mažiausiai svarbūs iššūkiai:

- Silpna socialiai pažeidžiamų, socialinę riziką (atskirtį) patiriančių asmenų integracija į bendruomenę, žemas savarankiškumas ir dalyvavimas visuomeninėje veikloje

Svarbiausi/aktualiausi iššūkiai:

- Situacija lyčių lygybės srityje negerėja: Europos lyčių lygybės instituto Lyčių lygybės indekso duomenimis, Lietuvos rodiklis nukrito nuo 56,8 2017 m. iki 55,5 2019 m.
- Silpnas pilietinis aktyvumas

Pakomentuokite savo pasirinkimus:

- Jau ir dabar VVG priemonės (bent jau didžiuosiuose miestuose) klausimas kiek yra efektyvios...ir pasieks reikšmingų rezultatų.

Respondentas Nr. 195

Svarbiausi/aktualiausi iššūkiai:

- Silpnas pilietinis aktyvumas

Išvardinkite šiai sričiai svarbius iššūkius, kurie šiuo metu nėra minimi ties uždaviniu

- Svarbu į šių problemų sprendimą įtraukti vietos bendruomenes; turėtų būti taikomas bendruomenės inicijuotos vietos plėtros metodas. Darbui su socialiai pažeidžiamais, socialinę riziką (atskirtį) patiriančiais asmenimis turi būti pasitelkiami specialistai, o ne tikimasi (kaip buvo tikėtasi šiame laikotarpyje), kad bendruomenių ir NVO savanoriai nuosekliai ir ilgą laiką dirbs su šiomis socialinėmis grupėmis. NVO yra pajėgios daug lanksčiau reaguoti į įvairius socialinius sunkumus patiriančių asmenų poreikius ir suteikti pagalbą nedelsiant (ko negeba valstybės ir savivaldybių institucijos)., tačiau negalima tikėtis, kad NVO tai gali profesionaliai daryti nuosavomis lėšomis ir tik savanoriškais pagrindais. Nacionalinės savanoriškos veiklos sistemos sukūrimas gali tapti dar vienu biurokratiniu mechanizmu, kuris neatneš realios naudos. Mūsų miesto vietos plėtros strategijoje 2014-2020 m. buvo inicijuotas miesto/rajonų savanorių tinklo (pool'o) sukūrimas (kur savanoriai galėtų registruotis, dalyvauti mokymuose, esant poreikiui nukreipiami į

organizacijas ar pavienes iniciatyvas), tačiau VRM, vertindama strategiją, šį veiksmą išbraukė, motyvuodama tuo, kad savanoriai turi būti rengiami ir koordinuojami tik konkrečiame vietos projekte. Be to, konkrečiame projekte ESF leido organizuoti mokymus tik savanorių parengimui (pvz. teiki sociokultūrinės paslaugas), tačiau savanoriškos veiklos įsivertinimo (kokias kompetencijas ir praktinius įgūdžius įgijo, kur jas gali pritaikyti) seminarų organizavimo išlaidos nebuvo tinkamos finansuoti.

- Skatinti nediskriminavimą ir lygias galimybes visiems Lygių galimybių įstatyme numatytais pagrindais

VEIKLOS: Kiek jūs sutinkate/nesutinkate su šiais teiginiais (lentelėje pateikiamas konkretų variantą pasirinkusių respondentų skaičius)?

	1-visiškai nesutinku	2- nesutinku	3- labiau nesutinku, nei sutinku	4- nei sutinku, nei nesutinku	5- labiau sutinku, nei nesutinku	6- sutinku	7- visiškai sutinku	Nežinau/negaliu atsakyti	Atsakymų skaičius iš viso
Visos numatytos veiklos yra svarbios ir tinkamos, siekiant įgyvendinti šį uždavinį	-	1	-	-	1	8	9	-	19
Visos svarbiausios veiklos, būtinės šio uždavinio įgyvendinimui yra minimos dabartiniame Programos projekte	-	1	-	-	3	9	6	-	19
Sėkmingai įgyvendintos minimos veiklos leis pasiekti reikšmingą progresą siekiant skatinti aktyvią įtrauktį, siekiant propaguoti lygias galimybes ir aktyvų dalyvavimą ir gerinti įsidarbinamumą	1	-	-	-	1	10	7	-	19

Kurios iš minimų veiklų Jums atrodo pačios svarbiausios/tinkamiausios (pasirinkite iki 3 variantų)? Kurios iš minimų veiklų Jums atrodo kaip mažiausiai svarbios/tinkamos? (pasirinkite iki 3 variantų)

Respondentas Nr. 102

Svarbiausios/tinkamiausios veiklos:

- Skatinti moterų ir vyrų lygybę
- Skatinti aktyvesnį vietos bendruomenių dalyvavimą

Respondentas Nr. 267

Mažiausiai svarbios/tinkamos veiklos:

- Skatinti aktyvesnį vietos bendruomenių dalyvavimą

Svarbiausios/tinkamiausios veiklos:

- Stiprinti ir plėtoti savanorystę

Įvardinkite galimai svarbias veiklas, kurios šiuo metu nėra minimos Programos projekte ties šiuo uždaviniu.

- Veiklos "Skatinti aktyvesnį vietos bendruomenių dalyvavimą" aprašymas turėtų būti papildytas, kadangi įsitraukimas į darbo rinką gali būti siejamas ne tik siūlomos darbo vietos užėmimu (įgijus reikiamą kvalifikaciją), bet ir savarankiškos darbo vietos kūrimu. Tokiu atveju asmenims reikalingas informavimas ir palydėjimas įforminant veiklą (pvz. registruojant individualią veiklą) bei pagalba (metodinė bei priemonėmis) vystant jauną verslą (pvz. grožio, staliaus paslaugos, keramikos dirbinių gamyba ir pan.)
- Visuomenės nuomonės apie lygių galimybių visiems svarbą skatinimas.
- Vietos bendruomenės ir NVO yra pakankamai subrendę priimti atsakomybę už savo gyvenamąsias aplinkas, todėl pvz. viešų erdvių pritaikymo bendruomenių poreikiams projektai turėtų būti perduoti šioms organizacijoms, o ne vykdomi išskirtinai savivaldybių administracijų. Kai vietos bendruomenės nariai įgyvendina projektą, pvz. sutvarkydami aplinką (nutiesdami taką, įrengdami žaidimų aikšteles ir

pan.), jie tiesiogiai, ne tik formaliai, bet ir realiai tampa atsakingi už šios aplinkos priežiūrą, tausojimą, tobulinimą.

Į ką dar Jūsų nuomone vertėtų atsižvelgti įgyvendinant/planuojant šį uždavinį.

- Svarbu į šių problemų sprendimą įtraukti vietos bendruomenes; turėtų būti taikomas bendruomenės inicijuotos vietos plėtros metodas. Neaišku, kodėl kaip tikslinė grupė išskirtos savanorius priimančios (koordinuojančios) organizacijos. Dauguma NVO ir bendruomeninių organizacijų savo veiklą vykdydami pasitelkia savanorius. Jei tikslinė grupė - savanoriai, tai su jais dirbančios ne pelno siekiančios organizacijos yra tinkami projektų pareiškėjai. Kodėl žiniasklaida yra tikslinės grupės tarp visų kitų socialinės rizikos/atskirtų patiriančių asmenų?
- Nesuprantama, kodėl prioritetas teikiamas tik lyčių lygybei atvirai ignoruojant bendrą nediskriminavimo principą. Horizontalaus prioriteto nepakanka, nediskriminavimo bei netolerancijos problema Lietuvoje nemažėja taip pat kaip ir lyčių nelygybė.
- Aktyvesnis vietos bendruomenių dalyvavimas bus skatinamas tik tuo atveju, kai bendruomenei bus suteikiama reali sprendimų laisvė, prisiimant įsipareigojimus. Socialinės įtraukties didinimas galimas tik tokiu atveju, kai bendruomenė gali realizuoti savo unikalias idėjas savo pasirinktais metodais. Bendro viešos aplinkos sukūrimas leidžia visiems bendruomenės nariams prisidėti (fiziniais, intelektualiais ar kitais ištekliais), stiprina bendruomeniškumo jausmą ir atsakomybę už bendrai sukurtą gerovę. Be to, bendruomenės sprendimai dažniausiai ženkliai ekonomiškесni, nei tai darytų viešojo administravimo subjektai.
- Įsidarbinimo problemų patiria ne tik socialiai pažeidžiami asmenys ar registruoti bedarbiai. Reikėtų identifikuoti daugiau visuomenės grupių, kurioms reikalinga pagalba įsidarbinant, įgyjant įgūdžius, reikalingus amatui ar profesijai, psichologines žinias, reikalingas sėkmingam įsidarbinimui ar savarankiškam užimtumui (gimnazistai, profesinio rengimo centrų mokiniai, priešpensinio amžiaus asmenys, neįgalieji, keičiantys profesiją, neturintys kvalifikacijos, ilgai vaikus auginę namuose tėvai, ir t.t.).
- Reikėtų labiau detalizuoti veiklas, skirtas socialinei integracijai didinti, susietas su kultūros edukacija ir kūrybingumo skatinimu, nes racionaliai jas taikant, didėja motyvacija dalyvauti bendruomenės gyvenime ir atsiranda saviraiškos galimybė, kuri labai svarbi asmenybės reabilitacijai. Tik konkrečiau įvardinus šias veiklas, taps aišku, koks jų ryšys su uždaviniu.

Papildomi komentarai atsiųsti el.paštu

Biržų miesto VVG:

„Norime pasidalinti įžvalgomis dėl 4.7 uždavinio.

1. Biržuose turim neformalią iniciatyvinę grupę jaunų žmonių (dauguma grįžtančių vasaroti į Biržus), kurie kelias vasaras iš eilės savanoriškai plaukdavo į Meilės salą Širvėnos ežere ir ją tvarkydavo - šienaudavo, genėdavo krūmynus (savivaldybė tuo neužsiima). Objektas nekomercinis, bet patrauklus turistams/nuotykių ieškotojams. Patekti į salą galima tik valtimis, vandens dviračiais ir plaustu.

Labai gaila, kad nei per vieną iš VPS veiksmų negalėjome palaikyti jaunimo iniciatyvos.

2. Biržų Rotary klubas įrengė parką ir pėsčiųjų taką palei Širvėnos ežerą. Savivaldybė vykdo priežiūrą. Jei būtų buvę galima gauti finansavimą, tako danga būtų kitokia (ilgaamžiškesnė), būtų skulptūros, saulės laikrodis ir pan. Jei išleista suma būtų kaip projekto vykdytojo įnašas, projekto apimtis būtų 3-4 kartus didesnė. Visi projektavimo darbai ir dalis rangos darbų (įskaitant nuosavos technikos ir medžiagų naudojimą) atlikta savanoriškais pagrindais. Kadangi savivaldybių projektams įnašai ateityje tik didės, viešų erdvių tvarkymo-pritaikymo projektų mažės.

3. Turėjome ekspertą iš Nyderlandų projekte "Biržų tinklas". Nors savivaldybės atstovai nesiteikė dalyvauti seminare, vienas iš pavyzdžių kaip savivaldybės dirba su miestų/miestelių bendruomenėmis: problema - nesaugi perėja; savivaldybė duoda gyventojams (bendruomenei) 1000 Eur rasti juos tenkinantį sprendimą (organizuoti diskusijas su gyventojais, kviesti ekspertus, parengti techninį projektą). Pas mus kol kas tai sunkiai suvokiama, bet tik taip bendruomenė gali būti įgalinta prisiimti atsakomybę ir spręsti problemas.

Todėl manome, kad skatinant aktyvesnį bendruomenių įsitraukimą, būtina sudaryti tam sąlygas, numatant lėšas iš ERPF nedidelių viešos infrastruktūros projektų įgyvendinimui. Tai padės taupyti savivaldybių biudžetų lėšas; paramos lėšos bus panaudotos efektyviau ir atitiks vietos bendruomenių poreikius.“

Uždavinys 4.8. Suteikti daugiau vienodų galimybių už prieinamą kainą laiku gauti kokybiškų ir tvarių paslaugų; modernizuoti socialinės apsaugos sistemas, be kita ko, siekti, kad būtų socialinės apsaugos galimybių

Respondentų skaičius per mažas bet kokiems apibendrinimams.

Bendrieji/papildomi komentarai:

- Valstybinėje sistemoje nėra prieinamos kokybiškos psichologinės ir psichoterapinės paslaugos. Tebeegzistuoja didelės uždaro tipo psichiatrinės ligoninės, kuriose klesti prievarta ir žmogaus nugalimas. Atsižvelgiant į tai, rekomenduota:
  - 1. Uždaryti psichiatrinės ligoninės, vietoj jų psichiatrijos skyrius integruoti į bendro pobūdžio ligonines (pvz., Santariškes), siekiant sumažinti atskirtį ir prievartos galimybes.
  - 2. Ambulatorinėje grandyje reikšmingai didinti finansavimą psichologinėms ir psichoterapinėms konsultacijoms. Nesant tokių galimybių, valstybė turėtų investuoti į privatus psichologo/psichoterapeuto konsultacijas, pvz., pusę jų kainos. Kitą dalį sumokėtų žmogus.
  - 3. Panaikinti neveiksnio institutą, o žmonėms, kurie turi problemų priimti sprendimus ir prižiūrėti save, teikti socialinio darbuotojo, asmeninio asistento ir pan. paslaugas namuose.
- Akcentuotas poreikis ir būtinybė sukurti savanorių tinklą miestuose. Teigiamas pavyzdys iš jau įgyvendintų veiklų – savanorių skatinimas, apmokant už dirbtas valandas
- Senyvo amžiaus žmonėms reikėtų didinti pagalbos namuose prieinamumą. Reiktų mažinti socialinės priežiūros darbuotojams prižiūrimų asmenų skaičių.
- Siūloma į 4.8 uždavinio 2 veiklos pavyzdį įtraukti ne mažiau svarbias nestacionarias socialines paslaugas: transporto organizavimo paslaugų asmenims su negalia ir senyvo amžiaus asmenims plėtra bei laikino atokvėpio paslaugas.
- Siūloma labiau sukonkretizuoti veiklas. „Pavyzdžiui, apie nestacionarias paslaugas dokumente kalbama net 3 kartus (5,6,12 punktai) ir plačiai nurodoma, kokios paslaugos galės būti finansuojamos, tuo tarpu apie kitas, tokias kaip „Kompleksinių paslaugų šeimoms vystymas“ ar „Nuo psichoaktyvių medžiagų priklausomų asmenų psichosocialinė rehabilitacija ir reintegracija“, nepaaiškinta visai.“

Atsakymų skaičius: 5

IŠŠŪKIAI: Kiek jūs sutinkate/nesutinkate su šiais teiginiais (lentelėje pateikiamas konkretų variantą pasirinkusių respondentų skaičius)?

	1- visiškai nesutinku	2- nesutinku	3- labiau nesutinku, nei sutinku	4- nei sutinku, nei nesutinku	5- labiau sutinku, nei nesutinku	6- sutinku	7- visiškai sutinku	Nežinau/ negaliu atsakyti	Atsakymų skaičius iš viso
Visi identifikuoti iššūkiai yra svarbūs ir aktualūs	-	-	-	-	1	3	1	-	5
Yra identifikuoti visi svarbiausi iššūkiai šioje srityje	-	1	-	-	2	2	-	-	5

Kurie iš minimų iššūkių Jums atrodo patys svarbiausi/aktualiausi (pasirinkite iki 3 variantų)? Kurie iš minimų iššūkių Jums atrodo kaip mažiausiai svarbūs/aktualūs (pasirinkite iki 3 variantų)?

Respondentas Nr. 177

Mažiausiai svarbūs iššūkiai:

- Žemas NVO bei bendruomeninių organizacijų dalyvavimas teikiant viešąsias paslaugas

Svarbiausi/aktualiausi iššūkiai:

- Likusių be tėvų globos vaikų, proto ir (ar) psichikos negalią turinčių asmenų institucinė globa nesudaro tinkamų prielaidų bei galimybių pasirengti savarankiškam gyvenimui ir neužtikrina gyvenimo kokybės
- Didėja ilgalaikės priežiūros paslaugų poreikis
- Didėja poreikis įgalinti šeimas spręsti problemas, susijusias su šeimos (asmens) fizinių, emocinių, saugumo, socialinių, vaikų ugdymo, tarpusavio santykių, orumo poreikių patenkinimu, siekiant sumažinti neigiamą

poveikį šeimos (asmens) emocinei sveikatai ir išvengti patekimo į gilią krizę (smurtą, skyrybas, priklausomybes ir kt.)

Įvardinkite šiai sričiai svarbius iššūkius, kurie šiuo metu nėra minimi ties uždaviniu

- Tebeegzistuoja didelės uždaro tipo psichiatrinės ligoninės, kuriose klesti prievarta ir žmogaus nugalėjimas. Gydomas remiasi vien tik psichotropiniais, turinčiais daug žalingų poveikių, medikamentais. Valstybinėje sistemoje nėra prieinamos kokybiškos psichologinės ir psichoterapinės paslaugos. Egzistuoja neveiksnumo institutas, kuri iš esmės apriboja žmogaus kaip piliečio teises.
- Daugiau į veiklą pritraukti savanorius, juos apmokyti. Sėkmingai įgyvendintos veiklos - savanorių skatinimas, apmokant už dirbtas valandas

VEIKLOS: Kiek jūs sutinkate/nesutinkate su šiais teiginiais (lentelėje pateikiamas konkretų variantą pasirinkusių respondentų skaičius)?

	1-visiškai nesutinku	2- nesutinku	3- labiau nesutinku, nei sutinku	4- nei sutinku, nei nesutinku	5- labiau sutinku, nei nesutinku	6- sutinku	7- visiškai sutinku	Nežinau/negaliu atsakyti	Atsakymų skaičius iš viso
Visos numatytos veiklos yra svarbios ir tinkamos, siekiant įgyvendinti šį uždavinį	-	-	-	-	1	3	1	-	5
Visos svarbiausios veiklos, būtinės šio uždavinio įgyvendinimui yra minimos dabartiniame Programos projekte	-	1	-	-	2	2		-	5
Sėkmingai įgyvendintos minimos veiklos leis pasiekti reikšmingą teigiamą progresą siekiant suteikti daugiau vienodų galimybių už prieinamą kainą laiku gauti kokybiškų ir tvarių paslaugų; modernizuoti socialinės apsaugos sistemas, be kita ko, siekti, kad būtų socialinės apsaugos galimybių	-	-	-	-	1	3	1	-	5

Kurios iš minimų veiklų Jums atrodo pačios svarbiausios/tinkamiausios (pasirinkite iki 3 variantų)? Kurios iš minimų veiklų Jums atrodo kaip mažiausiai svarbios/tinkamos? (pasirinkite iki 3 variantų)

Respondentas Nr.

Mažiausiai svarbios/tinkamos veiklos:

- Stiprinti socialinės srities paslaugų ir pagalbos sistemą

Svarbiausios/tinkamiausios veiklos:

- Užtikrinti perėjimą nuo institucinės globos prie bendruomeninių paslaugų
- Užtikrinti nestacionarias, bendruomenines paslaugas
- Vystyti kompleksines paslaugas šeimoms
- Vykdyti nuo psichoaktyvių medžiagų priklausomų asmenų psichosocialinę reabilitaciją ir reintegraciją
- Vystyti socialinės srities viešųjų paslaugų perdavimo nevyriausybiniams ir bendruomeniniams organizacijoms modelį

Įvardinkite galimai svarbias veiklas, kurios šiuo metu nėra minimos Programos projekte ties šiuo uždaviniu.

- Senyvo amžiaus žmonėms didinti pagalba namuose. Mažinti socialinės priežiūros darbuotojams prižiūrimų asmenų skaičių.
- 1. Uždaryti psichiatrines ligonines, vietoj jų psichiatrijos skyrius integruoti į bendro pobūdžio ligonines (pvz., Santariškes), siekiant sumažinti atskirtį ir prievartos galimybes. 2. Ambulatorinėje grandyje reikšmingai didinti finansavimą psichologinėms ir psichoterapinėms konsultacijoms. Nesant tokiai galimybei, valstybė turėtų investuoti į privataus psichologo/psichoterapeuto konsultacijas, pvz., pusę jų kainos. Kitą dalį sumokėtų žmogus. 3. Panaikinti neveiksnio institutą, o žmonėms, kurie turi problemų priimti sprendimus ir prižiūrėti save, teikti socialinio darbuotojo, asmeninio asistento ir pan. paslaugas namuose.

Į ką dar Jūsų nuomone vertėtų atsižvelgti įgyvendinant/planuojant šį uždavinį.

- Sukurti savanorių tinklą miestuose.

Papildomi komentarai atsiųsti el.paštu

Druskininkų savivaldybės administracijos, Socialinės paramos skyrius:

„1. Į 4.8 uždavinio 2 veiklos pavyzdį įtraukti ne mažiau svarbias nestacionarias socialines paslaugas: transporto organizavimo paslaugų asmenims su negalia ir senyvo amžiaus asmenims plėtra bei laikino atokvėpio paslaugas, ir išdėstyti taip:

„Užtikrinti nestacionarias, bendruomenines paslaugas: asmenims, kuriems nustatytas socialinių paslaugų poreikis (išskyrus proto negalią ir (ar) psichikos sutrikimus turinčius asmenis) ir kurie negali pasirūpinti savimi, vystyti nestacionarias, bendruomenines paslaugas, siekiant garantuoti jų ir jų artimųjų gyvenimo kokybę, senyvo amžiaus ir darbingo amžiaus neįgalių asmenų socialinė globa ir slauga namuose, neįgalių vaikų socialinė globa ir slauga namuose (įtraukiant ir vaikų ugdymą); šeimos narių konsultavimas (pagalba prižiūrėti patiens); laikino atokvėpio paslaugos; kompleksiskai ir individualizuotai teikti paslaugos vaikams su negalia, vaikams, kurie dėl savo sveikatos būklės ar raidos sutrikimų turi specialiųjų poreikių, bei jų šeimos nariams; neformalios priežiūros ir savivalbos skatinimas, transporto organizavimo paslaugų asmenims su negalia ir senyvo amžiaus asmenims plėtra. Ši veikla bus įgyvendinama Vidurio ir Vakarų Lietuvos ir Sostinės regionuose.

<...>

3. Taip pat siūlome labiau sukonkretizuoti veiklas, pavyzdžiui, apie nestacionarias paslaugas dokumente kalbama net 3 kartus (5,6,12 punktai) ir plačiai nurodoma, kokios paslaugos galės būti finansuojamos, tuo tarpu apie kitas, tokias kaip

„Kompleksinių paslaugų šeimoms vystymas“ ar „Nuo psichoaktyvių medžiagų priklausomų asmenų psichosocialinė rehabilitacija ir reintegracija“, nepaaiškinta visai.“

Uždavinys 4.9. Didinti socialinę ir ekonominę marginalizuotų bendruomenių, migrantų ir nepalankias sąlygas turinčių grupių integraciją įgyvendinant integruotas priemones, įskaitant aprūpinimą būstu ir socialinių paslaugų teikimą (ERPF)

Apibendrinimas:

Sprendžiami iššūkiai:

- Dauguma atsakiusių sutinka, kad visi uždavinys identifikuoti iššūkiai yra svarbūs ir aktualūs (9 iš 11 atsakiusių), bei kad nėra praleidžiami svarbūs iššūkiai (9 iš 11 atsakiusių). Tačiau reikėtų akcentuoti, kad lyginant su kitais uždaviniais, sąlyginai didelė dalis respondentų nėra „užtikrinti“ dėl iššūkių aktualumo – didelė dalis pasirinko mažiausiai „užtikrinantį“ atsakymą ir teigė, kad labiau sutinka, nei nesutinka su teiginiais.
- Svarbiausi/aktualiausi iššūkiai: „Didėja ilgalaikės priežiūros paslaugų poreikis“ bei „Trūksta įsidarbinimo galimybių ir socialinės integracijos paslaugų socialinę riziką patiriantiems ir socialiai pažeidžiamiems asmenims bei asmenims, kuriems nustatyti socialinių paslaugų poreikiai“ buvo dažniausiai įvardinti kaip svarbūs iššūkiai. Šį variantą pasirinko visi 6 iššūkių aktualumą komentavę respondentai.
- Mažiausiai svarbūs iššūkiai: „Nepakankama socialinio būsto gausioms šeimoms (šeimoms, auginančioms tris ir daugiau vaikų) bei neįgaliems asmenims pasiūla rinkoje“, buvo dažniausiai įvardijamas kaip mažiausiai svarbus iššūkis (jį pasirinko 4 iš 6 iššūkių aktualumą komentavusių respondentų). Akcentuota, kad „socialinio būsto problema yra jau kelis dešimtmečius vykdomos socialinės politikos pasekmė, kai vaikų kiekis nulemia socialinių išmokų dydį. Likusių be tėvų vaikų situacija pastaruoju laikotarpiu ženkliai pasikeitė, todėl problema aktuali daugiau proto ir (ar) psichikos negalią turinčių asmenų globos sistemoje. Rinkoje pasiūla pakankama, savivaldybės nepajėgios reikiamo kiekio įsigyti dėl lėšų trūkumo.“
- Kaip sričiai svarbius iššūkius, kurie šiuo metu nėra minimi Programos projekte respondentai įvardino:
  - Migrantų kultūrinių ir kitų skirtumų sąlygoti atskirties iššūkiai.
  - Deviantinių subkultūrų bendruomenei kylantys socialinės atskirties iššūkiai nesulaukia pakankamo dėmesio.

Numatomos veiklos:

- Dauguma atsakiusių sutinka, kad visos numatytos veiklos yra svarbios ir tinkamos (9 iš 11 atsakiusių), kad nėra praleidžiamos svarbios veiklos (9 iš 11 atsakiusių), bei kad sėkmingai įgyvendintos minimos veiklos leis pasiekti reikšmingą teigiamą progresą (9 iš 11 atsakiusių).
- Svarbiausios/tinkamiausios veiklos: „Plėtoti ir modernizuoti nestacionarių socialinių paslaugų ir paslaugų, reikalingų pereiti prie bendruomeninių paslaugų, infrastruktūrą“ buvo dažniausiai minima kaip svarbi veikla (ją pasirinko 3 iš 4 veiklų aktualumą komentavusių asmenų).
- Mažiausiai svarbios/tinkamos veiklos: „Plėtoti socialinį būstą“ buvo dažniausiai minima kaip mažiausiai svarbi veikla (ją pasirinko 3 iš 4 veiklų aktualumą komentavusių respondentų).
- Kaip svarbias veiklas, kurios šiuo metu nėra minimos Programos projekte respondentai įvardino:
  - 1. Specifinės migrantų socialinės ir iš dalies kultūrinės integracijos (ne akulturizacijos) veiklos.
  - 2. Deviantinių subkultūrų asmenų socialinės integracijos veiklos, ypač tos, kurios yra patrauklios jaunimui (taip pat ir iš ugdymo sistemos iškritusiam, iš dalies neraštingam jaunimui).

Bendrieji/papildomi komentarai:

- Akcentuota, kad teisinė bazė yra nepalanki socialinio verslo kūrimui. Šiuo metu prabangą užsiimti socialiniu verslu gali tik turintys stiprius verslus. Jei ateinančiame laikotarpyje bus pasiryžta pritaikyti teisinę ir mokestinę aplinką soc. verslui, o savivaldybės toliau bus priverstos pirkti paslaugas iš NVO ir soc. verslų - yra tikimybė, kad pasistūmėsime į priekį, ir soc. verslai pradės veikti realiai, o ne tik bus gražiai pristatomi.
- Atkreiptas dėmesys, kad priemonėse neakcentuojamos kai kurios svarbios grupės, tokios kaip migrantai, LGBT, vieniši asmenys, senjorai.
- Siūloma atkreipti dėmesį į „galbūt šiuo metu neišsprendžiamą 40-50- metų romų socialinę atskirtį dėl neraštingumo“.
- Teigiama, kad apribojimas „šio uždavinio veiklos, susijusios su bendruomenės inicijuota vietos plėtra, bus įgyvendinamos taikant integruoto teritorijų vystymo metodo bendruomenės inicijuotos vietos plėtros formą tikslinėse teritorijose: funkcinėse miestų zonose, miestuose, kuriuose gyvena daugiau nei 6 tūkstančiai gyventojų, ir pirmiau nurodytų miestų apylinkėse“ nepagrįstai siaurina veiklų vykdymo teritoriją.
- Siūloma į 4.9 uždavinio 2 veiklos pavyzdį įtraukti šiuo metu aktualias socialines problemas sprendžiančias socialines paslaugas: „psichosocialinė pagalba įvairioms gyventojų grupėms“ ir „vaikų dienos socialinė priežiūra“
- Ypatingai reikalinga investuoti į socialinio būsto programas, nes savivaldybės dažnai nėra finansiškai

pajėgios spręsti pačios šią problemą.

Atsakymų skaičius: 11

IŠŠŪKIAI: Kiek jūs sutinkate/nesutinkate su šiais teiginiais (lentelėje pateikiamas konkretų variantą pasirinkusių respondentų skaičius)?

	1- visiškai nesutinku	2- nesutinku	3- labiau nesutinku, nei sutinku	4- nei sutinku, nei nesutinku	5- labiau sutinku, nei nesutinku	6- sutinku	7- visiškai sutinku	Nežinau/ negaliu atsakyti	Atsakymų skaičius iš viso
Visi identifiukuoti iššūkiai yra svarbūs ir aktualūs	1	-	1	-	4	-	5	-	11
Yra identifiukuoti visi svarbiausi iššūkiai šioje srityje	1	-	1	-	4	2	3	-	11

Kurie iš minimų iššūkių Jums atrodo patys svarbiausi/aktualiausi (pasirinkite iki 3 variantų)? Kurie iš minimų iššūkių Jums atrodo kaip mažiausiai svarbūs/aktualūs (pasirinkite iki 3 variantų)?

Respondentas Nr. 102

Mažiausiai svarbūs iššūkiai:

- Nepakankama socialinio būsto gausioms šeimoms (šeimoms, auginančioms tris ir daugiau vaikų) bei neįgaliesiems asmenims pasiūla rinkoje

Svarbiausi/aktualiausi iššūkiai:

- Likusių be tėvų globos vaikų, proto ir (ar) psichikos negalią turinčių asmenų institucinė globa nesudaro tinkamų prielaidų bei galimybių pasirengti savarankiškam gyvenimui ir neužtikrina gyvenimo kokybės
- Didėja ilgalaikės priežiūros paslaugų poreikis
- Trūksta įsidarbinimo galimybių ir socialinės integracijos paslaugų socialinę riziką patiriantiems ir socialiai pažeidžiamiems asmenims bei asmenims, kuriems nustatyti socialinių paslaugų poreikiai

Respondentas Nr. 177

Svarbiausi/aktualiausi iššūkiai:

- Likusių be tėvų globos vaikų, proto ir (ar) psichikos negalią turinčių asmenų institucinė globa nesudaro tinkamų prielaidų bei galimybių pasirengti savarankiškam gyvenimui ir neužtikrina gyvenimo kokybės
- Didėja ilgalaikės priežiūros paslaugų poreikis
- Trūksta įsidarbinimo galimybių ir socialinės integracijos paslaugų socialinę riziką patiriantiems ir socialiai pažeidžiamiems asmenims bei asmenims, kuriems nustatyti socialinių paslaugų poreikiai
- Nepakankama socialinio būsto gausioms šeimoms (šeimoms, auginančioms tris ir daugiau vaikų) bei neįgaliesiems asmenims pasiūla rinkoje

Respondentas Nr. 267

Mažiausiai svarbūs iššūkiai:

- Nepakankama socialinio būsto gausioms šeimoms (šeimoms, auginančioms tris ir daugiau vaikų) bei neįgaliesiems asmenims pasiūla rinkoje
- Likusių be tėvų globos vaikų, proto ir (ar) psichikos negalią turinčių asmenų institucinė globa nesudaro tinkamų prielaidų bei galimybių pasirengti savarankiškam gyvenimui ir neužtikrina gyvenimo kokybės

Svarbiausi/aktualiausi iššūkiai:

- Didėja ilgalaikės priežiūros paslaugų poreikis
- Trūksta įsidarbinimo galimybių ir socialinės integracijos paslaugų socialinę riziką patiriantiems ir socialiai pažeidžiamiems asmenims bei asmenims, kuriems nustatyti socialinių paslaugų poreikiai

Pakomentuokite savo pasirinkimus:

- Socialinio būsto problema yra jau kelis dešimtmečius vykdomos socialinės politikos pasekmė, kai vaikų kiekis nulemia socialinių išmokų dydį. Likusių be tėvų vaikų situacija pastaruoju laikotarpiu ženkliai

pasikeitė, todėl problema aktuali daugiau proto ir (ar) psichikos negalią turinčių asmenų globos sistemoje. Rinkoje pasiūla pakankama, savivaldybės nepajėgios reikiamo kiekio įsigyti dėl lėšų trūkumo.

Respondentas Nr. 206

Mažiausiai svarbūs iššūkiai:

- Nepakankama socialinio būsto gausioms šeimoms (šeimos, auginančioms tris ir daugiau vaikų) bei neįgaliesiems asmenims pasiūla rinkoje

Svarbiausi/aktualiausi iššūkiai:

- Likusių be tėvų globos vaikų, proto ir (ar) psichikos negalią turinčių asmenų institucinė globa nesudaro tinkamų prielaidų bei galimybių pasirengti savarankiškam gyvenimui ir neužtikrina gyvenimo kokybės
- Didėja ilgalaikės priežiūros paslaugų poreikis
- Trūksta įsidarbinimo galimybių ir socialinės integracijos paslaugų socialinę riziką patiriantiems ir socialiai pažeidžiamiems asmenims bei asmenims, kuriems nustatyti socialinių paslaugų poreikiai

Respondentas Nr. 122

Mažiausiai svarbūs iššūkiai:

- Nepakankama socialinio būsto gausioms šeimoms (šeimos, auginančioms tris ir daugiau vaikų) bei neįgaliesiems asmenims pasiūla rinkoje

Svarbiausi/aktualiausi iššūkiai:

- Likusių be tėvų globos vaikų, proto ir (ar) psichikos negalią turinčių asmenų institucinė globa nesudaro tinkamų prielaidų bei galimybių pasirengti savarankiškam gyvenimui ir neužtikrina gyvenimo kokybės
- Didėja ilgalaikės priežiūros paslaugų poreikis
- Trūksta įsidarbinimo galimybių ir socialinės integracijos paslaugų socialinę riziką patiriantiems ir socialiai pažeidžiamiems asmenims bei asmenims, kuriems nustatyti socialinių paslaugų poreikiai

Respondentas Nr. 198

Mažiausiai svarbūs iššūkiai:

- Likusių be tėvų globos vaikų, proto ir (ar) psichikos negalią turinčių asmenų institucinė globa nesudaro tinkamų prielaidų bei galimybių pasirengti savarankiškam gyvenimui ir neužtikrina gyvenimo kokybės

Svarbiausi/aktualiausi iššūkiai:

- Didėja ilgalaikės priežiūros paslaugų poreikis
- Trūksta įsidarbinimo galimybių ir socialinės integracijos paslaugų socialinę riziką patiriantiems ir socialiai pažeidžiamiems asmenims bei asmenims, kuriems nustatyti socialinių paslaugų poreikiai
- Nepakankama socialinio būsto gausioms šeimoms (šeimos, auginančioms tris ir daugiau vaikų) bei neįgaliesiems asmenims pasiūla rinkoje

Ivardinkite šiai sričiai svarbius iššūkius, kurie šiuo metu nėra minimi ties uždaviniu

- Migrantų kultūrinių ir kitų skirtumų sąlygoti atskirties iššūkiai nėra pakankamai apimti. Deviantinių subkultūrų bendruomenei keliama socialinės atskirties iššūkiai taip pat iš dalies „iškrito“ iš veikų, sprendžiančių šį uždavinį.

VEIKLOS: Kiek jūs sutinkate/nesutinkate su šiais teiginiais (lentelėje pateikiamas konkretų variantą pasirinkusių respondentų skaičius)?

	1-visiškai nesutinku	2- nesutinku	3- labiau nesutinku, nei sutinku	4- nei sutinku, nei nesutinku	5- labiau sutinku, nei nesutinku	6- sutinku	7- visiškai sutinku	Nežinau/ negaliu atsakyti	Atsakymų skaičius iš viso
Visos numatytos veiklos yra svarbios ir tinkamos, siekiant įgyvendinti šį uždavinį	-	1	-	-	4	1	5	-	11
Visos svarbiausios veiklos, būtinos šio uždavinio įgyvendinimui	-	1	-	1	2	3	3	-	11

yra minimos dabartiniame Programos projekte									
Sėkmingai įgyvendintos minimos veiklos leis pasiekti reikšmingą teigiamą progresą siekiant didinti socialinę ir ekonominę marginalizuotų bendruomenių, migrantų ir nepalankias sąlygas turinčių grupių integraciją įgyvendinant integruotas priemones, įskaitant aprūpinimą būstu ir socialinių paslaugų teikimą (ERPF)	1		-	1	-	3	5	-	11

Kurios iš minimų veiklų Jums atrodo pačios svarbiausios/tinkamiausios (pasirinkite iki 3 variantų)? Kurios iš minimų veiklų Jums atrodo kaip mažiausiai svarbios/tinkamos? (pasirinkite iki 3 variantų)

Respondentas Nr. 102

Mažiausiai svarbios/tinkamos veiklos:

- Plėtoti socialinį būstą
- Plėtoti ir modernizuoti nestacionarių socialinių paslaugų ir paslaugų, reikalingų pereiti prie bendruomeninių paslaugų, infrastruktūrą
- Skatinti bendruomenėse socialinio verslo, padedančio vietoje spręsti pažeidžiamų grupių atskirties problemas
- Užtikrinti bendruomenės inicijuotos vietos plėtros metodo taikymą

Respondentas Nr. 177

Mažiausiai svarbios/tinkamos veiklos:

- Skatinti bendruomenėse socialinio verslo, padedančio vietoje spręsti pažeidžiamų grupių atskirties problemas
- Užtikrinti bendruomenės inicijuotos vietos plėtros metodo taikymą

Svarbiausios/tinkamiausios veiklos:

- Plėtoti socialinį būstą
- Plėtoti ir modernizuoti nestacionarių socialinių paslaugų ir paslaugų, reikalingų pereiti prie bendruomeninių paslaugų, infrastruktūrą

Respondentas Nr. 267

Mažiausiai svarbios/tinkamos veiklos:

- Plėtoti socialinį būstą
- Skatinti bendruomenėse socialinio verslo, padedančio vietoje spręsti pažeidžiamų grupių atskirties problemas

Svarbiausios/tinkamiausios veiklos:

- Plėtoti ir modernizuoti nestacionarių socialinių paslaugų ir paslaugų, reikalingų pereiti prie bendruomeninių paslaugų, infrastruktūrą
- Užtikrinti bendruomenės inicijuotos vietos plėtros metodo taikymą

Pakomentuokite savo pasirinkimus:

- Teisinė bazė yra nepalanki socialinio verslo kūrimui. Šiuo metu prabangą užsiimti socialiniu verslu gali tik turintys stiprius verslus. Kiek teko pastaraisiais metais dalyvauti socialinio verslo forumuose ir festivaliuose, bendraujant individualiai su projektų vykdytojais, paaiškėdavo, kad draugų (t.t. sričių specialistų) grupės padeda tam tikrose epizodinėse veiklose, soc. verslus paremia stambūs verslai, vykdytojai kelis metus dirba nemokamai (nes iš soc. paslaugų teikimo nėra lėšų atlyginimams), o pragyvenama iš turimo nuosavo kapitalo, kitų verslo veiklų ar šeimos narių pajamų. Jei ateinančiame laikotarpyje bus pasiryžta pritaikyti teisinę ir mokestinę aplinką soc. verslui, o savivaldybės toliau bus priverstos pirkti

paslaugas iš NVO ir soc. verslų - yra tikimybė, kad pasistūmėsime į priekį, ir soc. verslai pradės veikti realiai, o ne tik bus gražiai pristatomi.

Respondentas Nr. 122

Mažiausiai svarbios/tinkamos veiklos:

- Plėtoti socialinį būstą

Svarbiausios/tinkamiausios veiklos:

- Plėtoti ir modernizuoti nestacionarių socialinių paslaugų ir paslaugų, reikalingų pereiti prie bendruomeninių paslaugų, infrastruktūrą
- Užtikrinti bendruomenės inicijuotos vietos plėtros metodo taikymą
- Skatinti bendruomenėse socialinio verslo, padedančio vietoje spręsti pažeidžiamų grupių atskirties problemas

Pakomentuokite savo pasirinkimus:

- aš būčiau atsargus socialinio verslo požiūriu - kada tas pačias paslaugas siūlo savivaldybė, soc. paslaugų centrai nemokamai ar pigiau, konkuruoti yra labai sunku.

Įvardinkite galimai svarbias veiklas, kurios šiuo metu nėra minimos Programos projekte ties šiuo uždaviniu.

- 1. Specifinės migrantų socialinės ir iš dalies kultūrinės integracijos (ne akulturizacijos) veiklos. 2. Deviantinių subkultūrų asmenų socialinės integracijos veiklos, ypač tos, kurios yra patrauklios jaunimui (taip pat ir iš ugdymo sistemos iškritusiam, iš dalies neraštingam jaunimui).

Į ką dar Jūsų nuomone vertėtų atsižvelgti įgyvendinant/planuojant šį uždavinį.

- Nieko, kalbant apie migrantus nebuvo akcentuojama priemonė....Ne mažiau svarbu ir tokios atskirties grupės kaip LGBT, vieniši asmenys, senjorai
- Į galbūt šiuo metu neišsprendžiamą 40-50- metų romų socialinę atskirtį dėl neraštingumo.
- Apribojimas "šio uždavinio veiklos, susijusios su bendruomenės inicijuota vietos plėtra, bus įgyvendinamos taikant integruoto teritorijų vystymo metodo bendruomenės inicijuotos vietos plėtros formą tikslinėse teritorijose: funkcinėse miestų zonose, miestuose, kuriuose gyvena daugiau nei 6 tūkstančiai gyventojų, ir pirmiau nurodytų miestų apylinkėse" nepagrįstai siaurina veiklų vykdymo teritoriją. Pažymėtina, kad socialinę įtrauktį didinančios sociokultūrinės paslaugos turi būti organizuojamos bent jau visoje LR teritorijoje (pvz. soc. atskirtį patiriančių šeimų ir kitų bendruomenės narių patyriminės išvykos). Šiame finansavimo laikotarpyje toks ribojimas sąlygoja ekonomiškai nepalankius projektų vykdytojų sprendimus (pvz. nuo tam tikro miesto pajūris Latvijoje yra dvigubai arčiau nei Lietuvoje). Be to, nesudarytos galimybės miestų vietos veiklos grupėms bendradarbiauti su partneriais iš kitų ES šalių, keistis patirtimi, kurti ir vystyti inovatyvias paslaugas.

Papildomi komentarai atsiųsti el.paštu:

Druskininkų savivaldybės administracijos, Socialinės paramos skyrius:

„2. Į 4.9 uždavinio 2 veiklos pavyzdį įtraukti šiuo metu aktualias socialines problemas sprendžiančias socialines paslaugas: „psichosocialinė pagalba įvairioms gyventojų grupėms“ ir „vaikų dienos socialinė priežiūra“, ir išdėstyti taip:

„Plėtoti ir modernizuoti nestacionarių socialinių paslaugų ir paslaugų, reikalingų pereiti prie bendruomeninių paslaugų, infrastruktūrą: infrastruktūros plėtojimas ir modernizavimas, siekiant didinti gyventojų socialinę gerovę, socialinių paslaugų infrastruktūros savivaldybėse ir vietos bendruomenėse, reikalingos pereiti nuo asmenų, turinčių proto ir (ar) psichikos negalią institucinės globos prie bendruomeninių paslaugų, plėtra (pvz., pereinamojo tipo paslaugų bei nestacionarių socialinių paslaugų infrastruktūra; grupinio ir savarankiško gyvenimo namai; skaitmeninės, technologinės, inžinerinės ir kitos paslaugų infrastruktūros inovacijos, leidžiančios pagerinti tikslinių grupių savarankiškumą ir gyvenimo kokybę; įstaigų, teikiančių specializuotas stacionarias paslaugas ir globos paslaugas asmenims, kurie negali ir negalės pasirūpinti savimi ir sugrįžti į šeimą (bendruomenę), infrastruktūrą); nestacionarių, bendruomeninių paslaugų infrastruktūros modernizavimas ir plėtra socialinę riziką patiriantiems ir socialiai pažeidžiamiems asmenims bei asmenims, kuriems nustatyti socialinių paslaugų poreikiai (išskyrus proto negalią ir (ar) psichikos sutrikimus turinčius asmenis) (pvz., krizių ir specializuotos pagalbos centrai (pvz., vaikams / šeimoms; nusikaltimų aukoms); dienos centrai (pvz., asmenims su kompleksine negalia, senyvo amžiaus asmenims); nakvynės namai benamiams; psichologinės ir socialinės reabilitacijos centrai (pvz., priklausomoms mamoms su vaikais); psichosocialinės pagalbos įstaigos/ savarankiško gyvenimo namai

(adaptacijos namai) asmenims, priklausomiems nuo psichoaktyviųjų medžiagų ir/ar grįžusiems iš įkalinimo įstaigų; psichosocialinė pagalba įvairioms gyventojų grupėms; vaikų dienos socialinė priežiūra; atviri jaunimo centrai ir atviros jaunimo erdvės, teikiančios paslaugas mažiau galimybių turintiems jaunuoliams ir kita infrastruktūra, skirta bendruomeninių paslaugų teikimui, prioritetą teikiant NVO paslaugų infrastruktūrai). Ši veikla bus įgyvendinama Vidurio ir Vakarų Lietuvos ir Sostinės regionuose.“

Uždavinys 4.10. Gerinti sveikatos priežiūros sistemų ir ilgalaikės priežiūros paslaugų prieinamumą, rezultatyvumą ir tvarumą

Apibendrinimas:

Sprendžiami iššūkiai:

- Dauguma atsakiusiųjų sutinka, kad visi uždavinyje identifikuoti iššūkiai yra svarbūs ir aktualūs (13 iš 14 atsakiusių), bei kad nėra praleidžiami svarbūs iššūkiai (10 iš 14 atsakiusių).
- Svarbiausi/aktualiausi iššūkiai: „Nepakankama užkrečiamųjų ligų ir lėtinių ligų kontrolės ir valdymo kokybė“ buvo dažniausiai įvardintos kaip svarbiausias iššūkis (jį pasirinko visi 3 iššūkių aktualumą komentavę respondentai).
- Mažiausiai svarbūs iššūkiai: „Nepakankamas pirminės sveikatos priežiūros ir GMP specialistų profesinės kvalifikacijos lygis rinkoje“, buvo dažniausiai įvardijamas kaip mažiausiai svarbus iššūkis (jį pasirinko visi 3 iššūkių aktualumą komentavę respondentai).

Numatomos veiklos:

- Dauguma atsakiusiųjų sutinka, kad visos numatytos veiklos yra svarbios ir tinkamos (13 iš 14 atsakiusių), kad nėra praleidžiamos svarbios veiklos (10 iš 14 atsakiusių), bei kad sėkmingai įgyvendintos minimos veiklos leis pasiekti reikšmingą teigiamą progresą (13 iš 14 atsakiusių).
- Kaip svarbias veiklas, kurios šiuo metu nėra minimos Programos projekte respondentai įvardino:
  - Skatinti Lietuvos įmones kurti sveikatos srities inovacijas, gaminti išmanią mediciną įrangą, skatinti telemedicinos plėtrą
  - Sisteminis dirbtinio intelekto panaudojimas šiose veiklose
  - Ties uždaviniu minimi onko klasteriai, tačiau nėra įvardijama kokie konkrečiai veiksmai bus finansuojami siekiant pagerinti situaciją.
  - Apmokyti psichikos sveikatos specialistus DBT terapijos, kuri itin efektyvi įvairių psichikos sutrikimų gydymui. Taikyti šią terapiją kaip pirmą pasirinkimą vietoj psichotropinių vaistų.
  - Kurti (atnaujinti) efektyvesnes ankstyvos diagnostikos ir prevencijos programas ir priemones. Skatinti gyventojus rinkti sveikatos duomenis namuose (kraujo spaudimas, ECG ir t.t.)
  - Siūloma veiklas papildyti numatant poilsio zonų įrengimo gydytojams įrengimą, skirti investicijas medicininės įrangos įsigijimui, įtraukti kaip galimus pareiškėjus visuomenės sveikatos biurus.

Bendrieji/papildomi komentarai:

- Veiklos turi būti įgyvendinama visoje Lietuvoje.
- Gydytojų/gydytojų specialistų trūkumas, ypatingai jaučiamas regionuose.
- Nepakankamas valstybės finansuojamų rezidentūros vietų skaičius.
- Akcentuota būtinybė plėsti telemedicinos paslaugas, maksimaliai perkelti diagnostikos duomenų rinkimą į namus per išmanius prietaisus.
- Akcentuota sistemiškumo ir ryšio su naujaisiomis technologijomis svarba.
- Atkreiptas dėmesys, kad visi medikai baigę studijas turėtų gauti nemokamą rezidentūrą, išskyrus tuos atvejus, kai pats žmogus nenori toliau mokytis.
- Ypač aktualu, kad nebūtų perdėtai rūpinamasi tik COVID19, svarbu didelį dėmesį skirti ir visoms neinfekcinėms lėtinėms ligoms.
- Temos: psichikos sveikatos ir emocinės gerovės stiprinimo iniciatyvos ypač aktualu Vidurio ir Vakarų Lietuvos regionui, kur reikalinga prevencinė ir realioji pagalba, nes mažesniuose miestuose yra akivaizdus psichologinės pagalbos trūkumas, ypač mokyklose. Be to, būtina stiprinti mažesnių miestų sveikatos apsaugos įstaigų kokybiškų paslaugų spektrą ir naujų specialistų pritraukimo galimybes, jau ne tik savivaldybių, bet valstybinių lygmeniu, nes savivaldybių kvietimai nebepadeda.
- Akcentuota, kad būtina atkreipti dėmesį į sveikatos priežiūros sistemos veiklų atvirumą ir prieinamumą visuomenei.
- Sveikintinas siekis: "Siekiant užtikrinti paslaugų teikimą visą parą, numatoma finansuoti nacionalinio visą parą veikiančio ūmių būklių sveikatos priežiūros pagalbos centro sukūrimą, užtikrinant pirminės ambulatorinės sveikatos priežiūros paslaugų prieinamumą po šeimos gydytojo komandos darbo valandų, mažinant pacientų, vykstančių į stacionarines asmens sveikatos priežiūros paslaugas teikiančių įstaigų priėmimo skyrius dėl medicinos pagalbos, srautus." Tačiau viena pati infrastruktūra nepadės. Mechanizmas turėtų būti toks: sukuriame visą parą veikiančius centrai ir perduodami savivaldybėms, jos už juos atsakingos, tačiau jei pacientas siunčiamas į ligoninę (jas reiktų padaryti respublikinio pavaldumo) esant tam tikroms indikacijoms ir būklėms savivaldybė dalį gydymo stacionare turėtų dengti iš savo kišenės (pvz. ilgalaikių rizikos veiksnių sukeltos ligos). Tokiu būdu savivaldybės būtų suinteresuotos savo pacientų sveikata, skatintų prevenciją, naujų specialistų pritraukimą ir pan.
- Programos projekto 4.10 uždavinio „Gerinti sveikatos priežiūros sistemų ir ilgalaikės priežiūros paslaugų prieinamumą, rezultatyvumą ir tvarumą“ (toliau - 4.10 uždavinys) aprašyme nurodoma, kad būtina

sutelkti išteklius, jog būtų įveikta COVID-19 sukelta sveikatos priežiūros sistemos krizė ir ateityje būtų padidintas sveikatos priežiūros įstaigų atsparumas, kad įstaigos galėtų nuolat tęsti veiklą, veikti optimaliai ir pasirengti naujiems iššūkiams. Programos projekto veiklų pavyzdžių prioritetai teikiami skaitmeninėms inovacijoms, sveikatos priežiūros paslaugų modernizavimui ir plėtrai, darbuotojų kvalifikacijos kėlimui, tačiau neskiriamas dėmesys pačių sveikatos priežiūros specialistų darbo sąlygų gerinimui, aplinkos pritaikymui poilsio zonoms. Per COVID-19 pandemiją padidėjęs darbo krūvis, pacientų mirtingumo padidėjimas, pacientų ir jų artimųjų lūkesčiai, reikalavimai dėl paslaugų teikimo kokybės ir pan., sukelia papildomą įtampą, stresą ir didina asmens sveikatos priežiūros įstaigos darbuotojų nuovargį, o tai neigiamai atsiliepia jų sveikatai, didėja „perdegimo“ sindromo tikimybė. Todėl būtina asmens sveikatos priežiūros įstaigose (ypač stacionarinėse) kurti poilsio zonas, kuriose darbuotojai galėtų darbo metu bent trumpai kokybiškai pailsėti. Tokiomis poilsio zonomis turėtų tapti ne tik šiuolaikiškai įrengti poilsio kambariai, bet ir aplink asmens sveikatos priežiūros įstaigas esanti teritorija, kurios aplinka (želdiniai, gėlynai ir pan.) galėtų padėti atsipalaiduoti. Tai būtų svarbus veiksnys darbuotojų darbingumui išsaugoti ir palaikyti, todėl gerėtų teikiamų paslaugų kokybė bei apimtys. Kartu tai būtų kaip prevencinė priemonė, stiprinanti visuomenės sveikatą bei psichologinį atsparumą. Atsižvelgiant į tai, **siūlome papildyti 4.10 uždavinį galimybe numatyti investicijas ir asmens sveikatos priežiūros įstaigų darbuotojų (ypač stacionariųjų įstaigų) poilsio zonų kūrimui.**

- **Papildyti 4.10 uždavinio veiklą** „Skatinti prevencines priemones, stiprinančias visuomenės sveikatą ir psichologinį atsparumą“ numatant, kad siekiant pagerinti prevencinių programų apimtį ir prieinamumą gyventojams, taip pat skiriamos investicijos ir medicininės įrangos įsigijimui, pvz.: storosios žarnos vėžio prevencijos priemonės vykdyti reikalingas kolonoskopas.
- **Į 4.10 uždavinio veiklą „Gerinti pirminės sveikatos priežiūros kokybę, prieinamumą, veiksmingumą“ įtraukti savivaldybių visuomenės sveikatos biurus (toliau – biurai).** Tikėtina, kad padidėtų teikiamų paslaugų apimtys, jų pasiekiamumas, rezultatyvumas, ypač prevencijos bei sveikos gyvensenos ir sveikos mitybos skatinimo srityje. Biurai gali įsitraukti į veiklas ir gavę finansavimą, įnešti savo indėlį į sveikos gyvensenos, sveikos mitybos bei sveikatos tausojimo skatinimą, fizinio aktyvumo didinimą įvairaus amžiaus asmenų grupėms, įskaitant vaikus ir senjorus. Yra galimybė skatinti biurų bendradarbiavimą su pirminėmis sveikatos priežiūros įstaigomis organizuojant bendrus renginius, mokymus, mankštas, paskaitas visuomenei sveikatinimo ir prevencijos tikslais, tuo pačiu mažinant socialinę atskirtį bei didinant asmenų integraciją. Kadangi biurų žmogiškieji ištekliai yra riboti, plečiant biurų įsitraukimo į veiklas laipsnį, turėtų būti spręstinas ir šis klausimas.
- **Tikslinti 4.10 uždavinio veiklą „Užtikrinti sveikatos specialistų pasiūlą“.** Manoma, kad būtina investuoti ne tik į tam tikrų specialybių rezidentūros studijas, tačiau ir į aukštos kvalifikacijos visuomenės sveikatos priežiūros specialistų rengimą, nes savivaldybėse jaučiamas ne vien tam tikrų specialybių gydytojų, tačiau ir kvalifikuotų visuomenės sveikatos priežiūros specialistų trūkumas ikimokyklinio bei bendrojo ugdymo įstaigose. Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2007 m. rugpjūčio 1 d. įsakymu Nr. V-630 „Dėl Visuomenės sveikatos priežiūros specialisto, vykdančio sveikatos priežiūrą mokykloje, kvalifikacinių reikalavimų aprašo patvirtinimo“ yra patvirtintas Visuomenės sveikatos priežiūros specialisto, vykdančio sveikatos priežiūrą mokykloje, kvalifikacinių reikalavimų aprašas. Pagal nustatytą teisinį reguliavimą visuomenės sveikatos specialistai, norėdami dirbti ikimokyklinio ar bendrojo ugdymo mokykloje, privalo turėti aukštąjį universitetinį biomedicinos mokslų srities visuomenės sveikatos krypties išsilavinimą ir bakalauro ar aukštesnį kvalifikacinį laipsnį ar jam prilygintą išsilavinimą. Numatytas pereinamasis laikotarpis įgyti reikaujamą išsilavinimą yra iki 2024 m. liepos 1 d. Kai kurie specialistai, iš anksto žinodami apie specifinio išsilavinimo reikalavimą bei iki 2024 m. liepos 1 d. numatytą pereinamąjį laikotarpį, patys savarankiškai įstojo studijuoti ar tęsia studijas, tačiau yra dalis visuomenės sveikatos priežiūros specialistų, kurie nori išsaugoti darbo vietas, bet neturi finansinių galimybių būtinoms studijoms apmokėti. Siekiant užtikrinti visuomenės sveikatos specialistų pasiūlą, siūloma taip pat ieškoti finansinių galimybių ir kompensuoti visuomenės sveikatos priežiūros specialistų studijų/ persikvalifikavimo studijų išlaidas privalomajam aukštajam universitetiniam biomedicinos mokslų srities visuomenės sveikatos krypties išsilavinimui (bakalauro laipsniui) įgyti. Tokiu būdu būtų gerinama sveikatos priežiūros kokybė ir veiksmingumas ypač jautriai visuomenės grupei – ikimokyklinukams ir mokiniams.
- **Tikslinti 4.10 uždavinį veiklą papildyti nauja veikla (arba patikslinti esamas), numatant priemonę, skirtą plėtoti ir gerinti stacionariųjų palaikomojo gydymo ir slaugos bei paliatyviosios pagalbos paslaugų teikimą,** investuojant į asmens sveikatos priežiūros įstaigos infrastruktūrą, reikalingą šioms paslaugoms teikti ir į sveikatos priežiūros specialistų kvalifikacijos tobulinimą, organizuojant mokymus šiuolaikinės slaugos temomis.

IŠŠŪKIAI: Kiek jūs sutinkate/nesutinkate su šiais teiginiais (lentelėje pateikiamas konkretų variantą pasirinkusių respondentų skaičius)?

	1- visiškai nesutinku	2- nesutinku	3- labiau nesutinku, nei sutinku	4- nei sutinku, nei nesutinku	5- labiau sutinku, nei nesutinku	6- sutinku	7- visiškai sutinku	Nežinau/ negaliu atsakyti	Atsakymų skaičius iš viso
Visi identifikuoti iššūkiai yra svarbūs ir aktualūs	-	-	-	1	2	8	2	1	14
Yra identifikuoti visi svarbiausi iššūkiai šioje srityje	-	-	-	4	2	6	1	1	14

Kurie iš minimų iššūkių Jums atrodo patys svarbiausi/aktualiausi (pasirinkite iki 3 variantų)? Kurie iš minimų iššūkių Jums atrodo kaip mažiausiai svarbūs/aktualūs (pasirinkite iki 3 variantų)?

Respondentas Nr. 219

Mažiausiai svarbūs iššūkiai:

- Nepakankama bendrosios praktikos slaugytojų kvalifikacija
- Nepakankamas pirminės sveikatos priežiūros ir GMP specialistų profesinės kvalifikacijos lygis

Svarbiausi/aktualiausi iššūkiai:

- Nepakankama užkrečiamų ligų ir lėtinių ligų kontrolės ir valdymo kokybė
- Žemas psichologinės pagalbos prieinamumas
- Žemas gyventojų sveikatos raštingumas, lemiantis sąlyginai aukštą sveikatos priežiūros (gydymo) ir prevencinėmis priemonėmis išvengiamo mirtingumo lygį
- Nepakankamas bendrosios praktikos slaugytojų (ypač ilgalaikės priežiūros) skaičius
- Inovatyvių paslaugų teikimo metodikų ir paslaugų organizavimo modelių trūkumas
- Specialistų poreikio ir pasiūlos disbalansas, iš dalies nulemtas kompleksinės (sisteminės) profesijų ir įgūdžių prognozavimo priemonės trūkumo

Pakomentuokite savo pasirinkimus:

- Nepakankama bendrosios praktikos slaugytojų kvalifikacija, nesutinku su šiuo iššūkiu. problema yra nepakankamas lėšų skyrimas slaugytojų kvalifikacijai kelti. Nepakankamas pirminės sveikatos priežiūros ir GMP specialistų profesinės kvalifikacijos lygis. reikia kalbėti ne apie specialistų lygį, o apie jų trūkumą aplamai. ...numatoma didelį dėmesį skirti specialistų kvalifikacijos tobulinimui... reikia skirti ne dėmesį, o didelį finansavimą specialistų tobulinimui ir tą daryti nuolat. Užtikrinti sveikatos specialistų pasiūlą. Klausimas kodėl ši veikla bus įgyvendinama ne visoje Lietuvoje, o tik keliuose regionuose.

Respondentas Nr. 91

Mažiausiai svarbūs iššūkiai:

- Žemas gyventojų sveikatos raštingumas, lemiantis sąlyginai aukštą sveikatos priežiūros (gydymo) ir prevencinėmis priemonėmis išvengiamo mirtingumo lygį
- Nepakankamas pirminės sveikatos priežiūros ir GMP specialistų profesinės kvalifikacijos lygis

Svarbiausi/aktualiausi iššūkiai:

- Nepakankama užkrečiamų ligų ir lėtinių ligų kontrolės ir valdymo kokybė
- Inovatyvių paslaugų teikimo metodikų ir paslaugų organizavimo modelių trūkumas

Pakomentuokite savo pasirinkimus:

- Reikia nustoti spausdinti lankstinukus ir organizuoti pacientų pseudo mokymus. Reikia plėsti pirminės grandies gydytojų galimybes, ypač naudojant išmanius medicinos prietaisus namuose.

Respondentas Nr. 177

Mažiausiai svarbūs iššūkiai:

- Nepakankamas pirminės sveikatos priežiūros ir GMP specialistų profesinės kvalifikacijos lygis
- Inovatyvių paslaugų teikimo metodikų ir paslaugų organizavimo modelių trūkumas
- Specialistų poreikio ir pasiūlos disbalansas, iš dalies nulemtas kompleksinės (sisteminės) profesijų ir įgūdžių prognozavimo priemonės trūkumo

Svarbiausi/aktualiausi iššūkiai:

- Nepakankama užkrečiamų ligų ir lėtinių ligų kontrolės ir valdymo kokybė
- Žemas psichologinės pagalbos prieinamumas
- Žemas gyventojų sveikatos raštingumas, lemiantis sąlyginai aukštą sveikatos priežiūros (gydymo) ir prevencinėmis priemonėmis išvengiamo mirtingumo lygį
- Nepakankamas bendrosios praktikos slaugytojų (ypač ilgalaikės priežiūros) skaičius
- Nepakankama bendrosios praktikos slaugytojų kvalifikacija

Ivardinkite šiai sričiai svarbius iššūkius, kurie šiuo metu nėra minimi ties uždaviniu

- 1. Veikla turi būti įgyvendinama visoje Lietuvoje. 2. Gydytojų/ gydytojų specialistų trūkumas, ypač regionuose. 3. Nepakankamas valstybės finansuojamų rezidentūros vietų skaičius.
- Plėsti telemedicinos paslaugas, maksimaliai perkelti diagnostikos duomenų rinkimą į namus per išmanius prietaisus.
- Sistemiskumas

VEIKLOS: Kiek jūs sutinkate/nesutinkate su šiais teiginiais (lentelėje pateikiamas konkretų variantą pasirinkusių respondentų skaičius)?

	1- visiškai nesutinku	2- nesutinku	3- labiau nesutinku, nei sutinku	4- nei sutinku, nei nesutinku	5- labiau sutinku, nei nesutinku	6- sutinku	7- visiškai sutinku	Nežinau/ negaliu atsakyti	Atsakymų skaičius iš viso
Visos numatytos veiklos yra svarbios ir tinkamos, siekiant įgyvendinti šį uždavinį	-	-	-	1	1	7	4	1	14
Visos svarbiausios veiklos, būtinos šio uždavinio įgyvendinimui yra minimos dabartiniame Programos projekte	-	2	-	2	1	8	-	1	14
Sėkmingai įgyvendintos minimos veiklos leis pasiekti reikšmingą teigiamą progresą siekiant gerinti sveikatos priežiūros sistemų ir ilgalaikės priežiūros paslaugų prieinamumą, rezultatųumą ir tvarumą	-	-	-	1	1	7	4	1	14

Kurios iš minimų veiklų Jums atrodo pačios svarbiausios/tinkamiausios (pasirinkite iki 3 variantų)? Kurios iš minimų veiklų Jums atrodo kaip mažiausiai svarbios/tinkamos? (pasirinkite iki 3 variantų)

Respondentas Nr. 91

Svarbiausios/tinkamiausios veiklos:

- Skatinti prevencines priemones, stiprinančias visuomenės sveikatą bei psichologinį atsparumą
- Stiprinti užkrečiamųjų ligų valdymą
- Gerinti pirminės sveikatos priežiūros kokybę, prieinamumą, veiksmingumą

Pakomentuokite savo pasirinkimus:

- Priemonės geros, visa esmė jų įgyvendinimo metodai. Lankstinukai nieko nepagerina ir nekeičia.

Respondentas Nr. 177

Mažiausiai svarbios/tinkamos veiklos:

- Didinti lėtinių ligų ir sunkių traumų valdymo efektyvumą

- Užtikrinti sveikatos specialistų pasiūlą

Svarbiausios/tinkamiausios veiklos:

- Skatinti prevencines priemones, stiprinančias visuomenės sveikatą bei psichologinį atsparumą
- Stiprinti užkrečiamųjų ligų valdymą
- Gerinti pirminės sveikatos priežiūros kokybę, prieinamumą, veiksmingumą
- Plėtoti integruotą (slaugos ir globos) ilgalaikės priežiūros paslaugų sistemą

Įvardinkite galimai svarbias veiklas, kurios šiuo metu nėra minimos Programos projekte ties šiuo uždaviniu.

- Skatinti Lietuvos įmones kurti sveikatos srities inovacijas, gaminti išmanią medicinos įrangą, skatinti telemedicinos plėtrą
- Neminiš tokios priemonės, kaip sisteminis dirbtinio intelekto panaudojimas šiose veiklose
- Ties uždaviniu minimi onko klasteriai, tačiau nėra įvardijama kokie konkrečiai veiksmai bus finansuojami siekiant pagerinti situaciją.
- Apmokyti psichikos sveikatos specialistus DBT terapijos, kuri itin efektyvi įvairių psichikos sutrikimų gydymui. Taikyti šią terapiją kaip pirmą pasirinkimą vietoj psichotropinių vaistų.

Į ką dar Jūsų nuomone vertėtų atsižvelgti įgyvendinant/planuojant šį uždavinį.

- Kurti (atnaujinti) efektyvesnes ankstyvos diagnostikos ir prevencijos programas ir priemones. Skatinti gyventojus rinkti sveikatos duomenis namuose (kraujo spaudimas, ECG ir t.t.)
- Sistemiškumą ir ryšį su naujosiomis technologijomis
- Visi medikai baigę studijas turėtų gauti nemokamą rezidentūrą, išskyrus tuos atvejus, kai pats žmogus nenori toliau mokintis. Nes dabar dauguma medikų, kurie negauna nemokamos rezidentūros Lietuvoje išvažiuoja į užsienį, kur jie priimami išskėstomis rankomis
- Papildyti numatant poilsio zonų įrengimo gydytojams įrengimą, skirti investicijas medicininės įrangos įsigijimui, įtraukti kaip galimus pareiškėjus visuomenės sveikatos biurus.
- Ypač aktualu, kad nebūtų perdėtai rūpinamasi tik COVID19, svarbu didelį dėmesį skirti ir visoms neinfekcinėms lėtinėms ligoms.
- Temos: psichikos sveikatos ir emocinės gerovės stiprinimo iniciatyvos ypač aktualu Vidurio ir Vakarų Lietuvos regionui, kur reikalinga prevencinė ir realioji pagalba, nes mažesniuose miestuose yra akivaizdus psichologinės pagalbos trūkumas, ypač mokyklose. Be to, būtina stiprinti mažesnių miestų sveikatos apsaugos įstaigų kokybiškų paslaugų spektrą ir naujų specialistų pritraukimo galimybes, jau net savivaldybių, bet valstybiniu lygmeniu, nes savivaldybių kvietimai nebepadedą
- Sveikatos priežiūros sistemos veiklų atvirumą ir prieinamumą visuomenei, nes dar veikia neigiamai visuomenę šios sistemos uždarymas ir informacijos neprieinamumas.

Uždavinys 4.11. Užtikrinti vienodas galimybes naudotis sveikatos priežiūros paslaugomis plėtojant infrastruktūrą, įskaitant pirminę sveikatos priežiūrą (ERPF)

Apibendrinimas:

Sprendžiami iššūkiai:

- Dauguma atsakiusių sutinka, kad visi uždavinijje identifikuoti iššūkiai yra svarbūs ir aktualūs (8 iš 8 atsakiusių), bei kad nėra praleidžiami svarbūs iššūkiai (6 iš 8 atsakiusių).

Numatomos veiklos:

- Dauguma atsakiusių sutinka, kad visos numatytos veiklos yra svarbios ir tinkamos (7 iš 8 atsakiusių), kad nėra praleidžiamos svarbios veiklos (7 iš 8 atsakiusių), bei kad sėkmingai įgyvendintos minimos veiklos leis pasiekti reikšmingą teigiamą progresą (8 iš 8 atsakiusių).
- Kaip svarbias veiklas, kurios šiuo metu nėra minimos Programos projekte respondentai įvardino:
  - Infrastruktūros skirtos onkologinių susirgimų prevencijai, gydymui, reabilitacijai ir ilgalaikiai stebėsenai sukūrimas ir esamos infrastruktūros modernizavimas.

Bendrieji/papildomi komentarai:

- Būtina išsaugoti bazinės sveikatos priežiūros paslaugas ir nedideliuose miestuose ir rajonuose tam, kad būtų užtikrintas atskirties mažinimas.
- Iššūkis "Nepakankamas kokybiškų specializuotos ir stacionarinės priežiūros paslaugų užtikrinimas, iš dalies nulemtas modernios infrastruktūros, bei integruotos sveikatos priežiūros paslaugų trūkumo" apima visas sritis (kardio, trauma, cerebr ir pan.). Reikėtų sukonkretinti įtraukiant onkologiją.

Atsakymų skaičius: 8

IŠŠŪKIAI: Kiek jūs sutinkate/nesutinkate su šiais teiginiais (lentelėje pateikiamas konkretų variantą pasirinkusių respondentų skaičius)?

	1- visiškai nesutinku	2- nesutinku	3- labiau nesutinku, nei sutinku	4- nei sutinku, nei nesutinku	5- labiau sutinku, nei nesutinku	6- sutinku	7- visiškai sutinku	Nežinau/ negaliu atsakyti	Atsakymų skaičius iš viso
Visi identifikuoti iššūkiai yra svarbūs ir aktualūs	-	-	-	-	-	6	2	-	8
Yra identifikuoti visi svarbiausi iššūkiai šioje srityje	1	-	1	-	-	6	-	-	8

Įvardinkite šiai sričiai svarbius iššūkius, kurie šiuo metu nėra minimi ties uždaviniu

- Iššūkis "Nepakankamas kokybiškų specializuotos ir stacionarinės priežiūros paslaugų užtikrinimas, iš dalies nulemtas modernios infrastruktūros, bei integruotos sveikatos priežiūros paslaugų trūkumo" apima visas sritis (kardio, trauma, cerebr ir pan.). Reikėtų sukonkretinti įtraukiant onkologiją. Priešingu atveju vėl bus padalijama ant visų, o reikšmingų pokyčių nepasiekama.

VEIKLOS: Kiek jūs sutinkate/nesutinkate su šiais teiginiais (lentelėje pateikiamas konkretų variantą pasirinkusių respondentų skaičius)?

	1- visiškai nesutinku	2- nesutinku	3- labiau nesutinku, nei sutinku	4- nei sutinku, nei nesutinku	5- labiau sutinku, nei nesutinku	6- sutinku	7- visiškai sutinku	Nežinau/ negaliu atsakyti	Atsakymų skaičius iš viso
Visos numatytos veiklos yra svarbios ir tinkamos, siekiant įgyvendinti šį uždavinį	-	-	-	1	-	6	1	-	8
Visos svarbiausios	-	1	-	-	1	6	-	-	8

veiklos, būtinos šio uždavinio įgyvendinimui yra minimos dabartiniame Programos projekte									
Sėkmingai įgyvendintos minimos veiklos leis pasiekti reikšmingą teigiamą progresą siekiant užtikrinti vienodas galimybes naudotis sveikatos priežiūros paslaugomis plėtojant infrastruktūrą, įskaitant pirminę sveikatos priežiūrą (ERPF)	-	-	-	-	-	7	1	-	8

Kurios iš minimų veiklų Jums atrodo pačios svarbiausios/tinkamiausios (pasirinkite iki 3 variantų)? Kurios iš minimų veiklų Jums atrodo kaip mažiausiai svarbios/tinkamos? (pasirinkite iki 3 variantų)

Respondentas Nr. 256

Mažiausiai svarbios/tinkamos veiklos:

- Stiprinti pirminę sveikatos priežiūrą
- Plėtoti psichikos sveikatos priežiūros paslaugas

Svarbiausios/tinkamiausios veiklos:

- Stiprinti užkrečiamųjų ligų valdymą
- Didinti lėtinių ligų ir sunkių traumų valdymo efektyvumą, gydymo priemonių veiksmingumą ir rezultatus, siekiant sumažinti gydymo priemonėmis išvengiamo mirtingumo lygį
- Plėtoti integruotą (slaugos ir globos) ilgalaikės priežiūros paslaugų sistemą

Įvardinkite galimai svarbias veiklas, kurios šiuo metu nėra minimos Programos projekte ties šiuo uždaviniu.

- Trūksta veiklos: Infrastruktūros skirtos onkologinių susirgimų prevencijai, gydymui, reabilitacijai ir ilgalaikiai stebėsenai sukūrimas ir esamos infrastruktūros modernizavimas. Ši veikla atliepė vis didėjantį onkologinių susirgimų poreikį ir padėtų suvaldyti pacientų srautus teikiant aukščiausio lygio asmens sveikatos priežiūros paslaugas.

Į ką dar Jūsų nuomone vertėtų atsižvelgti įgyvendinant/planuojant šį uždavinį.

- Būtina išsaugoti bazinės sveikatos priežiūros paslaugas ir nedideliuose miestuose ir rajonuose tam, kad būtų užtikrintas atskirties mažinimas.

Prioritetas 5 "Piliečiams artimesnė Europa"³

Apibendrinimas. Bendrieji komentarai:

- Nepritariame, kad 5 prioriteto „Piliečiams artimesnė Europa“ uždaviniai ir veiklos būtų orientuotos metropoliniams centrams ir metropolinėms aglomeracijoms bei metropolinių aglomeracijų ekonominės plėtros vystymui, bei metropolinių aglomeracijų urbanizuotų teritorijų atgaivinimui.
- Regioninės intervencijos neturėtų būti planuojamos ir nukreiptos Regioninės plėtros įstatyme neišskirtoms teritorijoms
- Savivaldybių centrai (ypač silpniau išsivysčiusių regionų ir tie, kurie LR Bendrajame plane nepatenka į plėtotinų centrų kategoriją) nėra įtraukti į 5 prioriteto „Piliečiams artimesnė Europa“ uždavinių, veiklų ir tikslinių grupių sąrašą.
- 5 prioriteto „Piliečiams artimesnė Europa“ uždaviniai ir veiklos bei jų įgyvendinimo teritorinė aprėptis nesudaro sąlygų siekti Nacionalinio pažangos plano (toliau – NPP) 7 tikslo „Tvariai ir subalansuotai plėtoti regionus ir mažinti jų atskirtį“ rodiklių.
- Trūksta kompleksinio požiūrio ir suderinamumo, kaip 5 prioriteto „Piliečiams artimesnė Europa“ veiklos siešis su kitomis horizontaliomis viešosios politikos intervencijomis: sveikatos apsauga, švietimu, socialine apsauga, transporto infrastruktūros plėtra, aplinkos apsauga, kaimiškųjų teritorijų plėtra ir kt.
- Trūksta bendradarbiavimo, partnerystės ir koordinavimo su regionų plėtros tarybomis planuojant intervencijas.
- Ekonominės investicijos regionuose būtų pakankama priemonė spręsti miestų spūsčių, ekologijos, paslaugų prieinamumo problemas, jei regionuose besikuriantiems naujiems verslams, ar seniesiems darbo vietas plečiantiems būtų taikoma kitokia, diferencijuota mokesstinė bazė

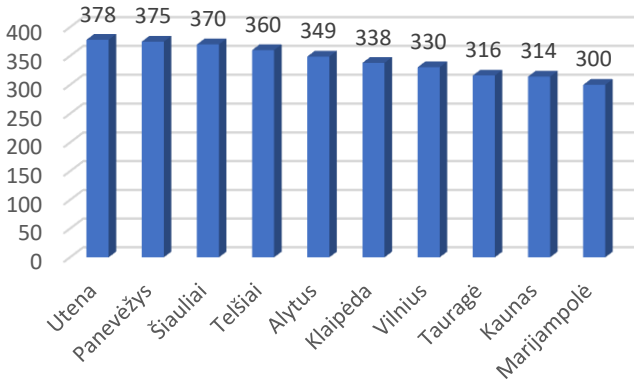
***

Marijampolės regiono plėtros taryba

Marijampolės regiono plėtros tarybos 2020-09-11 raštas Nr. 51/8D-95 "Dėl pastabų ir siūlymų ES fondų investicijų programos Lietuvai 2021-2027 m. prioritetui "Piliečiams artimesnė Europa":

EIL. NR.	PASTABOS	ARGUMENTAI	SIŪLYMAI
1.	Nepritariame, kad 5 prioriteto „Piliečiams artimesnė Europa“ uždaviniai ir veiklos būtų orientuotos metropoliniams centrams ir metropolinėms aglomeracijoms bei metropolinių aglomeracijų ekonominės plėtros vystymui, bei metropolinių aglomeracijų urbanizuotų teritorijų atgaivinimui.	Metropolinių centrų ir aglomeracijų stiprinimas nesuderinamas su Regioninės plėtros įstatyme nustatyto regioninės politikos tikslu – skatinti tolygią ir tvarią plėtrą visoje valstybės teritorijoje. Priešingai, tai skatins dar spartesnį ekonomiškai stiprių centrų vystymąsi ir didesnę atotrūkį lyginant su mažiau išsivysčiusiais regionais ir savivaldybėmis. Įvertinus investicines 5 prioriteto „Piliečiams artimesnė Europa“ kryptis, kyla grėsmė, kad regioninės politikos prioritetu taps 3 didžiųjų miestų ir jų driekos tematika. Atkreipiame dėmesį, kad 2014–2020 m. laikotarpiu ekonomiškai silpniau išsivysčiusiems Marijampolės ir Tauragės regionams teko mažiausiai ES fondų investicijų, skirtų regionų projektams (lyginant 1 gyv. tenkančias investicijas):	5 prioriteto „Piliečiams artimesnė Europa“ uždaviniais ir veiklomis skatinti tolygią ir tvarią plėtrą visoje valstybės teritorijoje remiant ekonominės infrastruktūros plėtrą ekonomiškai silpniau išsivysčiusiuose regionuose ir jų savivaldybių centruose.

³ Šio prioriteto aprašas buvo parengtas vėliau, todėl jis nebuvo įtrauktas į apklausą.

EIL. NR.	PASTABOS	ARGUMENTAI	SIŪLYMAI																						
		2014-2020 ES lėšos regionų projektams: 1 gyv., tenkančios investicijos, Eur <table><thead><tr><th>Regionas</th><th>1 gyv., tenkančios investicijos, Eur</th></tr></thead><tbody><tr><td>Utena</td><td>378</td></tr><tr><td>Panevėžys</td><td>375</td></tr><tr><td>Šiauliai</td><td>370</td></tr><tr><td>Telšiai</td><td>360</td></tr><tr><td>Alytus</td><td>349</td></tr><tr><td>Klaipėda</td><td>338</td></tr><tr><td>Vilnius</td><td>330</td></tr><tr><td>Tauragė</td><td>316</td></tr><tr><td>Kaunas</td><td>314</td></tr><tr><td>Marijampolė</td><td>300</td></tr></tbody></table>	Regionas	1 gyv., tenkančios investicijos, Eur	Utena	378	Panevėžys	375	Šiauliai	370	Telšiai	360	Alytus	349	Klaipėda	338	Vilnius	330	Tauragė	316	Kaunas	314	Marijampolė	300	
Regionas	1 gyv., tenkančios investicijos, Eur																								
Utena	378																								
Panevėžys	375																								
Šiauliai	370																								
Telšiai	360																								
Alytus	349																								
Klaipėda	338																								
Vilnius	330																								
Tauragė	316																								
Kaunas	314																								
Marijampolė	300																								
2.	Regioninės intervencijos neturėtų būti planuojamos ir nukreiptos Regioninės plėtros įstatyme neišskirtoms teritorijoms	Regioninės plėtros įstatymo 8 straipsnyje nustatyta, kad nacionalinė regioninė politika įgyvendinama šiose teritorijose: 1) regionų teritorijose; 2) fikslinėse teritorijose; 3) funkcinėse zonose; 4) prie Lietuvos ir kaimyninės valstybės bendros sausumos ar jūros sienos esančiose teritorijose. Todėl 5 prioriteto „Piliečiams artimesnė Europa“ veiklų koncentravimas metropolinėms aglomeracijoms yra nesuderinamas su regioninės politikos įgyvendinimo teritorijomis. Be to, neaišku, kas sudaro ir kokią teritoriją apima metropolinė aglomeracija ir metropolinių aglomeracijų funkcinė zona (trūksta aiškumo).	5 prioriteto „Piliečiams artimesnė Europa“ intervencijas planuoti Regioninės plėtros įstatyme išskirtoms nacionalinės regioninės politikos įgyvendinimo teritorijoms.																						
3.	Savivaldybių centrai (ypač silpniau išsivysčiusių regionų ir tie, kurie LR Bendrajame plane nepatenka į plėtotinių centrų kategoriją) nėra įtraukti į 5 prioriteto „Piliečiams artimesnė Europa“ uždavinių, veiklų ir fikslinių grupių sąrašą.	Vietos savivaldos įstatymas visoms savivaldybėms nustato vienodas funkcijas. Regioninės plėtros įstatymas dėmesį kreipia tolygios plėtros link. Tačiau 5 prioritete „Piliečiams artimesnė Europa“ ne metropoliniams ir ekonominiams centrams neskirta jokio dėmesio.	Į 5 prioriteto „Piliečiams artimesnė Europa“ uždavinius, veiklas, fikslinę grupę įtraukti savivaldybių centrų (ne metropolinių ar ekonominių) kategoriją.																						
4.	5 prioriteto „Piliečiams artimesnė Europa“ uždaviniai ir veiklos bei jų įgyvendinimo teritorinė aprėptis nesudaro sąlygų siekti Nacionalinio pažangos plano (toliau – NPP) 7 tikslo „Tvariai ir subalansuotai plėtoti regionus ir mažinti jų atskirtį“ rodiklių.	Remiantis investicijų intervencijų logika, darytina prielaida, kad 5 prioriteto „Piliečiams artimesnė Europa“ uždaviniai ir veiklos yra nesuderinami ir neįsisieks NPP 7 tikslo „Tvariai ir subalansuotai plėtoti regionus ir mažinti jų atskirtį“ rodiklių, pvz.: - Vidutinis BVP vienam gyventojui nuokrypis regionuose, palyginti su šalies BVP vienam gyventojui; - Regionų, kuriuose vidutinis bruto darbo užmokestis yra didesnis nei 85 proc. vidutinio Vilniaus regiono darbo užmokesčio, skaičius; - Regionų, kuriuose nedarbo lygis neviršija 2018 metų šalies nedarbo lygio (6,1 proc.), skaičius; - Regionų, kuriuose asmenų, gyvenančių skurdo rizikoje ar socialinėje atskirtyje, dalis yra mažesnė nei 1,2 šalies vidurkio, skaičius; Nes investicijos planuojamos metropoliniuose ir ekonominiuose centruose.	5 prioriteto „Piliečiams artimesnė Europa“ uždavinius ir veiklas formuoti siekiant ekonomiškai silpniau išsivysčiusių regionų ekonominės plėtros, įtraukiant verslo skatinimą ir veiklas skirtas verslo produktyvumui didinti, ekonominei infrastruktūrai kurti, verslo ir švietimo institucijų partnerystei plėtoti bei kompleksinių viešųjų paslaugų (socialinių, švietimo, kultūros ir																						

EIL. NR.	PASTABOS	ARGUMENTAI	SIŪLYMAI
			kt.) kokybei gerinti bei prieinamumui didinti.
5.	Trūksta kompleksinio požiūrio ir suderinamumo, kaip 5 prioriteto „Piliečiams artimesnė Europa“ veiklos siesis su kitomis horizontaliomis viešosios politikos intervencijomis: sveikatos apsauga, švietimu, socialine apsauga, transporto infrastruktūros plėtra, aplinkos apsauga, kaimiškųjų teritorijų plėtra ir kt.	Siekiant spręsti netolygaus regionų vystymosi problemą, labai svarbu planuojant veiklas ir investicijas jas suderinti tarpusavyje taip išvengiant segmentuoto planavimo.	Glaudžiau bendradarbiauti ir derinti su kitomis šakinėmis ministerijomis planuojamus 5 prioriteto „Piliečiams artimesnė Europa“ uždavinius ir veiklas.
6.	Trūksta bendradarbiavimo, partnerystės ir koordinavimo su regionų plėtros tarybomis planuojant intervencijas.	Nėra pristatomos 5 prioriteto „Piliečiams artimesnė Europa“ intervencijos kiekvieno regiono plėtros tarybai, jos nėra supažindinamos su numatomais administravimo modeliais ir galimybėmis, kas yra svarbu siekiant įgyvendinti naujos redakcijos Regioninės plėtros įstatymo nuostatas dėl regionų plėtros tarybų steigimo.	Pristatyti regionų plėtros tarybose ir bendradarbiauti su regionų plėtros tarybomis nustatant 5 prioriteto „Piliečiams artimesnė Europa“ intervencijas bei administravimo modelį.

Šakių rajono savivaldybė

„Laba diena,

Po šiandienos diskusijos norėčiau trumpą komentarą:

Koncentruojant investicijas centruose, o ne regionuose, galimas atvirkštinis procesas - susiformuos socialinės problemos dėl per didelės gyventojų koncentracijos centruose, dėl paslaugų prieinamumo, ekologijos, o regionuose dėl to, kad liks tarsi antrarūšiai piliečiai. Ekonominės investicijos regionuose būtų pakankama priemonė spręsti miestų spūščių, ekologijos, paslaugų prieinamumo problemas, jei regionuose besikuriantiems naujiems verslams, ar seniesiems darbo vietas plečiantiems būtų taikoma kitokia, diferencijuota mokesstinė bazė.

Pagarbiai

Edgaras Pilypaitis,

Šakių rajono savivaldybės meras“

Ar turite papildomų pastebėjimų/pasiūlymų dėl 2021-2027 m. ES fondų investicijų programos?NB: aktualu visiems uždaviniams

Apibendrinimas:

- Veiklų įgyvendinimas turi prasidėti laiku, nevėluojant.
- Svearbus kriterijų įsivedimas, kad lėšos būtų ne įsisavinamos, o realiai investuojamos su ilgalaikiu poveikiu ir pridėtine verte.
- Siūlytume patikslinti tikslines grupes, išskiriant galimus pareiškėjus.
- Trūksta veiklų, kuriomis galima būtų įgyvendinti tokias priemones kaip kultūros infrastruktūros sukūrimas, viešųjų erdvių modernizavimas ir sukūrimas.
- Labai svarbu, kad būtų investuojama į žmones, jų gebėjimus.
- Turi atsirasti nuostatos, draudžiančios investuoti į pastatus, kurie yra tvarkyti ankstesniais laikotarpiais.
- vykdant veiklas reikėtų didesnio bendradarbiavimo tarp reikiamų institucijų
- Lengvinti projektų administravimo našta projektų vykdytojams ir didinti pasitikėjimo lygį.
- Siūloma papildyti 2 prioriteto „Žalesnė Europa“ ir/ar 5 prioriteto „Piliečiams artimesnė Europa“ uždavinius įtraukiant viešųjų erdvių modernizavimą, viešųjų poilsio, laisvalaikio zonų bei žaliųjų salelių įrengimą daugiabučiuose rajonuose, infrastruktūros atnaujinimą, pritaikymą gyvenamosios vietovės bendruomenės poreikiams, kuriant papildomus ar naujus miestų žaliuosius traukos centrus ar stiprinant esamus bei įtraukti pėsčiųjų ir dviračių tiltus.
- Kol nėra aiški priemonių įgyvendinimo stebėsenos rodiklių sistema, priemonėms skirtos lėšos, konkretnės priemonių sąlygos, tol yra labai sunku vertinti priemonių efektyvumą, prisidedant prie tikslų įgyvendinimo.
- Nei uždaviniuose, nei priemonėse krizės pasekmių šalinimas ir ekonomikos atsparumo krizėms didinimas neatspindimas, išskyrus priemones susijusias su sveikatos apsaugos finansavimu
- Taikyti mažesnę paramą ir mažesnį paramos intensyvumą galima sostinės verslams, bet ne Rytų Lietuvos savivaldybių verslams. Dėl to, nekeičiant strateginių (susiderėtų su Komisija) terminų, žemesnio lygmens dokumentuose siūlome orientuotis į jau buvusią praktiką, kada atskiriems šaukimams nustatomi ribojimai, pvz. pareiškėjai Vilniaus mieste (o ne visame Sostinės regione) yra netinkami.

- Startuoti laiku, o ne po 2-3 metų
- Efektyvus investavimas, kriterijų įsivedimas, kad lėšos būtų ne įsisavinamos, o realiai investuojamos su ilgalaikiu poveikiu ir pridėtine verte. Neapsiriboti dėmesio skyrimu infrastruktūros plėtojimui, daugiau dėmesio minkštosios veiklos.
- Ne. Manau, kad įgyvendinus visas išvardintas veiklas uždaviniai tikrai bus įgyvendinti.
- Sėkmės įgyvendinant!
- Jei tai ES dokumentas, tai man gaila pačios ES; jei tai mūsų programa,- tai matosi geras techninių darbuotojų ir vadybininkų indėlis ir menkas plataus profilio mokslo žmonių (sistemologų) pritraukimas prie uždavinių/veiklų formulavimų.
- Siūlytume patikslinti tikslines grupes, išskiriant galimus pareiškėjus. Taip pat, trūksta veiklų, kuriomis galima būtų įgyvendinti tokias priemones kaip kultūros infrastruktūros sukūrimas, viešųjų erdvių modernizavimas ir sukūrimas.
- Veiksmų programoje nėra numatyti regioniniai prioritetai ir priemonės - ar ir kaip toliau bus investuojama į regionus? Taip pat nėra aiškus suderinamumas su Teisingo perėjimo fondo intervencijomis, kurios finansuos dėl labiausiai paveiktas teritorijas dėl šiltnamio dujų išmetimų mažinimo. Nors numatytos investicijos į administracinius gebėjimus SF administravimo sistemoje, investicijų į administravimo gebėjimus viešojo valdymo sistemoje neleidžia pasiekti ambicingų programos tikslų.
- Labai svarbu, kad būtų investuojama į žmones, jų gebėjimus, pagalbą susitvarkyti su gyvenimo keliama iššūkiais.
- Neaišku, kodėl 4.7. uždavinyje numatoma tikslinė grupė - žiniasklaida. Šiuo metu žiniasklaida informacijai, kuri privaloma žymėti ES ženklu, +50 proc. ar net didesnį tarifą (pvz. jei viešinama geroji projektų patirtis teikiant paslaugas soc. atskirtį patiriantiems). Socialiai pažeidžiamų grupių atstovai apskritai vengia viešumo; gavę pagalbą jie savanoriauja NVO, ieško kaip prisidėti prie bendruomenių iniciatyvų, kaip pagelbėti kitiems, todėl "PR'iniai" projektai būtų absoliutus lėšų švaistymas (tą iliustruoja ESFA iniciatyvos "Žingsniai", "Metas keisti"; realiai poveikį padariusių projektų vykdytojai atsisako dalyvauti šiose tuštybių mugėse).
- Sveikintinas siekis: "Siekiant užtikrinti paslaugų teikimą visą parą, numatoma finansuoti nacionalinio visą parą veikiančio ūmių būklių sveikatos priežiūros pagalbos centro sukūrimą, užtikrinant pirminės ambulatorinės sveikatos priežiūros paslaugų prieinamumą po šeimos gydytojo komandos darbo valandų, mažinant pacientų, vykstančių į stacionarines asmens sveikatos priežiūros paslaugas teikiančių įstaigų priėmimo skyrius dėl medicinos pagalbos, srautus." Tačiau viena pati infrastruktūra nepadės.

Mechanizmas turėtų būti toks: sukuriama visą parą veikiantys centrai ir perduodami savivaldybėms, jos už juos atsakingos, tačiau jei pacientas siunčiamas į ligoninę (jas reiktų padaryti respublikinio pavaldumo) esant tam tikroms indikacijoms ir būklėms savivaldybė dalį gydymo stacionare turėtų dengti iš savo kišenės (pvz. ilgalaikių rizikos veiksnių sukeltos ligos). Tokiu būdu savivaldybės būtų suinteresuotos savo pacientų sveikata, skatintų prevenciją, naujų specialistų pritraukimą ir pan.

- Skirti didesnę dėmesį į paprastų skaitmeninio sprendimų diegimą, kai sujungimas keli sprendimai į vieną (apjungiami keli sprendimai pasinaudojant API technologijomis, kai sistemos saugiai naudojant įvairius saugumo kodus suteikia (grąžina) informaciją pagal gautas užklausas į sistemą iš jau egzistuojančių duomenų kaupimo at kitų sistemų, nedubliuojant informacijos.
- taip, manyčiau, kad turi atsirasti nuostatos, draudžiančios investuoti į pastatas, kurie yra tvarkyti ankstesniais laikotarpiais.
- 2021-2027 m. ES fondų investicijų programoje absoliučiai neskiriama dėmesio kultūros ir kūrybinių industrijų sričiai. Valstybės lygmeniu prioritetizuojant kultūrą kone viename lygmenyje su švietimu, kultūros terminas veiksmų programoje praktiškai neįgyvendinamas, tuo tarpu švietimas paminėtas 80 kartų. 5 prioritete paminėtas kultūros paveldas, tačiau niekur kitur neatsispindi kultūros prioritetiškumas, jos dalyvavimas inovacijų, eksperimentinės plėtros veiklose ir t.t.
- vykdant veiklas reiktų didesnio bendradarbiavimo tarp reikiamų institucijų, nes dar Lietuvoje pasitaiko nesusikalbėjimo ar nesuderinamumo.
- ŽAKA tiesiogiai prisideda prie klimato kaitos. Kai kurie numatyti sprendimai finansiškai nenašūs, o taip neturėtų būti. Trūksta sąsajų tarp gamybos ir atliekų tvarkymo sektoriaus.
- Ypatingai reikalinga investuoti į socialinio būsto programas, nes savivaldybės dažnai nėra finansiškai pajėgios spręsti pačios šią problemą.
- Lengvinti projektų administravimo našumą projektų vykdytojams ir didinti pasitikėjimo lygį.

Papildomi komentarai atsiųsti el. paštu:

Nacionalinė kūrybinių ir kultūrinių industrijų asociacija:

UAB Visionary Analytics
ekonsultacijos@visionary.lt

2020-09-11, Nr. SR-2020/09-01
Originalas nebus siunčiamas

DĖL 2021–2027 M. ES FONDŲ INVESTICIJŲ PROGRAMOS LIETUVAI

Nacionalinė kūrybinių ir kultūrinių industrijų asociacija, išnagrinėjusi „2021–2027 m. ES fondų investicijų programos Lietuvai“ projektą (toliau – projektas), atkreipia dėmesį, kad projekto uždaviniuose ir pagrindimuose nėra planuojamos investicijos į kultūros ir kūrybinio (KKI) sektoriaus plėtrą. Manome, kad projekte stokojama holistinio požiūrio į kūrybiškumą bei KKI sektoriaus inovacijas, todėl iš esmės negalime pritarti tokiam investicijų programos projektui.

Taip pat pažymime, kad projekto rengimo procesas stokoja skaidrumo ir konsultavimosi su socialiniais partneriais. Nacionalinė kūrybinių ir kultūrinių industrijų asociacija dalyvautų „2021–2027 m. ES fondų investicijų programos Lietuvai“ projekto darbo grupės veikloje bei teiktų pasiūlymus dėl projekto tobulinimo.

Pagarbiai,

**VILNIAUS MIESTO SAVIVALDYBĖS ADMINISTRACIJOS
INVESTICINIŲ PROJEKTŲ VALDYMO SKYRIUS**

Adresatams pagal sąrašą
Nr. A51-

2020-09-

DĖL PASTABŲ IR PASIŪLYMŲ PATEIKIMO 2021-2027 M. EUROPOS SĄJUNGOS FONDŲ INVESTICIJŲ PROGRAMOS PROJEKTUI

Vilniaus miesto savivaldybės administracija (toliau – Administracija), susipažinusi su viešoms konsultacijoms paskelbtu 2021-2027 m. Europos Sąjungos fondų investicijų programos projektu (toliau – Programos projektas), teikia pastabas ir pasiūlymus Programos projektui:

1. papildyti 1 prioritetą „Pažangesnė Europa“ įtraukiant bei išskiriant kultūrinių, kūrybinių industrijų plėtros bei verslo ir inovacijų sritis, kuriose vykdomos kūrybiškumu ir intelektiniu kapitalu grindžiamos tarpsektorinės ekonominės veiklos, kuriančios materialius produktus bei nematerialias intelektines arba menines paslaugas, pasižyminčias kūrybine, kultūrine ir ekonomine verte, įveiklinant esamą viešąją infrastruktūrą taip pritaikant bendruomeninei veiklai, kaip tikslines grupes nurodant platesnio spektro nevyriausybines organizacijas, viešąsias įstaigas, savivaldybių įstaigas.

2. papildyti 2 prioriteto „Žalesnė Europa“:

- 2.1. uždavinį „Skatinti naudoti energijos vartojimo efektyvumą didinančias priemones ir mažinti šiltnamio dujų išmetimus“ (toliau 2.1 uždavinys) įtraukiant papildomą veiklą (arba šia veikla praplečiant esamas veiklas) – „Didinti energijos vartojimo efektyvumą gatvių apšvietimo tinkluose“. Veiklą prašoma įtraukti atsižvelgiant į tai, kad Lietuvoje didelis kiekis elektros energijos (ypač nakties metu) suvartojamas gatvių apšvietimo tinkluose, o daugelyje savivaldybių apšvietimui naudojamos natrio technologijos šviestuvai. Juos pakeitus į LED šviestuvus, elektros energijos suvartojimas sumažinamas mažiausiai 40 proc. Šia veikla papildžius Programos projekto 2.1 uždavinį, būtų žymiau efektyviau pasiekiami Programos projekte numatomi tikslai.

- papildyti Programos projekto 2.2 uždavinio „Skatinti naudoti atsinaujinančiąją energiją“ (toliau – 2.2. uždavinys) veiklą „Skatinti elektros energijos gamybą iš AEI ir energijos kaupimo sprendimų diegimą namų ūkiuose, įmonėse bei AIE bendrijose“, remiant AEI įrengimą ne tik įmonėse, bet ir įmonių valdomuose gatvių apšvietimo tinkluose, siekiant naudoti elektros energiją įmonėse savo reikmėms ir/arba gatvių bei visuomeninių pastatų apšvietimui. 2.1 ir 2.2. uždavinių numatomas pagrindines tikslines grupes papildyti įmonėmis, kurios yra atsakingos už gatvių apšvietimo tinklų eksploatavimą.

- papildyti Programos projekto 2.5 uždavinio „Vandens prieinamumo ir tvaraus vandens išteklių valdymo skatinimas“ (toliau – 2.5 uždavinys) veiklą „Vandens telkinių būklės gerinimas“ numatant galimybę siekiant pagerinti paviršinių vandens telkinių būklę įgyvendinti priemonę - užtvankų ir hidrotechninių statinių šalinimą - demontavimą. Atsižvelgiant į Europos Sąjungos ataskaitose bei Lietuvos Respublikos geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo įstatyme vartojamas sąvokas, siūlome 2.5 uždavinyje suvienodinti

informacijos teikimo būdo dydį, nurodant arba proc. gyventojų, arba proc. gyventojų ekvivalento. Taip pat, siūlome papildyti 2.5 uždavinio skiltį „Planuojamas finansinių priemonių naudojimas“ numatant, kad kitos veiklos, įskaitant paviršinių nuotekų tvarkymo infrastruktūros modernizavimą ir plėtrą, bus subsidijuojamos.

- patikslinti Programos projekto 2.7 uždavinio „Skatinti biologinę įvairovę, žaliąją infrastruktūrą miesto aplinkoje ir mažinti taršą“ (toliau – 2.7 uždavinys) veiklos „Visuomenės švietimas ir specialistų kvalifikacijos kėlimas saugomų teritorijų ir gamtos apsaugos kontekste“ aprašymą jį išdėstant taip: „Visuomenės aplinkosauginis švietimas ir specialistų kvalifikacijos kėlimas saugomų teritorijų ir gamtos apsaugos kontekste: siekiant didinti visuomenės aplinkosauginį raštingumą, gamtoje vykstančių procesų suvokimą ir ekologinę atsakomybę, plėtoti aplinkosauginę komunikaciją, planuojama investuoti į visuomenės aplinkosauginį informavimą ir švietimą apie savivaldybių teritorijų gamtą ir jos apsaugą, saugomų teritorijų poreikius, svarbą, žaliosios infrastruktūros naudą, socialinės įtampos ir (ar) konfliktų mažinimą, komunikacijos krizių valdymą. Planuojamos kvalifikacijos kėlimo priemonės specialistams dirbantiems savivaldybėse aplinkos apsaugos srityje ir su „Natura 2000“ bei kitomis saugomomis teritorijomis, planuojamas, sprendimų priėmėjams, mokomųjų programų gamtos mokykloms parengimas ir susijusios įrangos įsigijimas, investavimas į visuomenės aplinkosauginio švietimo programų savivaldybėse plėtojimą kuriant žaliąsias edukacines erdves, skatinant bendruomenių, ugdymo įstaigų, NVO ir kitų organizacijų aplinkosaugines veiklas, padedančias visuomenei pažinti savo aplinką, suvokti joje vykstančius procesus, ugdančias aplinkai draugišką gyvenimo būdą bei supratimą kaip ir kodėl reikia saugoti gamtą. Taip pat, siekiant užtikrinti tinkamą gamtos vertybių apsaugą ir naudojimą, ketinama investuoti į priemones lankytojų srautams antropogeninei apkrovai jautriose teritorijose, prioritetinėse saugomose teritorijose valdyti. Veikla įgyvendinama visoje Lietuvoje.“.

- papildyti 2.7 uždavinį papildoma veikla – „Stiprinti savivaldybių aplinkos stebėsenos (monitoringo) sistemas“. Veikla būtų siekiama didinti pagal įstatymus vykdomo savivaldybių aplinkos monitoringo programų rengimo ir įgyvendinimo efektyvumą, planuojama modernizuoti ir optimizuoti savivaldybių aplinkos stebėsenos (monitoringo) duomenų nuotolinio valdymo ir analizės procesus, integruoti ir optimizuoti duomenų skaitmenizavimą, taikant naujas technologijas, sukuriant funkcionalumus, padedančius efektyviau valdyti aplinkosaugos ir susijusių duomenų ir informacijos srautus, modeliuoti ir prognozuoti aplinkos kokybės pokyčius, rengti motyvuotų pastabų, pasiūlymų, rekomendacijų bei išvadų projektus, teikti aktualią informaciją specialistams bei visuomenei dėl poveikio aplinkai vertinimo, taršos prevencijos, aplinkos kokybės gerinimo ir apsaugos. Veikla būtų įgyvendinama visoje Lietuvoje pagal Lietuvos Respublikos aplinkos monitoringo įstatymą ir Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2004 m. rugpjūčio 16 d. įsakymu Nr. D1-436 patvirtintus Bendruosius savivaldybių aplinkos monitoringo nuostatus.

- papildyti Programos projekto 2.8 uždavinį „Skatinti darbų įvairiarūši judumą miestuose“ nuostata dėl valstybės patvirtintos VIZIJOS „0“ sprendinių įgyvendinimo atitikimu bei uždavinio veiklą „Įgyvendinti Darnaus judumo planuose (angl. SUMP) numatytas darnaus judumo priemones miestuose bei rajonų savivaldybėse“ apimančią ir susisiekimo dviračiais bei keliavimo pėsčiomis sritimis.

3. papildyti 3 prioritetą „Geriau sujungta Europa“ numatant galimybes priemonėms skirtoms saugiai infrastruktūrai užtikrinti pritaikant esamą infrastruktūrą naujiems transporto priemonių kiekiams ir/ar naujoms greičio zonoms. Taip pat, siūlome numatyti atskiras veiklas (arba papildyti esamas) numatant galimybę vietinius kelius modernizuoti kuriant inovatyvias eismo valdymo bei apmokestinimo sistemas.

4. papildyti 4 prioritetą „Socialiai atsakingesnė Lietuva“:

- Programos projekto 4.10 uždavinio „Gerinti sveikatos priežiūros sistemų ir ilgalaikės priežiūros paslaugų prieinamumą, rezultatyvumą ir tvarumą“ (toliau - 4.10 uždavinys) aprašyme nurodoma, kad būtina sutelkti išteklius, jog būtų įveikta COVID-19 sukelta sveikatos priežiūros sistemos krizė ir ateityje būtų padidintas sveikatos priežiūros įstaigų atsparumas, kad įstaigos galėtų nuolat tęsti veiklą, veikti optimaliai ir pasirengti naujiems iššūkiams. Programos projekto veiklų pavyzdžių prioritetai teikiami skaitmeninėms inovacijoms, sveikatos priežiūros paslaugų modernizavimui ir plėtrai, darbuotojų kvalifikacijos kėlimui, tačiau neskiriamas dėmesys pačių sveikatos priežiūros specialistų darbo sąlygų gerinimui, aplinkos pritaikymui poilsio zonoms. Per COVID-19 pandemiją padidėjęs darbo krūvis, pacientų mirtingumo padidėjimas, pacientų ir jų artimųjų lūkesčiai, reikalavimai dėl paslaugų teikimo kokybės ir pan., sukelia papildomą įtampą, stresą ir didina asmens sveikatos priežiūros įstaigos darbuotojų nuovargį, o tai neigiamai atsiliepia jų sveikatai, didėja „perdegimo“ sindromo tikimybė. Todėl būtina asmens sveikatos priežiūros įstaigose (ypač stacionarinėse) kurti poilsio zonas, kuriose darbuotojai galėtų darbo metu bent trumpai kokybiškai pailsėti. Tokiomis poilsio zonomis turėtų tapti ne tik šiuolaikiškai įrengti poilsio kambariai, bet ir aplink asmens sveikatos priežiūros įstaigas esanti teritorija, kurios aplinka (želdiniai, gėlynai ir pan.) galėtų padėti atsipalaiduoti. Tai būtų svarbus veiksnys darbuotojų darbingumui išsaugoti ir palaikyti, todėl gerėtų teikiamų paslaugų kokybė bei apimtys. Kartu tai būtų kaip prevencinė priemonė, stiprinanti visuomenės sveikatą bei psichologinį atsparumą. Atsižvelgiant į tai, siūlome papildyti 4.10 uždavinį galimybe numatyti investicijas ir asmens sveikatos priežiūros įstaigų darbuotojų (ypač stacionarinių įstaigų) poilsio zonų kūrimui.

papildyti 4.10 uždavinio veiklą „Skatinti prevencines priemones, stiprinančias visuomenės sveikatą ir psichologinį atsparumą“ numatant, kad siekiant pagerinti prevencinių programų apimtį ir prieinamumą gyventojams, taip pat skiriamos investicijos ir medicininės įrangos įsigijimui, pvz.: storosios žarnos vėžio prevencijos priemonėms vykdyti reikalingas kolonoskopas.

- 4.10 uždavinio veiklą „Gerinti pirminės sveikatos priežiūros kokybę, prieinamumą, veiksmingumą“ įtraukiant savivaldybių visuomenės sveikatos biurus (toliau – biurai). Tikėtina, kad padidėtų teikiamų paslaugų apimtys, jų pasiekiamumas, rezultatyvumas, ypač prevencijos bei sveikos gyvensenos ir sveikos mitybos skatinimo srityje. Biurai gali įsitraukti į veiklas ir gavę finansavimą, įnešti savo indėlį į sveikos gyvensenos, sveikos mitybos bei sveikatos tausojimo skatinimą, fizinio aktyvumo didinimą įvairaus amžiaus asmenų grupėms, įskaitant vaikus ir senjorus. Yra galimybė skatinti biurų bendradarbiavimą su pirminėmis sveikatos priežiūros įstaigomis organizuojant bendrus renginius, mokymus, mankštas, paskaitas visuomenei sveikatinimo ir prevencijos tikslais, tuo pačiu mažinant socialinę atskirtį bei didinant asmenų integraciją. Kadangi biurų žmogiškieji ištekliai yra riboti, plečiant biurų įsitraukimo į veiklas laipsnį, turėtų būti sprendžiamas ir šis klausimas.

- tikslinant 4.10 uždavinio veiklą „Užtikrinti sveikatos specialistų pasiūlą“. Manome, kad būtina investuoti ne tik į tam tikrų specialybių rezidentūros studijas, tačiau ir į aukštos kvalifikacijos visuomenės sveikatos priežiūros specialistų rengimą, nes savivaldybėse jaučiamas ne vien tam tikrų specialybių gydytojų, tačiau ir kvalifikuotų visuomenės sveikatos priežiūros specialistų trūkumas ikimokyklinio bei bendrojo ugdymo įstaigose. Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2007 m. rugpjūčio 1 d. įsakymu Nr. V-630 „Dėl Visuomenės sveikatos priežiūros specialisto, vykdančio sveikatos priežiūrą mokykloje, kvalifikacinių reikalavimų aprašo patvirtinimo“ yra patvirtintas Visuomenės sveikatos priežiūros specialisto, vykdančio sveikatos priežiūrą mokykloje, kvalifikacinių reikalavimų aprašas. Pagal nustatytą teisinį reguliavimą visuomenės sveikatos specialistai, norėdami dirbti ikimokyklinio ar bendrojo ugdymo mokykloje, privalo turėti aukštąjį universitetinį biomedicinos mokslų srities visuomenės sveikatos krypties išsilavinimą ir bakalauro ar aukštesnį kvalifikacinį laipsnį

ar jam prilygintą išsilavinimą. Numatytas pereinamasis laikotarpis įgyti reikalaujamą išsilavinimą yra iki 2024 m. liepos 1 d. Kai kurie specialistai, iš anksto žinodami apie specifinio išsilavinimo reikalavimą bei iki 2024 m. liepos 1 d. numatytą pereinamąjį laikotarpį, patys savarankiškai įstojo studijuoti ar tęsia studijas, tačiau yra dalis visuomenės sveikatos priežiūros specialistų, kurie nori išsaugoti darbo vietas, bet neturi finansinių galimybių būtinoms studijoms apmokėti. Siekiant užtikrinti visuomenės sveikatos specialistų pasiūlą, siūloma taip pat ieškoti finansinių galimybių ir kompensuoti visuomenės sveikatos priežiūros specialistų studijų/ persikvalifikavimo studijų išlaidas privalomajam aukštajam universitetiniam biomedicinos mokslų srities visuomenės sveikatos krypties išsilavinimui (bakalauro laipsniui) įgyti. Tokiu būdu būtų gerinama sveikatos priežiūros kokybė ir veiksmingumas ypač jautriai visuomenės grupei – ikimokyklinukams ir mokiniams.

- siūlome tikslinti 4.10 uždavinį veiklą papildyti nauja veikla (arba patikslinti esamas), numatant priemonę, skirtą plėtoti ir gerinti stacionariųjų palaikomojo gydymo ir slaugos bei paliatyviosios pagalbos paslaugų teikimą, investuojant į asmens sveikatos priežiūros įstaigos infrastruktūrą, reikalingą šioms paslaugoms teikti ir į sveikatos priežiūros specialistų kvalifikacijos tobulinimą, organizuojant mokymus šiuolaikinės slaugos temomis.

Taip pat, siūlome papildyti 2 prioriteto „Žalesnė Europa“ ir/ar 5 prioriteto „Piliečiams artimesnė Europa“ uždavinius įtraukiant viešųjų erdvių modernizavimą, viešųjų poilsio, laisvalaikio zonų bei žaliųjų salelių įrengimą daugiabučiuose rajonuose, infrastruktūros atnaujinimą, pritaikymą gyvenamosios vietovės bendruomenės poreikiams, kuriant papildomus ar naujus miestų žaliuosius traukos centrus ar stiprinant esamus bei įtraukti pėsčiųjų ir dviračių tiltus, kurie formuoja naujas lokalias viešąsias erdves urbanizuojamosiose dalyse, formuoja naujus ir patogiais ryšiais papildančius esamus miesto traukos centrus ir prisidėtų prie darnaus judumo skatinimo. Šių priemonių diegimas žymiai prisidėtų prie Programos projekto tikslų pasiekimo.

Siūlome Programos projektą patikslinti tikslinėse grupėse ir/ar uždavinių aprašymuose nurodant galimus pareiškėjus pagal uždaviniuose numatomas vykdyti veiklas bei Programos projektą papildyti susisiekimo srities vietinės reikšmės kelių modernizavimu – gerinti šių kelių techninius parametrus ir diegti eismo saugos ir aplinkos apsaugos priemones (Eismo saugos ir aplinkos apsaugos priemonių diegimas vietinės reikšmės keliuose ir gyvenamųjų vietovių gatvėse, kurios yra valstybinės reikšmės kelių tąsa, įgyvendinant savivaldybių strateginius veiklos planus; Vietinės reikšmės kelių transporto infrastruktūros vystymas, įgyvendinant savivaldybių strateginius veiklos planus). Taip pat, atsižvelgdami į darbuotojų kaitą valstybės tarnyboje bei iššūkius, su kuriais teko susidurti valstybės tarnyboje dirbantiems asmenims (pvz.: Covid-19 pandemija), siūlome į Programos projekte numatyti galimybes valstybės tarnyboje ir valstybės, savivaldos institucijose dirbančių asmenų kvalifikacijos tobulinimui ir kompetencijos didinimui.

Skyriaus vedėja

Lina Melianienė

Lietuvos prekybos, pramonės ir amatų rūmai:

Lietuvos Respublikos finansų ministerijai,
Ekonomikos ir inovacijų ministerijai,
Socialinės apsaugos ir darbo ministerijai,
Aplinkos ministerijai

Dėl 2021 – 2027 m. ES fondų investicijų programos Lietuvai

Lietuvos prekybos, pramonės ir amatų rūmai įvertino pateiktą viešam aptarimui medžiagą, ir norėtume pastebėti, kad kol nėra aiški priemonių įgyvendinimo stebėsenos rodiklių sistema, priemonėms skirtos lėšos, konkretnės priemonių sąlygos, tai yra labai sunku vertinti priemonių efektyvumą, prisidedant prie tikslų įgyvendinimo. Pagrindinis principas „ką matuosim – tą ir pasieksim“, todėl rodikliai turėtų būti nukreipti į konkrečių priemonių „rezultato“, o ne „proceso“ sekimą.

Taip pat teikiame šiuos pastebėjimus ir pasiūlymus.

ES fondų investicijų programos Lietuvai (toliau Programos) strategija: pagrindiniai plėtros uždaviniai ir priemonės. Tarp svarbiausių iššūkių Lietuvai vadinama „netikėtai ištikusios krizės dėl COVID-19 pandemijos pasekmių šalinimas bei ekonomikos ir socialinių sistemų atsparumo krizėms didinimas“. Teiginiui pritariame, tačiau pastebime, kad nei uždaviniuose, nei priemonėse krizės pasekmių šalinimas ir ekonomikos atsparumo krizėms didinimas neatspindimas, išskyrus priemones susijusias su sveikatos apsaugos finansavimu. Uždavinių ir priemonių pirminis variantas buvo rengtas dar ikikriziniu laikotarpiu, jis iš esmės toks ir liko. Pastebime, kad ekonomikos atsparumas krizėms nėra trumpalaikis uždavinys, susijęs tik su pandemijos (žmonių judėjimo ribojimo) sukelta ekonomikos krize. Politiniai įvykiai kaimyninėje šalyje, tikėtina, sukels ir ekonomikos ir ekonominių ryšių transformacijas bei būtinybę atlikti atitinkamais veiksmais. Pavyzdžiui, paskatinti kurti Lietuvoje aukštų technologijų (informacinių technologijų) įmones. Reikia įgyvendinti ir Europos politinę nuostatą, padidėjusią šios krizės metu – trumpinti pasaulines prekių vertės kūrimo grandines, susigrąžinti į Europą pagrindines (strategines) prekių gamybas.

Šiame kontekste susidursime su poreikiu skatinti klasikinių prekių ir paslaugų gamybą (teikimą). Dėl to siūlome rengiamas papildomas programas - **REACT-EU** iniciatyvos, skirtos iššūkiams, susijusiems su COVID-19 pandemijos sukelta krize įveikti, bei finansavimo galimybes iš **Europos ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo priemonės** (angl. Recovery and Resilience Facility) ir jų paramos priemones konstruoti taip, kad nepersidengtų su šios Programos prioritetais (verslo skaitmeninimas, aukštos pridėtinės vertės gamybos skatinimas, mokslo verslo bendradarbiavimas ir t.t.).

Pastaba: Programoje vyrauja vertinimai, kad Lietuvoje žemas darbo našumas ir maža kuriama pridėtinė vertė. Pastebime, kad didžiausią našumą ir kuriamą pridėtinę vertę turi įmonės, kurios valdo prekių ženklus, kuriose vyksta produkto galutinio surinkimo operacijos, daugiausia jos yra Europos brandžių ekonomikų šalyse. Lietuvoje gi kuriasi ir vystosi produkto komponentų gamyba, ir fiziškai tos gamybos yra labai našios. Dėl to šis verslas yra pagrindinis biudžeto pajamų sunešėjas, pagrindinis darbdavys, ir jo atsparumas ir lems viso ūkio atsparumą šios ir ateities krizėms.

Sostinės regionas ir Vidurio bei Vakarų Lietuvos regionas. Didžioji dalis šalies BVP kuriama ne Sostinės regione, o pačioje sostinėje Vilniuje. Programoje rašoma, kad Sostinės regione yra ekonomiškai silpnų savivaldybių, ir skurdo lygis visame Sostinės regione didesnis nei šalies vidurkis. Dėl to taikyti mažesnę paramą ir mažesnį paramos intensyvumą galima sostinės verslams, bet ne Rytų Lietuvos savivaldybių verslams. Dėl to, nekeičiant strateginių (susiderėtų su Komisija) terminų, žemesnio lygmens dokumentuose siūlome orientuotis į jau buvusią praktiką, kada atskiriems šaukimams nustatomi ribojimai, pvz. pareiškėjai Vilniaus mieste (o ne visame Sostinės regione) yra netinkami.

2 Prioritetas „Žalesnė Europa“. Nuotekų tvarkymo srityje teigiama, kad tik 77,6% Lietuvos gyventojų nuotekos tvarkomos centralizuotai. Siekiama, kad 2030 m. 95% gyventojų nuotekos būtų tvarkomos centralizuotai ir 90% Lietuvos gyventojų geriamą vandenį irgi gautų centralizuotai. Pastebime, kad ligšioliniuose laikotarpiuose vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo (įskaitant dumblių) projektams jau skirta milijardai eurų. Lietuvos miesteliuose nutiesus centralizuotus tinklus jau susidurta su problema – kaip pasiekti pasijungimo rodiklius, numatytus paraiškose. Gyventojų tankis Lietuvoje, o ypač atskiruose regionuose yra nedidelis. Dėl to racionalu būtų tą pačią nuotekų tvarkymo ir geriamo vandenys kokybę ir aukščiau išvardintus pasiekiamumo rodiklius pasiekti ne tik centralizuotai nutiestais tinklais, bet ir plėtojant kvartalinę nuotekų valymo ir vandens tiekimo (iš gręžinių) sistemą. Ir nebūtinai kvartalinės sistemos turi plėtoti vartotojai. Tai galėtų būti papildoma esamų vandenys tiekimo įmonių veikla ir eksploatavimo objektas.

2.6. Uždavinys „Skatinti perėjimą prie žiedinės ekonomikos“. Programoje numatyta, kad paruoštų pakartotinai naudoti ir perdirbti atliekų kiekis siektų 60 proc. komunalinių atliekų kiekio, o sąvartynuose būtų šalinama ne daugiau 5 proc. komunalinių atliekų. Pritariame tikslams, bet šioje priemonėje turime esminę pastabą. Ligšioliniuose laikotarpiuose į sąvartynų modernizaciją, biologiško atliekų atskyrimą jau investuota milijardai eurų. O paramos atliekų perdirbimui, jų vartojimo skatinimui praktiškai nėra. Šioje srityje žiojėja „juodoji skylė“ tarp Aplinkos apsaugos ir Ekonomikos bei inovacijų ministerijų. Atliekas perdirba įmonės, o paramą tokių įmonių projektams Aplinkos ministerija skiria pagal de minimis taisyklę (iš esmės neskiria), o Ekonomikos ir inovacijų ministerija (kuri daug dirba su įmonių projektais) teigia, kad atliekų tvarkymo funkcija priklauso ne jai. Pritariame dabartiniams Aplinkos ministerijos žingsniams rengti atskirų atliekų rūšių susidarymo, atliekų vartojimo analizes (padangos, statybinis laužas). Šioje priemonėje būtina atlikti analizę pagrindu rezervuoti lėšas įmonių atliekų perdirbimo projektų paskatoms (subsidijoms) bei, atskirais atvejais, atliekų vartojimo projektų skatinimui. Šios priemonės Aplinkos ministerijos lėšas gali administruoti LVPA, patyrusi dirbti su įmonių investiciniais projektais.

4 Prioritetas „Socialiai atsakinga Europa“. Programos preambulėje parašyta, kad „ekonomikos vystymuisi bei visuomenės gerovei iššūkių kelia ir **demografiniai pokyčiai**“. O Programos uždaviniuose ir priemonėse jokio atsako, kaip plėsti ikimokyklinio ugdymo įstaigų tinklą (ten, kur tam yra poreikis). Pastebime, kad gerai

funkcionuojanti sistema padėtų greičiau jauniems tėvams grįžti į darbo rinką, siekti karjeros tikslų, mažintų atitinkamas Sodros motinystės išlaidas. Šiandien sostinėje matome pernelyg liberalų požiūrį – šių paslaugų rinką pildo privatūs subjektai, o tėvams tai esminė šeimos išlaidų dalis, nenoras jų didinti (turėti dar vieną vaiką), daug laiko gaištama vykstant į nutolusias privačias įstaigas. Visiškai neatspindima kitų šalių praktika, organizuojant dirbantiems tėvams vaikų priežiūrą. Siūlome papildyti uždavinį nauja priemone, arba papildyti esamą priemonę, pvz. priemonė 4.5. (skiriant papildomas lėšas), numatant galimybę finansuoti (subsidijuoti) ikimokyklinių vaiko priežiūros centrų kūrimą didelėse įmonėse, mokslo "slėniuose", LEZuose ir kitose vietose, kur koncentruojasi daug dirbančio jaunimo. Taip būtų paskata grįžti į darbą kuo anksčiau, trumpėtų kelionės namai – darbas – priežiūros centras laikas.“